

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky a logopedie

**Spolková činnost neslyšících a nedoslýchavých osob v
Královéhradeckém kraji**
Diplomová práce

Jméno: Bc. Pavlína Gandurská

Studijní program: N7506 Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika - logopedie

Vedoucí práce: Mgr. Tereza Skákalová, Ph.D.

Hradec Králové

2016

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: **Bc. Pavlína Gandurská**
Osobní číslo: **P14P0749**
Studijní program: **N7506 Speciální pedagogika**
Studijní obor: **Speciální pedagogika - logopedie**
Název tématu: **Spolková činnost neslyšících a nedoslýchavých osob
v Královéhradeckém kraji**
Zadávající katedra: **Katedra speciální pedagogiky a logopedie**

Zásady pro vypracování:

Teoretická část práce se zabývá poznatky o sluchovém postižení ve vztahu k aktivní účasti na společenském životě. Cílem praktické části je shromáždit informace o spolkové činnosti cílových skupin a její historii na území Královéhradeckého kraje.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Seznam odborné literatury:

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Tereza Skákalová, Ph.D.**
Katedra speciální pedagogiky a logopedie
Oponent diplomové práce: **PhDr. Miroslava Javorská, Ph.D.**
Datum zadání diplomové práce: **27. ledna 2015**
Termín odevzdání diplomové práce: **29. března 2016**

L.S.

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.

doc. PhDr. Tibor Vojtko, Ph.D.

děkan

vedoucí katedry

dne

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní použité zdroje.

V Hradci Králové dne:

Podpis studenta:

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem 1/2013. (Řád pro nakládání se školními a některými jinými autorskými díly na UHK.)

V Hradci Králové dne:

Podpis studenta:

Na tomto místě bych chtěla vyjádřit upřímné poděkování Mgr. Tereze Skákalové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a podporu při zpracovávání předkládané diplomové práce. Poděkování patří také paní Bartoníčkové a panu Pačesnému za poskytnuté informace.

Anotace

GANDURSKÁ, *Pavλίna*. *Spolková činnost neslyšících a nedoslýchavých osob v Královéhradeckém kraji*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016, 92 s. Diplomová práce.

Diplomová práce s názvem „Spolková činnost neslyšících a nedoslýchavých osob v Královéhradeckém kraji“ je zaměřena na popis spolkové činnosti cílových skupin na území Královéhradeckého kraje. Zabývá se jejím vývojem od samotného vzniku spolků až po současnost. Práce sleduje především náplň činnosti spolků a její proměnu v průběhu času. Teoretická část práce uvádí vymezení občanské společnosti, jakožto základního předpokladu pro spolkový život v nejširším slova smyslu. Dále je zde pojednáno o významu sluchu v několika oblastech a o specifických jednotlivých sluchových vad s přihlédnutím k aktivní účasti na společenském životě. Důležitou součástí teoretické části jsou také poznatky o životě, kultuře a komunitě osob se sluchovým postižením. Praktická část, která není striktně oddělena od teoretické, je sestavena z dat, která byla nashromážděna v průběhu výzkumného šetření.

Klíčová slova: neslyšící, nedoslýchaví, spolková činnost, Královéhradecký kraj.

Annotation

GANDURSKÁ, *Pavλίna*. *Club activity of deaf and hard of hearing people in Hradec Králové region*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2016. 92 pg. Master Thesis.

The thesis titled „*Club activity of deaf and hard of hearing people in Hradec Králové region*.“ is focused on the description of the club activities of target groups in Hradec Králové region. It deals with development since the establishment of clubs to the present. Primarily the thesis pursues a content of clubs and its change over time. The theoretical part provides the definition of civic society as the basic prerequisite for club activities. The part also deals with importance of hearing and specificities of hearing impairments with regard to active participation in social life. An important part of the theoretical part are also insights about life, culture and community of persons with hearing impairments. The practical part which is not strictly separate from theoretical and it is compiled from data that was collected during the survey.

Key words: deaf, hard of hearing, club activity, Hradec Králové region.

Obsah

Úvod	9
1. Občanská společnost.....	10
1.1. Úloha spolků.....	11
1.2. Aspekty ovlivňující postoje společnosti k lidem s postižením.....	13
1.3. Majoritní společnost a sluchové postižení	14
2. Sluch, sluchové vady a komunikace	17
2.1. Význam sluchu	17
2.2. Způsoby komunikace.....	19
2.2.1. Odezírání	19
2.2.2. Znakový jazyk.....	20
2.3. Sluchové vady.....	22
3. Život se sluchovým postižením	26
3.1. Vývoj sluchově postiženého dítěte.....	28
3.2. Identita osob se sluchovým postižením	31
3.3. Bariéry v životě se sluchovým postižením	34
3.3.1. Možnosti překonávání bariér	36
4. Kultura a komunita neslyšících	43
4.1. Specifika kultury neslyšících.....	45
4.1.1. Pravidla chování	45
4.1.2. Zvyky.....	46
4.1.3. Kultura v užším smyslu slova	47
5. Spolková činnost neslyšících a nedoslýchavých	51
5.1. Vývoj spolkové činnosti na českém území	51
5.2. Spolková činnost na území Královéhradeckého kraje.....	56
5.3. Shrnutí	89
Závěr	91
Seznam použitých zdrojů	92
Seznam obrázků.....	100
Seznam příloh.....	101

Úvod

V odborné literatuře se často vyskytuje informace o tom, že součástí kultury neslyšících je sdružování do spolků. S přihlédnutím ke komunikačním potřebám zejména neslyšících osob je zřejmé, proč se neslyšící takto sdružují. Komunikace se slyšícím okolím je pro ně nesmírně namáhavá, protože jsou odkázáni především na odezírání. Do spolků si tedy chodí odpočinout a popovídat jazykem, který je pro ně přirozený. Podobnou tendenci lze spatřovat i u lidí, kteří žijí v cizí zemi. Často se také scházejí se svými krajany, kteří zde žijí. Stejně jako neslyšící i pro ně je příjemnější komunikovat svým mateřským jazykem a trávit čas s někým, kdo vyrůstal ve stejném kulturním prostředí.

Zmíněná literatura zřídka uvádí náplň těchto spolků. V Hradci Králové sahá historie spolkové činnosti až do začátku 20. století. Lze předpokládat, že se v průběhu let úloha spolků proměňovala. Tato proměna reflektovala problémy, se kterými se neslyšící v té dané době potýkali. Cílem této práce je shromáždění informací o spolkové činnosti neslyšících i nedoslýchavých osob na území Královéhradeckého kraje od jejích počátků až po současnost. Z informací a materiálu sesbíraných během výzkumného šetření bude vytvořen souvislý text, který bude pojednávat o spolkové činnosti ve zmíněném časovém rozsahu. Pozornost bude zaměřena především na Hradecký spolek neslyšících a Základní organizaci neslyšících a nedoslýchavých SNN v ČR Trutnov. Z toho vyplývá, že tato diplomová práce nebude tradičně členěna. Kapitola vytvořená ze získaných materiálů bude navazovat na kapitolu teoretické části velmi stručně popisující vývoj spolkové činnosti cílových skupin na celém území České republiky. Tištěné materiály budou doplněny o poznatky získané prostřednictvím rozhovorů. Přepisy rozhovorů zařazeny do příloh, aby byla zachována dějová posloupnost textu.

Teoretická část práce bude pojednávat o úloze spolků a cílových skupinách tedy o neslyšících, nedoslýchavých a zařazena bude i kategorie ohluchlých osob. Pozornost bude zaměřena na význam sluchu, život se sluchovým postižením, kulturu a komunitu neslyšících a samozřejmě na spolkovou činnost.

Práce uvádí pojem neslyšící s malým počátečním písmenem. Důvodem není nerespektování Neslyšících jako jazykové menšiny, ale vystihnoutí celého spektra osob s úplnou ztrátou sluchu. Není pravidlem, že každý, kdo neslyší, se cítí být členem komunity Neslyšících.

1. Občanská společnost

Pojem občanská společnost dnes patří k neodmyslitelným znakům moderní demokracie. Její vývoj je spojen s právem člověka a vývojem lidských práv. Propojuje státní, politickou sféru s životem společnosti, svobodně vyjadřovanými cíli, hodnotami a zájmy občanů. Je téměř nemožné definovat občanskou společnost striktní definicí. Občanská společnost je vymežována právním řádem konkrétního státu. V tomto případě musí být stát nutně právní a demokratický.

Podle Potůčka (2005, s. 102) představuje občanská společnost: „...*nezávislou samoorganizací společnosti, jejíž jednotlivé části se dobrovolně zapojují do veřejné činnosti, aby uspokojovaly individuální, skupinové, či veřejné zájmy.*“

Čichoň (2007, s. 9) uvádí, že „*v občanské společnosti má občan dominantní postavení a právní systém mu toto postavení umožňuje a garantuje. ... Stát ovšem občanovi garantuje autonomní prostor a vymezuje mu práva a svobody, které může vůči státu po právu nárokovat a uplatňovat. Občan proto může volit své zastupitele, může být volen, může vykonávat svá politická práva, může se sdružovat, zakládat spolky, nadace, sdružení apod. Právě v tomto obsahu těchto práv spočívá základ občanské společnosti.*“.

Rakušanová (2007) hovoří o občanské společnosti jako o společnosti, která je utvářena a reprodukována různými formami kolektivního jednání.

Důležité je, že občanská společnost poskytuje občanům možnost zapojit se do veřejného dění a svým působením je společně s ostatními občany ovlivňovat. Občanskou společnost vytvářejí sami občané.

Havel (1999) uvádí, že občanská společnost má následující tři hlavní pilíře:

- Život spolkový v nejširším slova smyslu;
- Silná samosprávná větev veřejné správy;
- Decentralizace státu, který deleguje své kompetence na další subjekty, ale zároveň odpovídá za jejich plnění.

První pilíř, tedy spolkový život, který je stěžejní pro tuto diplomovou práci, pak zmíněný autor definuje jako: „... *svobodné sdružování lidí do různých typů organizací od spolků, občanských iniciativ a občanských sdružení přes nadace a obecně prospěšné společnosti až po církve či politické strany. Lidé se v těchto organizacích sdružují proto, aby v nich společně uskutečňovali to, co se lépe*

uskutečňuje společně než jednotlivě. Určující přitom je, že toto sdružování - vedoucí k autentické sebestrukturaci společnosti - vyrůstá z jiných zájmů než čistě podnikatelských či výtěžných a že stát jako zástupce celé společnosti toto sdružování a jeho práci podporuje a zvýhodňuje. Činí tak přinejmenším ze dvou důvodů: jednak proto, že stabilita, harmonie a úspěšnost společnosti jako celku do značné míry záleží i na tom, zda nejrůznější legitimní a přitom nevýtěžné zájmy občanů a jejich skupin mají dostatek možností se uplatnit, jednak proto, že většina těchto neziskových aktivit neslouží jen těm, kdo se jich účastní, ale přináší obecný prospěch, tedy výsledky, z nichž se tak či onak mohou těšit všichni.“ (Havel, 1999)

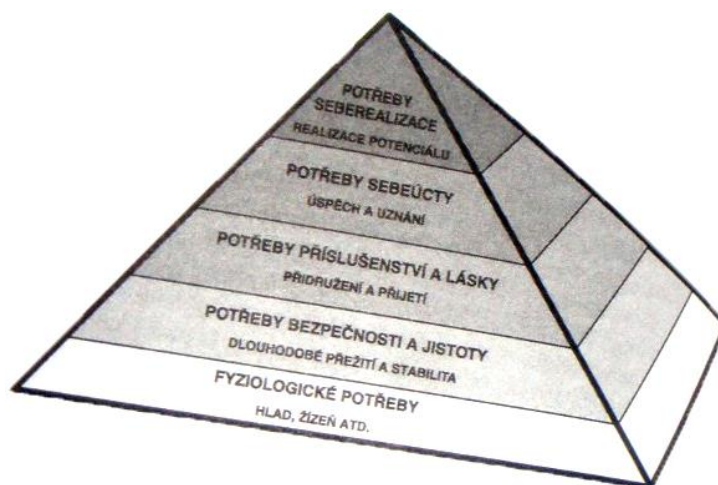
Výše uvedená citace částečně vysvětluje podstatu i spolků neslyšících a nedoslýchavých. Uvádí, že při sdružování nejde primárně o podnikatelskou či výtěžnou činnost, což je v naprosté shodě se spolkovou činností cílových skupin. To, že se osoby v těchto organizacích slučují za účelem uskutečnění určitých cílů, ke kterým je třeba větší množství lidí platilo zejména v době, kdy ještě nebyly pro osoby se sluchovým postižením sociální služby tak, jak je známe dnes. Jejich úlohu zčásti zastávaly právě spolky. O tom bude blíže pojednávat kapitola věnující se vývoji spolkové činnosti na našem území.

1.1. Úloha spolků

Definici spolku uvádí již předchozí text. S tímto pojmem pracuje také Listina základních práv a svobod. Ta každému občanovi České republiky zaručuje právo se svobodně sdružovat s jinými ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích. Doposud byla spolková činnost vymezována z právního hlediska. Vzhledem k charakteru práce je důležité pojednat zejména o tom, co vede osoby k zakládání spolků.

Pro člověka jako společenskou bytost je potřeba sdružovat se naprosto přirozená. Oporu lze najít v Maslowově pyramidě potřeb, kde jsou potřeby uspořádány od potřeb základních fyziologických (hlad, žízeň apod.) až po vývojově nejvyšší, tedy potřeby seberealizace. Potřeby, které mohou přinutit člověka ke sdružování se s jinými lidmi, se pohybují v rovině psychologických potřeb. Lze vycházet z potřeb příslušenství a lásky i z potřeb sebeúcty. Potřeby sounáležitosti, náklonnosti a lásky zahrnují potřebu někam patřit, být přijímán, milován a zároveň také sám přijímat a milovat.

„Dominujícím cílem je skupinové příbuzenství, láskyplné vztahy s druhými, potřeba mít své místo v rodině a (nebo) v referenční skupině. ... Tyto potřeby hrají významnou roli po celý život.“ (Mikšík, 2003, s. 223) Potřeby uznání, úcty a sebeúcty jsou chápány jako potřeba dosahování úspěšného výkonu a potřeba prestiže, potřeba být druhými ceněn a zároveň být kladně hodnocen i sám sebou.

Obrázek č. 1 (Schématické znázornění Maslowovy hierarchie potřeb)

Nakonečný (2009) hovoří o potřebě afiliace. V širším slova smyslu znamená potřeba afiliace potřebu být v přítomnosti druhých. „Člověk má potřebu stykat se s druhými také proto, že s nimi konfrontuje své postoje, a proto dává přednost kontaktu se stejně smýšlejícími osobami. ... je prokázáno, že být ve společnosti lidí redukuje úzkost, respektive ji snižuje.“ (Nakonečný, 2009, s. 214) Lidé se cítí lépe ve společnosti přátel a známých. U osob s postižením sluchu, zejména u neslyšících, je tato potřeba setkávat se umocněna komunikačními potřebami, které se výrazně liší od komunikace majoritní společnosti. Problematikou komunikace se bude zabývat kapitola 2.3.

Krhutová (2013) nahlíží na problematiku spolků ve vztahu k osobám se zdravotním postižením. Hovoří o svépomocných skupinách, které nenahrazují profesionální služby, ale mohou je vhodně doplňovat. Jejich společným znakem bývá snaha o dosažení změny v chování členů skupiny, ve společenských postojích a snaha pomoci s adaptací na určitou situaci. „Některé svépomocné skupiny mají funkce „ochranné“ a slouží svým členům jako sociální a emocionální opora a důležitý zdroj

informací, rad, zkušeností, praktik a postupů týkajících se daného problému. Jiné přebírají na sebe i funkce „ofenzivní“, usilují vybojovat pro daný stav či problém větší společenské uznání, toleranci nebo podporu. ... Svépomocné skupiny mohou být neformální nebo formalizované statutem, stanovami apod. Formalizované svépomocné skupiny mívají charakter svépomocných organizací – v ČR mají zpravidla formu občanského sdružení (spolku).“ (Krhutová, 2013, s. 43)

1.2. Aspekty ovlivňující postoje společnosti k lidem s postižením

Skutečnost, že lidé nejen se sluchovým postižením vytvářejí vlastní soudržná společenství, může být ovlivněná také mnohdy nevhodnými přístupy jejich okolí. O lidech s různými druhy postižení kolují ve společnosti nejrůznější mýty. Například nevidomým lidem byly v minulosti připisovány věštecké schopnosti. Těžce sluchově postižený člověk může na své okolí působit kvůli svému nápadnému mluvnímu projevu jako člověk s nižší inteligencí.

Vztah majority k lidem s postižením prošel v rámci vývoje lidské společnosti několika etapami, kterými se blíže zabývají Sovák (1975) či Titzl (2005). Nelze však říci, že se přístup k lidem s postižením vyvíjel od nejhoršího k nejlepšímu. Michalík (2011, s. 44) upozorňuje, že *„skutečnou úroveň vztahů uvnitř společnosti, vztahů většiny k menšině, musíme posuzovat vždy důsledně horizontálně. Jen tak můžeme uspokojivě posuzovat často diskutované podmínky života osob se zdravotním postižením v té či oné společnosti.“* Při hodnocení kvality života v dané společnosti je třeba posuzovat ekonomiku, organizaci společnosti, formy a existenci správy, kvalitu a existenci systémů sociálního zabezpečení, představy a soudy převládající ve společnosti o lidech s postižením a řadu dalších faktorů.

Jak uvádí Skákalová (2016), postavení člověka s postižením ve většinové společnosti je ovlivňováno několika faktory, jakými jsou mimo jiné druh, stupeň a zjevnost vady, věk, uchované schopnosti a sociální kompetence, zejména ty související s komunikací.

Postoje k lidem s postižením mají dle Vágnerové (2014) rozumovou a citovou složku. Rozumová složka je tvořena znalostmi a informacemi, které člověk o dané problematice má. Jelikož tato složka bývá u většiny lidí velmi slabá, převládá v jejich postoji k lidem s postižením složka citová. Ta může být chápána jako základní hodnotící kritérium. *„Emoční postoj k postiženým bývá ambivalentní. Bývají*

předmětem soucitu, protože je potkalo neštěstí, ale zároveň mohou vzbuzovat hrůzu, protože symbolizují něco negativního, čemu je lépe se vyhnout. ... Zdravý člověk si při setkání s postižením připomíná svou vlastní zranitelnost.“ (Vágnerová, 2014, s. 182)

U některých lidí vyvolává postižení ostych. Tento ostych plyne z nejistoty zdravých lidí, jak se k člověku s postižením chovat. Jde vlastně o obecnou dispozici reagovat na vše odlišné od normy jako na možné ohrožení. Vinou bývá neinformovanost. Jejím vlivem vyvolává vzácnější postižení více strachu a nejistoty než běžnější choroby.

1.3. Majoritní společnost a sluchové postižení

I v dnešní době kolují ve většinové společnosti nejrůznější omyly, které se vztahují k lidem se sluchovým postižením. Domnívají se např., že znakový jazyk je umělý, velmi zjednodušený komunikační systém. Ke každé skupině osob se sluchovým postižením, které jsou stěžejní pro tuto práci, lze najít několik mýtů a předsudků, které jsou uvedeny níže. Vzhledem k charakteru postižení se nejvíce omylů vztahuje právě k odlišným komunikačním způsobům těchto osob. Nevhodné postoje majoritní společnosti však mohou ovlivnit osobnost jedince s postižením a promítat se také do akceptace či nonakceptace vady.(Čálek, 1988).

Předsudky

Petrušek (1996) chápe předsudek jako uzavřený postoj nezávislý na okamžité situaci a neopírající se o porozumění. V oboru sociologie je zpravidla chápán „*jako negativní postoj vůči určité skupině či skupinám lidí, který má ospravedlnit a posílit jejich diskriminaci, a to na základě jejich skupinového členství a nikoliv osobních vlastností. ... Předsudek je zobecněním, podle něhož určitá kategorie lidí má nižší kvalitu než my sami, přičemž tento názor je brán za daný bez dalšího přezkušování.“* (Petrušek, 1996, s. 875).

Vágnerová definuje předsudek jako nepřesné, emočně zkrácené a nesprávné hodnocení situace. Zároveň upozorňuje, že takový přístup, je pro laika velmi výhodný. Nemusí uvažovat o něčem, co nezná a čemu nerozumí. „*Slouží jako laické diagnostické kritérium, podle něhož bývají postižení lidé posuzováni.“* (Vágnerová, 2014, s. 183)

V odborných zdrojích se lze setkat s předsudky či pověrami vztahující se k různým skupinám osob se sluchovým postižením, které vytváří majoritní společnost.

To, že se jimi zabývá poměrně velké množství autorů, nasvědčuje tomu, jak moc jsou mezi veřejností rozšířeny.

Skákalová (2016) rozděluje předsudky do třech kategorií dle toho, k čemu se vztahují:

- Osobnost člověka se sluchovou vadou;
 - Vznik důsledkem pokusů o charakteristiku celé skupiny sluchově postižených
- Komunikace osob se sluchovým postižením;
- Schopnosti a běžný život osob se sluchovým postižením.

Bímová (2005) shrnuje nejfrekventovanější mýty o znakovém jazyce a jeho uživatelích. Ve všech níže uvedených bodech se shoduje se Skákalovou (2016).

- Neslyšící lidé se mezi sebou dorozumívají pomocí gest a pantomimy – o jazyce nemůže být ani řeč;
- Znakový jazyk je mezinárodní;
- Znakový jazyk je primitivní;
- Znakový jazyk nemá gramatiky;
- Znakový jazyk má malou slovní zásobu, je méně hodnotný než český jazyk a nelze jej využít ve vyučovacím procesu;
- Český znakový jazyk je vizualizovaná čeština;
- Český znakový jazyk je stejný na celém území České republiky;
- Český znakový jazyk není na celém území naší republiky stejný, což snižuje jeho hodnotu oproti českému jazyku;
- Naučit se znakový jazyk je pro člověka jednodušší než se učit cizí mluvený jazyk;
- Všichni neslyšící ovládají znakový jazyk.

Žádný z uvedených mýtů se nezakládá na pravdě. Fakta o znakovém jazyce, vyvracející některé uvedené pověry, jsou zahrnuta v kapitole věnující se komunikaci neslyšících.

Další skupinou, o které má široká veřejnost chybné představy, jsou lidé spadající do kategorie ohluchlých. Tyto omyly shrnuje Strnadová (2011, online), zde je uvedeno pouze několik z nich. Majoritní společnost se často domnívá, že každý, kdo neslyší, používá automaticky znakový jazyk. Pokud člověk ztratil sluch až v době, kdy již plně ovládal český mluvený jazyk, bude pro něj čeština stále primárním jazykem a při komunikaci se budou spoléhat spíše na odezírání. Pokud se rozhodnou učit znakovat, budou pravděpodobně preferovat znakovanou češtinu, která vychází z gramatiky mluvené češtiny. Omyly týkající se této skupiny osob se často týkají odezírání. Lidé se domnívají, že:

- Když někdo ztratí sluch, automaticky se naučí odezírat;
- Jestliže se někdo odezírat naučí, odezírá tak, jak to lze vidět ve filmu;
- Odezírání je čtení ze rtů;
- Ohluchlý člověk, který dovede odezírat, bude vždy rozumět, když budou zajištěny vhodné podmínky. (Strnadová 2011, online)

Odezírání je velmi složitý proces, na jehož průběhu se podílí spousta činitelů, jako je např. dobrý zrak, aktuální psychický stav, osvětlení, ale i vztah mluvčího s odezírajícím. Člověk zpravidla lépe odezírá v případě osob, které dobře zná. Tyto předsudky vyvrací fakta, která budou uvedena v podkapitole 2.3., která se bude zabývat způsoby komunikace osob se sluchovým postižením.

Předsudků vůči osobám se sluchovým postižením koluje ve společnosti opravdu velké množství. Není cílem zde uvést výčet všech. Z výše uvedeného textu vyplývá, že zdrojem předsudků je především nedostatek informací případně velké množství neúplných, nepravdivých informací. K odstranění předsudků tedy lze přispět osvětou majoritní společnosti.

2. Sluch, sluchové vady a komunikace

Sluchové postižení lze definovat jako změnu kvality zvukového vjemu o různém rozsahu. Projevuje se sníženou schopností či úplnou neschopností zaslechnout zvuk. Příčinou je poškození části sluchového analyzátoru, což vede k snížení kvality i kvantity sluchového vjemu. Člověk s vadou sluchu je tedy v různé míře limitován ve schopnosti vnímat zvuky z okolí, mezi nimiž je i mluvená řeč. Lidé se sluchovým postižením se každodenně setkávají s problémy, které jsou důsledkem komunikační bariéry. Dostávají se do situací jako je obtížné domlouvání, neporozumění nebo nepochopení informací. Lze předpokládat, že člověk, který se se sluchovým postižením již narodil, si v průběhu života osvojil takové dovednosti a návyky, které mu každodenní život ulehčují. Oproti tomu člověk, který ztratí sluch v průběhu života, přijde zároveň značnou část přísunu všech informací. Musí se tedy vyrovnat se ztrátou sluchu, což je o to náročnější, protože zná cenu zvuku a běžné situace pro něj najednou mohou být velmi obtížné. Vlivem toho se i očekávaný příjemný zážitek může z důvodu nevhodného prostředí či nepoučené veřejnosti změnit v zážitek nepříjemný.

2.1. Význam sluchu

Sluch je jedním z nejdůležitějších smyslů, které v životě využíváme. „*Sluch je distanční smysl, který má zásadní význam v procesu psychického vývoje člověka.*“ (Potměšil, 2011, str. 353) Tento smysl je klíčový pro rozvoj myšlení a mluvené řeči. Důležitou roli hraje také v procesu sociálního učení. Zároveň se sluch podílí i na vnímání polohy a pohybů vlastního těla. V neposlední řadě sluch významně usnadňuje orientaci, neboť sluchem zachytíme informace i z prostoru, který je mimo naše zrakové pole. Nenahraditelné je i binaurální slyšení, které umožňuje určit směr příchozího zvuku či porozumět řeči člověka, který hovoří současně s několika členy skupiny (Tarciová, Hovorková 2002).

Strnadová (1998) poukazuje na rozdíl mezi zvukovými podněty a sluchovým vnímáním. „*Funkční sluchový orgán poskytuje trvalý přísun zvukových podnětů, ale sluchové vnímání je řízeno centrální nervovou soustavou. Abyste si určitý zvuk uvědomili, musí dorazit až do vaší mozkové kůry.*“ (Strnadová 1998, s. 74) Zároveň však neuvědomované zvuky mohou zůstat v našem podvědomí ve formě tzv. paměťových stop. Sluch funguje neustále, dokonce i ve stavu bezvědomí.

Orientace v prostředí

Správná funkce sluchu je důležitá pro pocit bezpečí a pochopení okolního dění. V porovnání se zrakovým vnímáním je výhodný v tom, že sluchové podněty se k nám dostávají i přes optické překážky a nejsou závislé na světelných podmínkách. Důkazem toho je orientace nevidomého člověka pomocí zvuků, které vydává tukaní bílé hole. Mezi laickou veřejností se lze často setkat s přesvědčením, že neslyšící člověk má automaticky lepší zrak. Po ztrátě sluchu dochází ke změnám na úrovni nervových spojů. Tento jev se nazývá smyslová kompenzace (Strnadová 1998). Neslyšící člověk musí ve zvýšené míře věnovat pozornost optickým jevům. V důsledku toho se zvyšuje schopnost postřehu, vnímání, zapamatování, vybavování a analyticko-syntetické zpracování dostupných podnětů. Přibližně po jedenáctém roce života se dle Strnadové (1998) vytváření náhradních spojů zpomaluje, ale tato schopnost nezaniká.

Slyšící lidé se zpravidla zrakem soustředí na jednu konkrétní věc a sluchem zcela mimovolně kontrolují prostředí. Absence sluchové kontroly způsobuje pocit nejistoty. V tomto ohledu je člověk neslyšící od raného dětství nebo od narození ve výhodě, protože si tento pocit neuvědomuje. Na jeho chování v prostoru se to však projeví. *„Zpravidla dává přednost takovému místu, odkud může snadno jediným rychlým pohledem přehlédnout celý prostor, aniž by se musel otáčet za sebe. Nemá rád za svými zády prostor, kde by se mohlo cokoli odehrávat bez jeho zrakové kontroly.“* (Strnadová 1998, s. 87) Ze zvýšené potřeby kontrolovat své okolí zrakem vyplývá časté přetížení zrakového ústrojí i zvýšená unavitelnost.

Komunikace

Absence sluchového vnímání se významně projevuje také v komunikaci a sociální interakci. Lidé s těžkým sluchovým postižením jsou ochuzeni o mimoslovní dorozumívání. Právě to je důležitou součástí každého sdělení. Lze sem zařadit instinktivní hlasové projevy vyjadřující emoce (např. pláč dítěte). Tyto projevy bývají obvykle mimovolní. Jak upozorňuje Strnadová (1998), mohou však být vydávány zcela záměrně za účelem upozornění, upoutání pozornosti (např. zakašlání, zapískání). Vztahy mezi lidmi nejsou vyjádřeny jen tím, co si sdělujeme, ale především tím jak to

sdělujeme. Sluchem odlišujeme tedy také citové zabarvení projevu (zlost, ironii, překvapení apod.).

Slyšícího člověka obklopují i zvuky se sdělovacím významem, které se liší od pouhých vedlejších produktů činnosti. Nositelem významu může být i záměrné uhození do stolu či zaklepání na dveře.

Určitou formou komunikace je také hudba. „*Je záměrně vytvářena ke sdělování a sdílení pocitů. Tato komunikace se odehrává na emoční úrovni: navozuje nálady a stimuluje citové prožívání. ... Dobrá hudba dokáže velmi obohatit duševní život člověka a může i léčit.*“ (Strnadová 1998, s. 106)

2.2. Způsoby komunikace

Jedním ze specifík osob se sluchovým postižením je preferovaný způsob komunikace. Lidé s nejlehčí formou nedoslýchavosti dokáží komunikovat běžným způsobem, mluvenou řečí. U větší ztráty sluchu lze předpokládat usnadnění komunikace pomocí odezírání a u neslyšících zpravidla komunikaci pomocí znakového jazyka.

2.2.1. Odezírání

Odezírání se realizuje prostřednictvím pohybů mluvidel, tzv. kinémů, které při artikulaci nahrazují funkci signálů zvukové řeči. Souralová, Langer (2006, s. 183) poukazují na problém: „*Odezírání znesnadňuje skutečnost, že počet kinémů neodpovídá počtu fonémů českého jazyka.*“ Pro několik fonémů je společný jeden kiném, např. b, p, m či f, v. Kiném jiných hlásek je nezachytitelný zrakem, např. h, ch, k, g.

Z výše uvedeného vyplývá, že odezírání je jen velmi nedokonalou náhradou sluchu. Pohyby mluvidel nejsou optimálním nosičem akustického signálu. Je to velmi obtížná činnost myšlení, která v sobě zahrnuje řadu procesů. „*Rozhodujícím činitelem při odezírání je schopnost předvídat a také na základě již odezřené logicky doplňovat mezery, bílá místa, mnohoznačnosti. Odezírání je proces, který probíhá v komplexních mluvních celcích.*“ (Krahulcová – Žatková 1996, s. 162)

Podmínky úspěšného odezírání lze rozdělit na vnitřní a vnější. Mezi vnitřní podmínky je řazena dosažená úroveň vývoje řeči, emoce a stav organismu a zkušenosti a úroveň sociálních vztahů. Do kategorie vnějších podmínek patří dokonalý,

nepřerušovaný zrakový kontakt, vizuálně přiměřená mluvní technika a podpůrné složky odezírání jako je např. celkový výraz obličeje.

Děti s těžkým prelingválním poškozením sluchu

Hlavním problémem u této skupiny dětí je absence jazykových struktur pro odezírání. Tím je limitovaná i pozdější úspěšnost této formy komunikace. V důsledku své vady jsou orientováni na zrakové vjemy. Jak uvádí Kraulcová – Žatková (1996) jejich zraková pozornost je cílevědomě a dlouhodobě rozvíjená, je soustředěnější než u osob ohluchlých nebo nedoslýchavých. Slovník prelingválně neslyšících je však menšího rozsahu, schopnost kombinovat je menší a myšlení v celcích je vlivem preference znakového jazyka jinak strukturováno.

Děti s těžkým postlingválním poškozením sluchu

Určujícím faktorem pro volbu metodického postupu je dosažený jazykový vývoj v době ztráty sluchu. „*Pozornost je třeba věnovat hlavně ze začátku cvičení technické složky odezírání a následně nebo kombinovaně cvičení zaměřeným na doplňování mezer rozumovou, psychickou činností. ... Cílená práce v sobě musí zahrnovat i korekci mluvních stereotypů v rodině postiženého dítěte.*“ (Kraulcová – Žatková 1996, s. 171)

Dospělý se získaným těžkým poškozením sluchu

Dle Strnadové (2001) se od určitého věku v mozku obtížněji vytvářejí náhradní spoje. Z tohoto důvodu mohou být podmínky pro osvojení si dovednosti odezírání ztíženy. Člověk s náhlou ztrátou sluchu má různě dlouhou dobu po traumatu tendenci domlouvat se sluchem. Změna návyku je zdoluhavá a namáhavá. Trénink odezírání by měl zpočátku probíhat pod odborným dohledem. Důležitým faktorem je dobrý stav zraku. Kraulcová – Žatková, (1996) udává, že pokud se ohluchlý člověk naučí odezírání 500 slov, může se tímto způsobem celkem dobře domluvit.

2.2.2. Znakový jazyk

Hlavním komunikačním systémem českých neslyšících je český znakový jazyk. „*Český znakový jazyk je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu. Český znakový jazyk má*

základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojí členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr, a je ustálen po stránce lexikální i gramatické.“ (Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob)

Již v rámci předchozích kapitol bylo zmíněno, že pro dospělého ohluchlého člověka je velmi obtížné se naučit znakový jazyk v takové formě, aby se byl schopen domluvit či dokonce zařadit do komunity neslyšících.

Na důležitost včasného osvojení znakového jazyka v dětství upozorňuje Woll (2001). Co se týče kompetence ve znakovém jazyce, neexistuje sice žádný měřitelný rozdíl mezi dětmi vystavenými znakovému jazyku od narození a těmi, které mu jsou vystaveny po druhém roce života. Avšak děti, které si do pěti let neosvojí dokonale svůj první jazyk, své zpoždění již nedoženou. Pozdější vystavení jazyku má za následek nekompletní zvládnutí gramatiky.

Krahulcová – Žatková (1996, s. 53) vymezuje ze systému znakového jazyka dětský znakový jazyk. *„Dětská znaková řeč je charakteristická zjednodušenou projevou stránkou a samozřejmě nižší znakovou zásobou. Znaky jsou pojmově velmi široké, často významově nediferencované, zjišťujeme rovněž znaky mazlivého zdrobnělého charakteru.“* V porovnání s vývojem mluvené řeči je rozvoj znakového jazyka pomalejší, protože může splývat s dalšími signálními i nesignálními pohyby komunikujícího.

Ze znakového jazyka vycházejí některé komunikační systémy. Dle zákona č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob jde o znakovou češtinu, prstovou abecedu, vizualizaci mluvené češtiny, písemný záznam mluvené řeči, Lormovu abecedu, daktylografiku, Braillovo písmo s využitím taktilní formy, taktilní odezírání a vibrační metodu Tadoma.

Písenná komunikace

Jak vyplývá z předchozí podkapitoly, znakový jazyk není závislý na mluveném jazyce. Má odlišný slovosled a vlastní gramatická pravidla. Osvojení psané formy řeči je náročné i pro slyšící dítě. Pochopení psaného textu vyžaduje větší soustředěnost i větší podíl volní stránky psychicky. *„Psaná podoba jazyka je mnohem abstraktnější než mluvená řeč. Při jejím vnímání není možné opírat se o situaci, mimiku, posunky a gesta spoluhlujícího, což vše napomáhá porozumění obsahu mluvené výpovědi.“* (Krahulcová – Žatková, 1996, s. 175) Pro neslyšící je mluvená čeština cizím jazykem.

Z tohoto důvodu může být pro osoby prelingválně neslyšící těžké porozumět běžnému textu.

Chceme-li, aby neslyšící správně porozuměl textu, je vhodné jej upravit. Protože, jak uvádí Strnadová (1998), mechanické čtení se liší od čtení s porozuměním. Neslyšící dítě se sice naučí znát písmena a vyslovovat slova, ale nespojí si je s příslušným pojmem, který zná.

Při úpravě textu je třeba rozhodnout, které informace jsou klíčové a je třeba je v textu ponechat byť v pozměněné formě. A naopak zvážit, které informace jsou prázdné, nicneříkající a jejich absence nezmění význam textu. Úprava textu však neznamená redukci textu. Neslyšícímu čtenáři je třeba některá neobvyklá, náročná slova, která nejdou nahradit, vysvětlit či popsat, tak aby pochopil jejich význam a nemusel si jej domýšlet, což by mohlo vést k nepochopení. Řešením tohoto problému může být přiložení slovníčku nebo vysvětlivky vedle textu na okraji stránky. Druhá varianta řešení je pro čtenáře pohodlnější. V případě úpravy textu pro děti lze zařadit i obrázkový slovníček.

Jiná situace však nastává u osob ohluchlých, u kterých je mluvená čeština mateřským jazykem. „V mnoha případech jsou pro ohluchlého člověka nejspolehlivějšími „tlumočníky“ papír a tužka.“ (Strnadová, 2001, s. 85) Pro slyšícího člověka však může být tento způsob komunikace nepříjemný. Mluvení je jednodušší a rychlejší. Jak uvádí Hrubý (1999, s. 44): „Uspěchaný svět má jenom zřídka kdy dostatek trpělivosti k písemné komunikaci s ohluchlými.“

2.3. Sluchové vady

V literatuře se lze setkat s dělením sluchových vad dle různých hledisek. Souralová, Langer (2006) a Hrubý (1999) se shodují na způsobu dělení sluchových ztrát dle:

- závažnosti/kvantity;
- doby vzniku;
- místa poškození.

Pro tuto práci bylo vybráno rozlišení dle závažnosti sluchové vady a dle doby jejího vzniku. Právě tyto dva faktory mají největší vliv na vývoj osobnosti jedince. Jak uvádí Hrubý (1998, s. 42): „Nedoslýchavost, ohluchnutí a prelingvální hluchota jsou

tři úplně rozdílná postižení se zcela odlišnými a často dokonce vzájemně protichůdnými potřebami.“

Nedoslýchaví lidé

Nedoslýchavost zahrnuje široké spektrum sluchových ztrát. Počínaje těmi nejlehčími, kdy si okolí nemusí ničeho všimnout až po ty nejtěžší. *„V tomto případě má závažnost poruchy již podstatný vliv na kvalitu komunikace a zejména pak na samostatný vývoj mluvené řeči.“* (Souralová, Langer, 2006, s. 177) Každou nedoslýchavost lze do určité míry kompenzovat sluchadly. U osob se zbytky sluchu poskytují sluchadla významnou pomoc při odezírání. Dle Hrubého (1998) pomáhají sluchadla odlišit znělé hlásky od těch neznělých.

I přesto, že podstatnou část nedoslýchavých osob tvoří staří lidé, kterým se zhoršuje sluch přirozeně vlivem stárnutí, sluchadla mají největší přínos pro nedoslýchavé děti. Ty by měly být vybaveny sluchadly, co nejdříve. Správně přizpůsobené sluchadlo významně přispěje k rozvoji dobře srozumitelné mluvené řeči. *„V důsledku toho se mohou i bez zvláštních opatření naučit docela dobře číst a v chápajícím rodinném prostředí mohou mít dostatek příležitostí pro tzv. náhodné nebo bezděčné učení, které tvoří podstatnou část našeho sociálně emocionálního vývoje.“* (Hrubý, 1998, s. 44)

Postlingválně ohluchlí lidé

Ohluchlostí se rozumí takový stav, kdy ke ztrátě sluchu došlo v období dokončování vývoje mluvené řeči nebo již v době, kdy byla řeč jako komunikační nástroj plně vytvořena a upevněna. Důležité je, že každá zkušenost s mluvenou řečí hraje při dalším vývoji významnou roli. *„Dokonce ani děti ohluchlé ve velice raném věku nemají se čtením problémy, které jsou u prelingválně neslyšících obrovské.“* (Hrubý, 1999, s. 44)

Z komunikačního hlediska se při tomto typu postižení řeč nevytrácí, ale, jak uvádí Potměšil (2011), postupně ztrácí formální úroveň a nedochází k rozšiřování slovní zásoby. Významnou roli zde tedy hraje logopedická péče, jejímž cílem je udržet dobře srozumitelnou a v rámci možností přirozeně znějící mluvu.

Ohluchlí lidé zpravidla ztrátou sluchu velmi trpí, protože znají cenu zvuku a postrádají ho. Pokud k ohluchnutí dojde ve vyšším věku, je trénink odezírání značně

obtížný a naučení se znakovému jazyku již téměř nemožné. Tito lidé jsou odkázáni k písemné komunikaci, která však vyžaduje dostatek času i trpělivosti.

Prelingválně neslyšící lidé

Dle Světové zdravotnické organizace je za neslyšícího jedince považován takový člověk, který ani s nejvyšším zesílením není schopen slyšet zvuk. Termínem prelingválně neslyšící je označována osoba, která se již neslyšící narodila nebo o sluch přišla v době, kdy ještě nebyl ukončen základní vývoj řeči. Hrubý (1999) hovoří o hranici dvou až čtyř let věku. Jiní autoři (Souralová, Langer, 2006) posouvají tuto hranici k sedmi letům života.

Skupina prelingválně neslyšících není příliš početná, avšak vrozená sluchová vada zásadně ovlivňuje podmínky jejich normálního vývoje. *„Vady a poruchy sluchu u dětí před fixací řeči způsobují vždy poruchu vývoje řeči a tím i komunikačních schopností. ... Vady a poruchy těžšího stupně a při dlouhodobém výskytu mohou způsobit trvalý defektní vývoj řečové funkce. Potíže v komunikaci jsou o to větší, čím dříve sluchová vada vzniká.“* (Lejska, 2003, s. 25)

Z výše uvedeného vyplývá důležitost neodkladného zařazení dítěte do programu založeného na využití znakového jazyka. Pro správný vývoj je nutné i to, aby se znakový jazyk naučilo také co nejvíce členů rodiny, protože jen malé procento neslyšících dětí se rodí neslyšícím rodičům. Hrubý (1998) udává, že pouhých 9 % vrozeně neslyšících dětí má rodiče se sluchovým postižením. To, že se i ostatní členové domácnosti znakový jazyk budou učit a budou jej doma používat, přispěje k vytvoření podnětného prostředí. Jak uvádí Hrubý (1999), jedině tak je možné neslyšícímu dítěti vytvořit přiměřené množství příležitostí k náhodnému učení a skutečně plnohodnotné komunikaci v tom nejdůležitějším období. Prelingválně neslyšící dítě se samozřejmě musí učit i mluvenou řeč. Ta je pro něj však druhým jazykem a důraz by měl být kladem zejména na její psanou podobu.

Z psychologického hlediska mají oproti výše uvedeným skupinám osob se sluchovým postižením tu výhodu, že neznají cenu zvuku a tudíž ji ani nepostrádají. S přihlédnutím k tématu této diplomové práce je zásadní skutečnost, že neslyšící lidé vytvářejí značně soudržná společenství stejně jako ostatní jazykové menšiny. *„Dávají přednost těm zaměstnavatelům, kteří již zaměstnávají několik neslyšících. Stěhují se do míst, kde již bydlí nějaké rodiny s neslyšícími členy. Jejich kluby a spolky jsou*

přirozenými centry jejich odpočinku a společenského vyžití.“ (Hrubý, 1999, s. 46) To přispívá k tomu, že se obvykle cítí v životě mnohem méně osamoceně než nedoslýchaví a ohluchlí lidé.

3. Život se sluchovým postižením

To, jak sluchová vada ovlivní osobnost jedince, závisí na mnoha faktorech. Důležitým faktorem zde je nejen stupeň sluchového postižení, ale také osobnostní předpoklady člověka se sluchovým postižením, jeho rodina, správný postup při výchově a vzdělávání. Vždy je samozřejmě důležité včasné zachycení sluchové vady a její kompenzace.

Jak již bylo řečeno, sluchové postižení vede k omezení nezanedbatelného množství informací. Těžce sluchově postižené osoby jsou odkázáni k získávání poznatků jen v přímém vizuálním kontaktu. „*Tato kvantitativní i kvalitativní kognitivní deprivace se projeví nápadnostmi ve vývoji poznávacích procesů. Myšlení je více vázáno na konkrétní realitu.*“ (Vágnerová, 2008, s. 219) V důsledku toho nedokáží přiměřeně využít jednotlivé informace v jiné souvislosti.

Vývoj osobnosti sluchově postižené osoby je ovlivňován celou řadou faktorů. Největší vliv má omezení v oblasti komunikace, které souvisí s izolací v určitém prostředí. Z toho plynou obtíže v sociální orientaci. Vada sluchu je velmi negativním faktorem při nácviu chování v sociálních situacích, sebeprojekci a seznamování se s prvky empatie. V průběhu života může u osoby s těžkým postižením sluchu sílit vlastní pocit nedostatečnosti a závislost na jeho slyšícím okolí. „*Rozporuplnost tohoto pocitu je dána na jedné straně vědomím „snadnějšího“ života a na druhé straně uvědomováním si vlastní nekompetentnosti při řadě samostatných aktivit, a to především v období adolescence, kdy jde o předpoklady pro další uvědomělý rozvoj osobnosti.*“ (Potměšil, 2011, s. 396-397) Postupem času se nedostatek schopnosti sebereflexe může dle Potměšila (2011) manifestovat některými z následujících poruch chování:

- narušené, až chaotické chování;
- pocity napětí a nejistoty, které se ventilují neadekvátními reakcemi;
- narušená pozornost;
- neadekvátní sociální kontakty se slyšícími vrstevníky či dospělými;
- agresivní chování;
- emocionální nevyrovnanost;
- zvýšená závislost na okolí;
- úzkostné chování;

- neschopnost nebo obavy si hrát způsobené neochotou k sociálnímu kontaktu;
- narušené sebehodnocení;
- projevující se zvýšená snaha dosáhnout cíle podvodem, úskokem či jiným snadnějším způsobem.

Z důvodu zcela odlišných komunikačních potřeb, mají lidé s těžkým sluchovým postižením oproti intaktní společnosti větší problémy s porozuměním světu. Nemusí vždy pochopit jaké chování je žádoucí a jaké nikoliv. Často ani nevědí, co je od nich žádáno. Mají sice možnost se učit nápodobou jiných lidí, ale nemohou zcela porozumět podstatě jejich projevu. Z toho následně vyplývají určité zvláštnosti v oblasti sociálního chování i vnitřního prožívání, které mají velice úzký vztah k sebereflexi, která tvoří základ k výstavbě a fungování regulačních mechanismů.

Při kontaktu se slyšícím komunikačním partnerem se sluchově postižená osoba může cítit nejistě, bezmocně a méněcenně. Mohou se objevit i výbušné reakce, které jsou důsledkem stresu navozeného obtížností porozumění. Komunikace se stává zátěžovou situací a to vede k jejímu omezení na výměnu nejdůležitějších informací. Z důvodu nedostatku standardních komunikačních dovedností mohou lidé se sluchovým postižením zůstat sociálně izolováni. Dokáží se snadno dorozumět v případě, že ovládají znakový jazyk. Ten však ovládají převážně lidé se stejným postižením případně jejich rodinní příslušníci. Preference znakového jazyka vede k posílení sociální izolace v minoritní skupině. Vyplývá to ze snadnosti vzájemného dorozumění. Ještě intenzivnější jsou tyto vazby u lidí, kteří navštěvovali internátní speciální školu. Zde hrají roli nejen stejné komunikační potřeby a preference ale také společné životní skutečnosti. (Vágnerová, 2008)

U lidí s prelingválním postižením sluchu se dále objevují problémy s autoregulací chování. Schopnost sebeovládání se rozvíjí prostřednictvím verbálně sdělených požadavků, které jsou spojeny s vysvětlením důvodu a hodnocením jejich plnění. Postupem času dochází ke zvnitřnění těchto norem a ty se stanou individuálním systémem regulace vlastního chování. Tento proces však u lidí s prelingválním postižením sluchu probíhá odlišně. To se projeví absencí pocitů studu nebo viny, které jsou běžnou reakcí na nežádoucí chování. Takové děti si někdy ani neuvědomují, že každý člověk nese zodpovědnost za své chování. Zde je třeba zmínit, že daleko lepší

úrovně nejen v těchto kompetencích dosahují tzv. neslyšící druhé generace. Tedy děti, kterým jsou veškeré informace již od útlého věku předávány přirozenou cestou ve znakovém jazyce.

Nápadnosti v chování, neschopnost ovládat své projevy či jednat očekávaným způsobem jsou významnou překážkou v sociální adaptaci sluchově postižených. Často mají tendenci reagovat dle aktuálních impulzů. Dle Potměšila (2011) se u dospělých projevuje absence zájmů a koníčků, nepřiměřená obava z neúspěchu či z jeho následků. Také frekvence stavů denního snění může být zvýšená. Jejich okolí vnímá tyto projevy chování negativně, jelikož neodpovídají běžnému standardu a mohou být nepříjemné. To může vést k negativnímu postoji majoritní společnosti, který dále prohlubuje nejistotu sluchově postižených a zhoršuje jejich sebevědomí.

3.1. Vývoj sluchově postiženého dítěte

Ve většině případů se neslyšící dítě narodí do slyšící rodiny. Z toho vyplývá, že je od počátku nejvíce postižen rozvoj komunikace a s tím související omezená možnost získávání informací. Dítě již od útlého věku potřebuje dostatek informací o všem, co se kolem něj děje. V opačném případě může dojít k frustraci z nedostatečné komunikace a omezených kontaktů. Dítě je velmi ohroženo nesprávnými přístupy. O tomto riziku pojednává Strnadová (1998, s. 16): *„Za prvé může dojít k poškození jeho psychického vývoje. Dítě vnímá a přejímá negativní postoje rodičů ke svému postižení. Za druhé se dítě nemůže bránit nevhodným zásahům. Dítě je na dospělých lidech závislé. ... Za třetí dítě svým rodičům důvěřuje a je přesvědčeno, že to, co chtějí rodiče a učitelé, je správné. Podřídí se jim i za cenu velkých těžkostí a neúspěchy prožívá jako vlastní „selhání“. Vyrůstá s pocitem, že není dost dobré, že očekávání svých rodičů „zklamalo“. To má destruktivní vliv na jeho sebehodnocení a sebeúctu.“*

Vývoj komunikace

„Komunikace je širší pojem než řeč a může být definována jako libovolné chování, které se týká vysílání a přijímání informace mezi organismy. ... Řeč je jeden z nástrojů komunikace. Nástrojem řeči jsou pak mluvené nebo znakové jazyky.“ (Freeman, 1991, s. 103)

„Každý člověk na této planetě je veden komunikačním pudem k nutnosti předávat a přijímat informace.“ (Lejska 2003, s. 53) Nejvážnějším důsledkem

sluchového postižení je omezená schopnost vnímat řeč. Těžce sluchově postiženému dítěti je prakticky znemožněno osvojovat si mateřský jazyk.

Vývoj řeči u dětí se sluchovým postižením se dle Krauhulcové – Žatkové (1996) odvíjí od:

- stupně sluchového postižení;
- přítomnosti či absence dalšího postižení;
- věku a dosaženého stadia vývoje řeči v době vzniku postižení;
- vnějších sociálních faktorů stimulačního rodinného prostředí z hlediska úspěšné či neúspěšné obousměrné komunikace;
- časné diagnostiky a časného počátku speciální rehabilitační péče, ovlivněné rodinnou výchovou, následně od kvality rehabilitační péče a spolupráce s rodinou.

I těžce sluchově postižené dítě prochází v rámci vývoje řeči (Příloha A) stadiem reflexního křiku, emocionálního křiku, broukání a částečně i stadiem pudového žvatlání. U neslyšícího dítěte se žvatlání ztrácí v době, kdy sluchová zpětná vazba začíná nabývat určitý význam (Tarciová, Hovorková 2002, Strnadová 1998). Dítě se rádo poslouchá, rádo si hraje se zvuky, které se mu podaří. Krauhulcová – Žatková (1996) uvádí, že i těžce sluchově postižené dítě se částečně dostává do stadia napodobování. To však probíhá na základě viděných pohybů úst mluvící osoby. „*Stadium zrakového napodobování mluvních pohybů je posledním dosahovaným stadiem vývoje řeči těžce sluchově postižených dětí v přirozených neovlivňovaných podmínkách. Hlas bývá méně výrazný, křik nemodulovaný, hlasové projevy řídké. Vokalizace postrádá rytmus a napodobování modulace mluvy.*“ (Krauhulcová – Žatková, 1996) Opoždění řeči se prohlubuje s postupujícím věkem dítěte. Jungwirthová (2013, online) uvádí, že v jednom roce je průměrný rozdíl aktivní slovní zásoby slyšících a neslyšících dětí 1 slovo. Tento rozdíl se s přibývajícím věkem zvětšuje. Krauhulcová – Žatková (1996) uvádí, že přibližně od jednoho roku věku se již řeč u dítěte s těžkým postižením sluchu spontánně nevyvíjí v důsledku chybějící zpětné sluchové vazby.

Jak již bylo uvedeno výše, dítě s těžkým postižením sluchu by mělo být co nejdříve po diagnostikování sluchové vady vybaveno vhodnými, technicky vysoce kvalitními a dobře seřízenými sluchadly (Holmanová, 2003). Je důležité předcházet

negativním zkušenostem s užíváním sluchadla, které by mohly mít za následek jeho odmítání.

Emocionální vývoj

Absence zpětné sluchové vazby dává dítěti často pocit nejistoty, ohrožení. Slyšící dítě sluchem pozná, zda je jeho matka na blízku. Pokud matku zrovna nevidí, uklidňuje ho její hlas. Pokud kojeneček neslyší, nemůže se kolem sebe volně rozhlížet. Proto neslyšící dítě častěji vyžaduje bezprostřední blízkost matky. *„Dokud slyšící rodiče nevědí o hluchotě dítěte, nemohou se přizpůsobit jeho specifickým potřebám. Dítě je pak podstatně méně zásobeno sensorickými a citovými podněty.“* (Strnadová, 1998, s. 121) Z toho plyne ochuzení o citové vazby. Neslyšící dítě není stimulováno hlasem své matky. Reaguje pouze na to, co vidí nebo cítí. Z toho vyplývá, že potřebuje specifické zacházení. Rodiče by se jej měli častěji dotýkat a co nejvíce se pohybovat v jeho zorném poli. Neslyšící dítě pochopí, že výraz v obličeji má určitý význam. Postupně se tak začne zaměřovat na detaily související s komunikací. Pozorování situací zrakově často vede k přerušení hry či jiné činnosti. Pokud dítě upřeně sleduje obličej, unikají mu pohyby rukou či změny v okolí. *„Mnoho souvislostí pochopí nesprávně, nepřesně, dochází k mnoha nevyjasněným situacím a v mysli dítěte vzniká často chaos. V důsledku uváděných faktorů děti dozrávají opožděně i emocionálně, chybí jim pocit sebejistoty a bezpečí a mají velmi často sklon k afektivnímu jednání.“* (Krahulcová – Žatková, 1996, s. 58)

Neslyšící dítě v neslyšící rodině

„Má-li neslyšící dítě neslyšící rodiče, kteří používají znakový jazyk, bude u něj probíhat řečový rozvoj ve znakovém jazyce v podstatě stejným způsobem jako rozvoj mluveného jazyka u dětí slyšících.“ (Freeman, 1991, s. 109) Neslyšící matka se zcela přirozeně snaží být dítěti na dohled, pokud je ve stejné místnosti. Dbá na to, aby mělo v zorném poli buď ji, nebo různé zajímavé předměty. Oproti slyšícím rodičům se dítěte častěji dotýká a udržuje s dítětem zrakový kontakt. Dle Kročanové (2005) mají neslyšící matky tendenci komunikovat způsobem v sekvenci pohled na objekt – pohled na dítě. Většinou využívají znakovou řeč i zvýrazněné znakování. Často znakují spontánně, protože si uvědomují schopnost periferního vidění svého dítěte. Jiné

poznatky udávají, že si matky před začátkem komunikace nejprve získají pozornost dítěte nebo umístí ruce do zorného pole dítěte.

Narodí-li se neslyšící dítě neslyšícím rodičům, bude jeho vývoj, za předpokladu, že nemá žádné přidružené postižení, probíhat naprosto přirozeně. V takovém případě bude pro dítě znakový jazyk mateřským jazykem. Dítě bude mít dostatečné množství podnětů a nebude ochuzeno ani o náhodné učení, které je u neslyšících dětí ve slyšících rodinách značně omezené.

3.2. Identita osob se sluchovým postižením

Hartl, Hartlová (2009, s. 221) definují identitu jako „*prožívání a uvědomování si sebe sama, své jedinečnosti i odlišnosti od ostatních; soubor rysů, podle nichž je jedinec znám v určité specifické skupině*“. Identita ovlivňuje rituály na cestě životem, ovlivňuje i to, kam člověk patří a má vliv na jeho volby a rozhodování. K identitě osob se sluchovým postižením patří v jejich pojetí sebe sama zpravidla diferencované přiřazení k určité skupině osob s podobnou sluchovou vadou, které jim umožňují odlišení se od skupin jedinců s jinou sluchovou vadou.

Identita neslyšících osob

Proces formování identity je závislý na interakčních zkušenostech s neslyšícími i slyšícími lidmi. Názory a hodnoty lidí jsou podmíněny interakcí člověka s jinými lidmi i se sebou samým. Mnoho neslyšících lidí vnímá sebe sama jako součást jazykové a kulturní menšinové skupiny. Ridgeway (2001) popisuje model formování identity neslyšících založený na podobných principech, jaké ve svém interakčním modelu podává Cass (1979). Tento model zahrnuje šest stadií, která lze chápat jako proces vedoucí k zformování identity. Proces začíná zmatením identity, pokračuje přes porovnávání, toleranci, přijetí identity a hrdost a končí syntézou identity.

Termínem zmatení identity je označováno období, kdy si neslyšící jedinec začíná uvědomovat, že je nějak odlišný od ostatních. Pociťuje rozdíly mezi sebou a slyšící rodinou. Může zažívat i první pocity odcizení. Jak uvádí Ridgeway (2001) nemusí být tyto zážitky negativní a pro neslyšícího ani pro jeho rodinu obvykle nebývají hlavním problémem. Okamžik, kdy si neslyšící uvědomí svoji jinakost, navíc ani nemusí proces formování identity vždycky ovlivnit.

Po kojeneckém období začíná neslyšící dítě rozvíjet vzorce sociálního chování, sociální dovednosti a určovat své preference. V tomto období je třeba mít na paměti, že zvyky, normy a chování, které se dítě naučí a které se od něj očekávají v rodině, nemusí být aplikovatelné na chování mimo domácí prostředí. Zde závisí na tom, kolik příležitostí dítě dostane k navazování sociálních vztahů. U dětí z neslyšících rodin, které se budou častěji dostávat do styku s neslyšícím okolím, je větší šance na pozitivní sebehodnocení i pozitivnější vztahy k ostatním neslyšícím dětem.

V dalších stadiích se neslyšící lidé mohou vydat různými směry. Někteří z nich mohou identitu neslyšícího přijmout a potvrdit ji. Jiní si sice svou hluchotu i své spojení se zkušeností neslyšících uvědomují, ale nepřejí si získat identitu. Mohou předstírat, že se jich otázky kulturní identity neslyšících netýkají. Stadium porovnávání a tolerance neslyšící jedinec postupně opouští, navazuje vztahy se svými vrstevníky a vytváří si vazby na organizace a centra neslyšících. Toto stadium pravděpodobně nejvíce rozhoduje o budoucím vývoji, protože je vystaveno působení ze strany ostatních neslyšících. V průběhu tohoto stadia se také rozhoduje o tom, zda neslyšící jednou své vztahy s ostatními neslyšícími, své kulturní charakteristiky a chování zviditelní většinové populaci.

V následujícím stadiu člověk začíná být na svou identitu hrdý. Začíná mít pocit, že být neslyšící je akceptovatelné a začíná veřejně ukazovat, že je neslyšící. *„Přestává se stydět za chování Neslyšícího člověka a za své kulturní způsoby. Neslyšící jedinec má pocit sounáležitosti s kulturní skupinou a je postupem doby na svou potvrzenou identitu Neslyšícího stále více hrdý.“* (Ridgeway, 2001, s. 25)

Identita ohluchlých osob

Identita nedoslýchavých a ohluchlých není tak jednoznačná jak je tomu ve většině případů prelingválně neslyšících lidí. V případě ohluchlých lidí hovoří Strnadová (2001) o krizi osobní identity. V momentě, kdy člověk ztratí sluch, přecházejí určité úkony do kompetence jiných lidí. Tento člověk neztrácí jen samostatnost, ale do určité míry i soukromí. V určitých situacích je ohluchlý člověk odkázán na pomoc druhé osoby, což se často neobejde bez znalosti kontextu jeho problému. Ve společnosti slyšících lidí může ohluchlý působit poněkud nápadně. Bez zpětné sluchové vazby není schopen kontrolovat hlasitost svého řečového projevu.

Některým slyšícím osobám může být nepříjemné i to, že je ohluchlý člověk při komunikaci upřeně pozoruje za účelem odezírání.

Ztráta sluchu neznamena automatické přijetí kulturou neslyšících. Dokonce ani v případě, že se naučí znakový jazyk. *„V porovnání s touto skupinou lidí máte zcela jiné zkušenosti, zájmy, mentalitu, a dokonce i jinou kulturu, o jazyku nemluvě. Tyto aspekty jsou pro skupinovou soudržnost významnější než fakt, zda někdo slyší, nebo ne. ... Komunita neslyšících mezi sebe ochotně přijme třeba i slyšícího člověka, pokud sdílí jejich jazyk i kulturu, dokáže se vcítit do jejich specifického způsobu myšlení a přizpůsobí se jejich konvenčním zvyklostem.“* (Strnadová, 2001, s. 70) To se týče zejména slyšících jedinců z neslyšících rodin. Ti v daném jazykovém a kulturním prostředí vyrůstali a poznávali kulturní a společenské hodnoty od dětství.

Identita nedoslýchavých osob

Nedoslýchaví lidé jsou z hlediska identity možná nejvíce problematickou skupinou. *„Nedoslýchaví jsou považováni spíše za slyšící, kteří trochu hůř slyší. V podstatě jsou považováni za skupinu, která je "někde mezi".“* (Procházková, 2006) Ti, kteří vyrostli ve slyšící rodině a docházeli do školy pro sluchově postižené, většinou ovládají oba jazyky na velmi dobré úrovni. Jsou tak schopni zařadit se do obou světů. Toto zařazení mezi slyšící a neslyšící mívá různou podobu a sílu, což záleží na individuální zkušenosti konkrétního člověka. Některým více vyhovuje svět slyšících. Jiní se v dospělosti nebrání kontaktu s neslyšícími či jej záměrně vyhledávají a mohou cítit potřebu identifikovat se s kulturně Neslyšícími.

Důležitým faktorem, který ovlivňuje identitu a sebedůvěru nedoslýchavého člověka, je chování okolí. Může dojít k situaci, kdy si mladý nedoslýchavý člověk, který je od dětství zcela integrován mezi slyšící, začne uvědomovat svoji odlišnost. Lze se setkat i s případy, kdy má mladý nedoslýchavý člověk velký problém se začleněním do jednoho z obou světů. Od narození má těžkou nedoslýchavost, ale jeho rodina ho od počátku vedla orálně a snažila se jej včlenit mezi slyšící děti. To i přesto, že již jako dítě jevil známky psychického vyčerpání a stresu. *„Takoví lidé se v současné době, kdy jsou dospělí, cítí být totálně vyděleni z obou světů. Pro jejich těžkou vadu je komunikace ve slyšícím světě nepředstavitelně náročná a znakový jazyk téměř neovládají. Takový člověk má opět více než jednu možnost - začít se učit*

komunikaci ve znakovém jazyce (což v dospělosti není snadná záležitost), nebo rezignovat a zůstat v izolaci.“ (Procházková, 2006)

Nedoslýchaví lidé tvoří velmi různorodou skupinu z důvodu široké škály sluchových vad. Důležité je zejména to, aby nedoslýchaví měli dostatečné množství informací o světě slyšících i o světě neslyšících, aby se byli v době utváření svých postojů a názorů schopni zorientovat.

3.3. Bariéry v životě se sluchovým postižením

Bariéry, se kterými se ve svém každodenním životě setkávají lidé se sluchovým postižením, lze označit jako skryté, protože ani samotné postižení sluchu není na první pohled viditelné. Strnadová (1998) uvádí pojem komunikační bariéra, ve kterém jsou zahrnuty následující druhy komunikační bariéry.

Technická bariéra

Pokud je informace přenášena způsobem nedostupným pro příjemce, hovoříme o technické bariéře. Lze sem zařadit jakoukoliv smyslovou nedostupnost sdělované informace, např. rozhlasové vysílání, optická překážka znemožňující odezírání.

Jazyková bariéra

Jazyková bariéra se projevuje zejména u lidí s těžkou prelingvální vadou sluchu. Nedostatečná znalost českého jazyka komplikuje nejen odezírání, ale také písemnou komunikaci.

Psychogenní (postojová) bariéra

Psychogenní bariéra vyplývá z postojů slyšících lidí, kteří odmítají jakýkoliv jiný druh komunikace než mluvenou řeč. Jak uvádí Strnadová (1998, s. 250): *„Tato bariéra je snad nejzávažnější: technickou i jazykovou bariéru lze překonat snadněji než vžité postoje dané společnosti.“*

Informační bariéra

Informační bariéra souvisí s nedostupností náhodného učení, který je hlavním zdrojem všeobecných znalostí, ale u prelingválně neslyšících také s omezenými čtenářskými dovednostmi.

Legislativní bariéra

Legislativní bariéra souvisí s formulacemi paragrafů týkajících se sluchového postižení. Za pozitivní změnu je považováno přijetí zákona č.155/1998 Sb., o znakové řeči. V rámci odstraňování legislativní bariéry lze zmínit také zákon č. 231/2001Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Tento zákon ukládá provozovateli celoplošného televizního vysílání s licencí povinnost: „opatřit alespoň 15 % vysílaných pořadů skrytými nebo otevřenými titulky pro osoby se sluchovým postižením“ a dále: „Provozovatel celoplošného televizního vysílání ze zákona je povinen opatřit alespoň 70 % vysílaných pořadů skrytými nebo otevřenými titulky a alespoň 2 % vysílaných pořadů vyrobiť v českém znakovém jazyce nebo simultánně tlumočit do českého znakového jazyka pro osoby se sluchovým postižením...“ (zákon č. 231/2001Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání).

K plnění zmíněného předpisu se však velmi kriticky vyjadřuje Strnadová (2003, s. 79). Dle jejího názoru by bylo mnohem objektivnější uvést tyto údaje v jednotkách času nebo v procentech udávajících podíl odvysílaných pořadů za celý den. „Když bude první (čtyřminutový pořad) opatřen skrytými titulky a celovečerní film nikoliv, pak už je to vzhledem k počtu uvedených pořadů v procentním poměru „50% otitulkovaných pořadů“. Takže při titulkování mnoha krátkých dokumentů bude početně sice otitulkováno 56 %, ve skutečnosti bychom však mohli dostat jen 14 % z toho, co se celý den vysílá.“

K problematice tlumočení pořadů do znakového jazyka se vyjádřil Vysuček v Otevřeném dopise České televizi. (Příloha B) Prezident ASNEP v dopise kritizuje výběr a nedostatečné množství pořadů tlumočených do českého znakového jazyka. Dopis byl napsán v listopadu roku 2014. Z toho, že je stále umístěn na úvodní stránce webového portálu časopisu Gong, lze usuzovat, že prozatím nedošlo ke změně situace.

Strnadová (2003) popisuje některé typy zmíněných bariér z praktického hlediska. Neslyšící člověk se s informační bariérou setká i v autobusové dopravě. V autobusech jsou nainstalovány displeje, na kterých by se měla zobrazovat následující zastávka. Často je zde však zobrazena po celou dobu jízdy jen cílová stanice. Slyšícímu tato skutečnost nijak nevádí, protože (zejména v autobusech městské hromadné dopravy) následující stanice bývají hlášeny, což neslyšící člověk nezachytí a pokud cestu nezná, může pro něj být tato situace velmi frustrující.

Další bariéry jsou způsobeny neznalostí a neinformovaností úředníků, kteří rozhodují o přidělení speciálních pomůcek. Zde často záleží jen na subjektivním posouzení ze strany místního úředníka. Překážkou může být i neinformovanost některých pracovníků ve zdravotnictví. Někteří nevědí, jak se s lidmi se sluchovým postižením dorozumívají.

3.3.1. Možnosti překonávání bariér

Zejména díky technickému vývoji mají lidé s postižením sluchu při překonávání na výběr z několika možností. Jedná se o různé formy tlumočení, přepisu mluvené řeči či kompenzačních pomůcek. Mohou si tedy vybrat způsob, který jim osobně vyhovuje nejvíce.

Tlumočnické služby

Tlumočnické služby jsou sociální službou, která je ukotvena v zákoně č. 106/2008 Sb., o sociálních službách. Tyto služby jsou terénní, popřípadě ambulantní a jsou poskytovány osobám s poruchami komunikace způsobenými především smyslovým postižením, které zamezuje běžné komunikaci s okolím bez pomoci jiné fyzické osoby. Služba je dle zmíněného zákona zdarma a zahrnuje tyto základní činnosti:

- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Tlumočení ve znakovém jazyce

Čeňková (2008) definuje tlumočení jako zvláštní druh zprostředkované mezijazykové a mezikulturní komunikace, způsob dorozumívání mezi lidmi hovořícími různými jazyky. Tlumočnický musí předat záměr řečníka, zároveň zachovat smysl sdělení a dosáhnout stejného efektu, tedy cíle komunikace. Při tomto převodu musí být respektována odlišnost obou jazyků. V případě znakového jazyka tedy odlišnost kultury neslyšících a světa slyšících. *„Tlumočnický provádí věrný překlad obsahu sdělení, nic nepřidává a nic neubírá, není aktivním účastníkem komunikace. Tlumočnický nese plnou odpovědnost za kvalitu své práce, zná a dodržuje etický kodex tlumočnicků ZJ. Tlumočení probíhá v reálném čase, ihned po promluvě, která má být*

tlumočena. Znakový jazyk se liší od mluveného jazyka, není možné překládat slovo od slova, tlumočnické služby poskytují také Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR a Centrum zprostředkování tlumočnicků pro neslyšící.“ (Tichý svět, 2016, online)

V České republice působí Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, která sdružuje především tlumočnické služby pro neslyšící, nedoslýchavé a ohluchlé klienty. Tlumočnické služby poskytují také Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR a Centrum zprostředkování tlumočnicků pro neslyšící.

Online tlumočení

Online tlumočení je služba, při které se tlumočnické služby nachází na jiném místě než klient. „Podstatou je možnost přenosu znakového jazyka prostřednictvím webkamery a zároveň přenos mluvené řeči prostřednictvím běžného telefonu. Tímto způsobem lze tlumočit jednak osobní rozhovor neslyšícího například s lékařem či zaměstnavatelem, ale lze tlumočit i telefonický hovor.“ (Tichý svět 2016, online) Dále je možné poslat slyšícímu i neslyšícímu člověku vzkaz, zprávu apod.

Tato forma tlumočení je využívána i ve významném projektu Bezbariérové nemocnice i pro neslyšící. V rámci tohoto projektu bylo 79 nemocnic v České republice vybaveno tablety, které umožní komunikaci lékaře a neslyšícího pacienta prostřednictvím online tlumočnické přítomného na obrazovce zařízení. Projekt by měl vést k odstranění komunikační bariéry mezi neslyšícím a zdravotnickým personálem.

Tlumočníci pro nedoslýchavé a ohluchlé osoby

V případě, že tlumočnické služby potřebuje ohluchlý člověk, má možnost využít tzv. artikulační tlumočení. Tento typ tlumočení mu zviditelní a zpřístupní mluvenou řeč v požadovaných podmínkách tak, aby mohli odezřít obsah sdělení z jeho rtů. Jedná se o artikulační vizualizaci. „Artikulační tlumočníci jsou cvičení odborníci, kteří nejenže ovládají zřetelnou výslovnost, ale dokážou zachytit správný rytmus mluvy. Hovoří bez hlasu a používají i přirozená gesta a mimiku.“ Strnadová (2001, s. 92) Tlumočení probíhá buď individuálně např. při vyřizování úředních záležitostí, nebo pro více osob na velkých akcích, kdy je tvář tlumočnické služby promítána na velké plátno.

Nedoslýchavé a ohluchlé osoby mohou využít simultánního přepisu mluvené řeči. Vzhledem k jeho charakteru není tlumočením v pravém slova smyslu, neboť při něm nedochází k převodu do jiného jazyka. Obsah je pouze převeden do písemné

podoby. Pro úplný výčet možností této cílové skupiny byl přepis zařazen do této podkapitoly.

Službu simultánního přepisu poskytuje Centrum zprostředkování simultánního přepisu České unie neslyšících. *„Služba je určena osobám se sluchovým postižením, které nekomunikují pomocí znakového jazyka nebo preferují češtinu. Posláním CZSP ČUN je odstraňovat komunikační bariéry a tím přispívat k plné integraci osob se sluchovým postižením.“* (Česká unie neslyšících, 2011, online)

Přepis může probíhat přímo na místě jednání. Přepisovatel píše na vlastním notebooku a klient sleduje na obrazovce výsledný přepis. Další možností je přepis pomocí systému Polygraf. Tento systém umožňuje přenos psaného textu i na několik mobilních zařízení. Poslední možností přepisu na místě je přepis pomocí systému Text on Top. K tomu jsou potřeba dvě promítací plátna, přičemž na prvním je zobrazena prezentace mluvčího a na druhé zmíněná prezentace doplněná o titulky.

Osoby se sluchovým postižením, které preferují mluvenou češtinu, mohou využít software eScribeDroid, který pomocí mobilních zařízení umožňuje použít přepis na dálku kdekoliv v terénu, kde je dostatečné internetové pokrytí. Přihlášením do aplikace eScribeDroid se stisknutím tlačítka vyvolá prostřednictvím internetu hovor s přepisovatelem. *„Po jeho vyzvednutí se jednak automaticky otevře soubor pro přepis a jednak se veškerý zvuk z okolí mikrofonu klientova přístroje (tablet, mobil) přenáší do sluchátek přepisovatele přes internetovou telefonii. Přepisovatel je tak bezprostředně po přijetí hovoru připraven zaznamenávat mluvenou řeč, jejíž textová podoba se zobrazuje na displeji klientova zařízení. ... Nejčastěji si klienti o službu žádají u doktora, na úřadech, ale třeba i v obchodech nebo při návštěvách řemeslníků.“* (Novák, Höferová 2015, online) Program nabízí i možnost tzv. hromadného přepisu. Ten slouží k přepisu hromadných akcí. Přepis na svých mobilních zařízení může na svých mobilních zařízeních sledovat v jednom čase více osob.

Tlumočení do znakové češtiny

„Znakovaná čeština využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány jednotlivé znaky, převzaté z českého znakového

jazyka.“ (Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob)

Tento způsob tlumočení se nazývá transliterace. Znakovaná čeština je plně závislá na českém jazyce, má shodný slovosled. Znalost českého jazyka je tedy nezbytnou podmínkou pro porozumění. Pro ohluchlé a nedoslýchavé osoby je transliterace pomůckou při odezírání.

Kompenzační pomůcky

Pomůcky pro osoby se sluchovým postižením jsou nazývány jako komunikační a kompenzační a mají v životě jejich uživatelů nezastupitelné místo při překonávání bariér. Stejně jako v jiných oblastech techniky, i zde dochází k prudkému rozvoji v kvalitě, účinnosti a využitelnosti těchto přístrojů. Na trhu je v současné době velké množství kompenzačních pomůcek. Není cílem této práce uvádět zde jejich úplný seznam. Následující text uvádí pouze základní přehled pomůcek. Vybrány byly zejména pomůcky, které osobám se sluchovým postižením usnadňují komunikaci s okolím.

Sluchadla pro vzdušné vedení

Sluchadla jsou základní, nejdůležitější komunikační pomůckou nedoslýchavých osob. *„Účelem sluchadel je účinnější přenos zvuku do vnitřního ucha, nejčastěji tak, že zvuk zesílí. ... Díky sluchadlům se nedoslýchaví mohou téměř bez problémů domlouvat se slyšícími. Díky sluchadlům se z většiny dřívějších neslyšících stali nedoslýchaví. To je mimořádně důležité především u malých dětí, které je tak možné mnohem snáze vzdělávat a vytvořit u nich srozumitelnější řeč.“* (Hrubý 1998, s.72) Zároveň je však důležité si uvědomit, že opravdu neslyšícím lidem ani sebedokonalejší sluchadlo neumožní slyšet zvuky.

Nejběžnějším typem těchto sluchadel jsou sluchadla závěsná. Jejich oblíbenost je dle Kašpara (2008) zapříčiněna tím, že mají jednoduchou elektroniku, jsou cenově dostupná, většina z nich se řadí do kategorie bez doplatku a je s nimi snadná manipulace. Důležitou součástí těchto sluchadel je ušní tvarovka, která přispívá k úspěšnosti poslechu. Tvarovka může být buď individuální vyrobená na míru dle otisku ucha či univerzální sériově vyráběná. V případě sériově vyráběných

koncovky je třeba vybrat a vyzkoušet tu nejvhodnější neboť právě tvarovka bývá nejčastější příčinou problémů s poslechem.

Variantou závěsných sluchadel jsou zvukovodová sluchadla. „*Tato sluchadla jsou skutečně individuálními výrobky, přizpůsobenými každému podle jeho potřeby a někdy i dle jejich přání. Jejich výhodou je přesnější nastavení, lepší směrový poslech (boltec ucha funguje!) a dobré uložení sluchadla v uchu, kde je lépe chráněno a dobře drží (nevypadne ani při náročném sportu).*“ (Kašpar 2008, s. 21)

Zvukovodová sluchadla mají však i své nevýhody. Nelze je použít při větší sluchové ztrátě, při zbytcích sluchu a nevhodné jsou i pro osoby trpící chronickými záněty zvukovodů nebo středouší. Hrubý (1998) poukazuje i na další negativum, které se týká použití zvukovodových sluchadel u dětí. Zvukovod dítěte rychle roste a za půl roku by mu již sluchadlo nemuselo sedět. Na sluchadlo lze sice nechat vyrobit nové pouzdro, to je však finančně náročné. Mezi výrobce dodávající sluchadla na český trh patří např. firmy Widex, Siemens či Anticer.

V současné době nabízí výše zmíněná firma Widex jako jediné sluchadlo nazvané BABY440, které bylo navrženo speciálně pro nejmenší děti. Mezi jeho přednosti patří zejména malá velikost i hmotnost, což zaručuje pohodlné nošení po delší dobu. Zároveň byly při jeho výrobě použity pevné a odolné materiály, aby sluchadlo vydrželo i hrubší zacházení (Widex, 2015, online).

Tarcsiová, Hovorková (2002) uvádějí následující důvody, proč je důležité, aby dítě nosilo sluchadlo:

- dítě má menší pocit izolace, může mít i zážitek hudby;
- sluchadlo je podpůrný prostředek při odezírání, i když neslyší všechny detaily, vnímá alespoň prozódii;
- poslech vlastní řeči umožňuje částečnou sebekontrolu a tím zlepšení řečového projevu.

Pokud to stav sluchu vyžaduje, je u dítěte vhodné kompenzovat sluch binaurálně. Nošení dvou sluchadel dítěti zajistí směrové slyšení, které umožňuje lepší porozumění zejména v hlučném prostředí. Zároveň se přijaté signály ze sluchadel sčítají. Nespornou výhodou je také to, že pokud přestane jedno sluchadlo fungovat (např. z důvodu vybité baterie), díky druhému sluchadlu přijímá dítě alespoň nějaké zvukové signály.

Indukční snímač

Indukční snímač má podobu malé cívky a je zpravidla součástí sluchadel. Zatímco mikrofon sluchadla reaguje na dopadající zvuk a mění jej na elektrický signál, indukční snímač reaguje na elektromagnetické pole měnící se v rytmu zvuků. Elektromagnetické pole lze v místnosti vyvolat indukční smyčkou. Pro indukční poslech je třeba přepnout sluchadlo do polohy „T“. Pokud je sluchadlo v této poloze, přijímá signály pouze z indukční smyčky a signál z mikrofonu je potlačen. Jeho uživatel tudíž neslyší, co se děje okolo něj, což může být nepříjemné. Kašpar (2008) i Hrubý (1998) uvádí, že sluchadla mívají na přepínači i polohu „MT“, která umožňuje propojení zvuků z mikrofonu i z indukčního snímače.

Indukční smyčka

Indukční smyčka má několik podob. První z nich je individuální indukční smyčka. Ta se zavěšuje okolo krku a umožňuje jejímu majiteli poslouchat hudbu, televizi či telefonovat. V současné době jsou na trhu individuální indukční smyčky využívající technologii Bluetooth. Dle informací z webových stránek výrobce sluchadel Widex mají tyto smyčky i zabudovaný mikrofon a tlačítko pro přijímání/ukončování hovorů. Pokud nedoslýchavý člověk telefonuje prostřednictvím indukční smyčky, může být jeho mobilní telefon ve vzdálenosti max. deseti metrů.

Druhým typem indukční smyčky je zesilovač pro indukční systémy do velkých sálů. Zesilovač by měl být umístěn co nejbližší zvukovému zdroji, kabely by měly být vedeny přibližně ve výšce naslouchacího přístroje. Běžně se však umísťují i pod podlahy. Při instalaci je vhodné se vyvarovat větším tvarovým deformacím kabelu a zároveň se předem informovat, zda ve vedlejší místnosti není umístěný další zesilovač indukční smyčky. Mohlo by docházet ke vzájemnému rušení vysílaných signálů.

Přítomnost zesilovače indukční smyčky v budově by měla být označena příslušným symbolem (Příloha C) dle vyhlášky č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb.

Kašpar (2008) uvádí následující výhody, které svému uživateli nabízí použití indukčního poslechu:

- jedná se o jednoduché řešení;
- nehrozí riziko vzniku akustické zpětné vazby;

- poslech může být hlasitější a není rušen okolními zvuky;
- posluchač používá své, již optimálně nastavené, sluchadlo;
- neomezený počet posluchačů.

Aplikace pro mobilní telefony

Mobilní telefon je pro většinu lidí dnes již nepostradatelným pomocníkem. Společnost Siemens vyvinula aplikaci touchControl. Aplikace je zdarma. Umožňuje pohodlné a zcela diskrétní nastavení sluchadla. Je kompatibilní se čtyřmi modely sluchadel. V prostředí aplikace si uživatel sluchadla může měnit poslechové programy, upravovat hlasitost nebo hloubky a výšky (Siemens 2015, online).

Poněkud rozsáhlejší možnosti nabízí aplikace Chytré ucho. Ta byla vyvinuta Uníí neslyšících Brno, o.s. ve spolupráci s firmou Speechtech, s.r.o. Aplikace dokáže rozlišit zvuk z domovního zvonku, bytového zvonku, pevné telefonní linky, vibračního budíku, troubení aut, houkání pohotovostních aut, kouřového čidla nebo CO2 a dalších zvuků, které si uživatel sám nastaví. Může jít např. o zvukové signály domácích spotřebičů, které tak ohlašují ukončení své činnosti (mikrovlnná trouba, myčka nádobí, pračka apod.) Mobilní telefon zachytí zvuk a následně zobrazí na displeji, o jaký zdroj zvuku se jedná a upozorní vibrací a světelným signálem.

Součástí aplikace Chytré ucho je Tlumočnick do kapsy. Ta „*automaticky přepisuje mluvené slovo do textu, který se následně zobrazuje na displej mobilního telefonu. Aplikaci mohou využívat lidé neslyšící, nedoslýchaví, ohluchlí při komunikaci v zaměstnání, v rodině, u lékaře v obchodě apod.. Aplikace pracuje odkudkoliv kdykoliv 24 hod., 7 dní v týdnu.*“ (Unie neslyšících Brno 2015, online)

4. Kultura a komunita neslyšících

S pojmem kultura se v běžném životě lze setkat poměrně často. Pojetí kultury se liší dle jednotlivých oborů, které ji definují. Kultura může být definována např. v rámci antropologie, filozofie či kulturologie. Není tedy snadné obecně či univerzálně vymezit pojem kultura. Průcha (2001) uvádí dvě možná pojetí kultury – širší a užší. Do širšího pojetí zahrnuje: „... vše, co vytváří lidská civilizace – tedy jednak materiální výsledky lidské činnosti, jako jsou např. lidská obydlí, nástroje, oděvy. A další jednak duchovní hodnoty lidí, jako je náboženství, umění, morálka, zvyky, vzdělávací systémy, politika, právo ...“ (Průcha 2001, s. 31) Užší vychází z antropologie a je vztahováno k projevům chování lidí, které je typické, obvyklé pro konkrétní společenství. Do tohoto užšího pojetí lze zahrnout např. pravidla loučení v minoritních skupinách nebo pravidla přijímání členů do komunity. „...kulturou určitého společenství se rozumí jeho zvyklosti, symboly, komunikační normy a jazykové rituály, sdílené hodnotové systémy, předávané zkušenosti, zachovávaná tabu.“ (Průcha 2001, s. 31)

Pro tuto kapitolu je důležitý také pojem komunita. Zima (1999) definuje komunitu jako společenství lidí s jedním či více společnými znaky, kterými se odlišují od ostatních. Na základě toho uvádí Zima (1999) přehled definovatelných rysů, na jejichž základě se mohou různé komunity vydělovat:

- rys povahy lokalizační;
- rys povahy biologické;
- rysy společenské, historické a ekonomické;
- rys povahy kulturní;
- rys povahy jazykové;
- rys povahy sociální.

Britská asociace Neslyšících (British Deaf Association 2016, online) charakterizuje komunity neslyšících jako pulsující společnost, kde si lidé komunikují znakovým jazykem, sdělují aktuality, zkušenosti a pořádají sportovní akce, protože neslyšící se cítí nejlépe ve společnosti dalších neslyšících. Zmíněná asociace uvádí, že slyšící lidé, kteří se chtějí dozvědět více o znakovém jazyce a kultuře neslyšících, jsou často vítáni V České republice je komunita neslyšících poměrně uzavřená. Neslyšící vytváří své komunity na třech základních rysech. Jsou jimi hluchota, komunikace a vzájemná podpora. (Kosinová 2008) Hluchota, jakožto biologický rys striktně

odděluje komunitu neslyšících od majoritní společnosti. Většina členů komunity neslyšících má v různé míře porušený sluch. „Úplná hluchota, ke které dojde před vytvořením řeči, je jediné zdravotní postižení a asi jediná vnější podmínka vůbec, která vede k tomu, že se člověk stává členem kulturní a jazykové menšiny.“ (Hrubý 1999, s. 47) Komunikace v rámci komunity neslyšících je realizována znakovým jazykem. Vzájemná podpora členů komunity neslyšících vychází z výše dvou uvedených rysů. Komunity neslyšících vznikají především při internátních školách pro neslyšící a ve spolcích neslyšících. Na základě zmíněných rysů dle Zimy lze tento rys označit za lokalizační a současně i za kulturní, protože právě v těchto místech dochází k předávání kultury, historie neslyšících, hodnot a tradic z jednotlivých členů komunity na druhé. (Kosinová 2008)

„V rámci jednotlivých komunit slyšících i neslyšících mohou vznikat menší subkomunity. Hovoříme pak např. o subkomunitě neslyšících lesbiček a gayů, subkomunitě neslyšících Židů, subkomunitě neslyšících černochů apod.“ (Kosinová 2008, s. 13)

Příslušnost ke kultuře

O příslušnosti ke kultuře neslyšících nerozhoduje audiogram ani věk, ve kterém došlo ke ztrátě sluchu. Záleží na subjektivní identifikaci konkrétního člověka s jazykem a kulturou. „(Čeští) Neslyšící považují za svůj primární komunikační kód (český) znakový jazyk a ztotožňují se s kulturou (českých) Neslyšících. Vada sluchu pro ně není hendikepem, nýbrž jiným životním stylem.“ (Hudáková, Myslivečková 2005, s. 22) Členy této kultury mohou být i nedoslýchaví a ohluchlí uživatelé znakového jazyka, stejně tak i některé slyšící děti neslyšících rodičů a někteří tlumočníci. (Hrubý 1998) O členství lze uvažovat i v případě slyšících lidí, kteří mají neslyšícího partnera.

Slyšícím lidem však chybí zkušenost vyrůstat jako neslyšící. Proto někteří autoři i sami neslyšící tvrdí, že se nikdy nemohou slyšící lidé stát plnohodnotnými členy komunity. Všechny prožitky neslyšících jsou pro ně jen zprostředkované.

Jedním ze specifíků komunity neslyšících je přenos kultury na další generace. Přirozený přenos kultury ve většině případů není možný. Jak již bylo zmíněno, pouze malé procento neslyšících dětí se narodí do neslyšící rodiny. „Kultura se v rodině z generace na generaci přenáší pouze u 5 – 10 % neslyšících, 90 – 95 % neslyšících si kulturu předává ve školách pro neslyšící, na internátech a v organizacích neslyšících.“

(Kosinová 2008, s. 16) Je tedy pouze na rozhodnutí rodičů, kdy dítěti představí kulturu neslyšících, zda již v raném věku nebo se s ní seznámí až v průběhu školní docházky.

4.1. Specifika kultury neslyšících

V kultuře neslyšících je velmi uznávaný ten, kdo perfektně ovládá znakový jazyk a umí jej používat ve vtipcích, příbězích a vyprávění. Hudáková, Myslivečková (2005) uvádějí, že kultura neslyšících lidí je ovlivněna především vizuálním vnímáním a následnou vizuální organizací světa, což se projevuje ve všech oblastech jejich života. Z toho lze vyvodit některá specifika této kultury:

- jazyk;
- pravidla chování;
- zvyky a tradice
- kultura v užším smyslu slova.

4.1.1. Pravidla chování

Jedním ze specifíků kultury neslyšících jsou odlišná pravidla chování. Moores (1990) uvádí, že rozdíly od chování slyšících spočívají např. v očním kontaktu, užívání mimických výrazů a gest. Nelze opomenout ani fyzický kontakt a doteky. Neslyšící lidé se, v porovnání se slyšícími, vzájemně mnohem více dotýkají. Dotyk je pro neslyšícího člověka obvyklým prostředkem k získání pozornosti. *„Dotekem často upozorňují, že chtějí zahájit rozhovor, vstupují do rozhovoru nebo prostě upoutávají pozornost tak, jako to dělají slyšící lidé hlasem, když chtějí druhým něco sdělit.“* (Komárková 2005, s. 92) Dotyky jsou povoleny na ruce, předloktí, paži a rameni. Sedícího muže se lze dotknout i na koleni. Naopak dotyku na hlavě ani na krku se za účelem získání pozornosti zásadně nevyužívá. Zezadu se neslyšícího dotknout pouze v situaci, kdy to lze očekávat. Pokud neslyšící dotykový signál vědomě ignoruje, jedná se z jeho strany o odmítnutí rozhovoru. (Strnadová 2008) Chceme-li upoutat pozornost více neslyšících v jedné místnosti, můžeme to udělat opakovaným rozsvícením a zhasnutím světla. Druhým způsobem je opakované rázné dupnutí, kdy upoutáme pozornost vibracemi šířícími se podlahou.

Specifické je také loučení neslyšících. Na kulturní akce se obvykle sjíždějí neslyšící z celé republiky. Z tohoto důvodu trvá jejich zábava obvykle velmi dlouho

a ani loučení nebývá rychlé, protože vědí, že se opět dlouho neuvidí. Takové loučení může trvat i déle než hodinu. (Kosinová 2008)

Důležitá je znalost nejen zvyků a hodnot neslyšících, ale také toho, co je v jejich komunitě považováno za nepříjemné nebo zcela nepřijatelné. Jedná se o následující situace:

- *„pokud se někdo dotýká jejich hlavy;*
- *pokud někdo surově „poklepává“ na jejich záda;*
- *pokud jsou doteky k upoutání pozornosti velmi jemné;*
- *pokud sedící upoutává pozornost stojícího poklepením na jeho nohu;*
- *pokud slyšící stojí ve směru, odkud přichází světlo;*
- *pokud chytáme neslyšícímu ruku/ruce v době, kdy s někým ukazuje, a tím znemožňujeme jeho komunikaci;*
- *pokud při komunikaci s neslyšícím přerušíme oční kontakt;*
- *pokud jsme v hovoru s neslyšícím a přitom dělíme svou pozornost mezi neslyšícího partnera a okolní zvuky ať z prostředí, nebo z rozhovorů okolních slyšících.“ Komárková (2005, s. 93)*

4.1.2. Zvyky

Některé zvyky jsou charakteristické pouze pro kulturu neslyšících. Kosinová (2008) uvádí zvyky vztahující se k české komunitě neslyšících. Jsou přizpůsobeny vizuálnímu vnímání. Dobrou chuť si přejí až tehdy, kdy mají všichni své jídlo na stole, a to tak, že společně poklepají pěstí do stolu. Při přípitku se neslyšící dotknou rukama, kterými drží skleničky. Samotný dotyk rukou pro ně znamená „cinknutí“. Neslyšící se mezi sebou zdraví univerzálním pozdravem, který dle situace může znamenat ahoj, dobrý den, nebo na shledanou. Potlesk je v komunitě neslyšících vyjádřen zvednutím rukou nad hlavu a třepotáním. Setkají-li se spolu dva dobří známí, pozdraví se polibky na obě tváře.

Nejrozšířenějším zvykem mezi komunitou neslyšících je pravděpodobně sdružování do spolků, stacionářů a klubů. Neslyšící lidé se v nich scházejí, aby se pobavili, ale zejména proto, aby si jen tak popovídali. Dále sem dle Hudákové, Myslivečkové (2005) lze zařadit tradiční vánoční a mikulášské besídky, večírky u příležitosti Dne matek, dětské soutěže k MDD, pálení čarodějnic a další akce

pořádané většinou spolky nebo školami pro žáky s vadami sluchu. Oblíbené jsou také nejrůznější taneční zábavy, které mnohdy trvají až do brzkých ranních hodin. Jak autorky dále uvádějí, komunita neslyšících lidí je velmi malá a uzavřená, takže její členové o sobě mají poměrně dobrý „přehled“ a rádi si popovídají, co je u koho nového.

Mnoho neslyšících lidí také rádo cestuje. Výhodou je, že znakový jazyk sice není mezinárodní, ale *„národní znakové jazyky jsou většinou „při troše dobré vůle“ pro základní komunikaci srozumitelné. Velmi vzdáleně by se konverzace neslyšících lidí z různých koutů světa dala přirovnat ke konverzaci „mluvících lidí“ z různých slovanských národů.“* (Hudáková, Myslivečková 2005, s. 24)

Pro mnoho neslyšících lidí je důležitý sport. Vrcholem sportovního dění neslyšících lidí po celém světě je bezesporu Deaflympiáda. Stejně jako olympijské hry, je Deaflympiáda pořádaná zimní a letní vždy v pravidelných čtyřletých cyklech. Poslední Deaflympiáda se konala na Sibiři v roce 2015 od 28. března do 5. dubna v pěti sportech: alpské lyžování, běžecké lyžování, curling, lední hokej a snowboarding. (Český svaz neslyšících sportovců, 2015, online)

Komárková (2005) řadí mezi zvyky také společenské hry, které se obvykle hrají na večírcích neslyšících. Jedná se např. o kvízy, hry na fanty nebo soutěže pro dvojice. Existují i hry založené přímo na znakovém jazyce. Jsou oblíbené zejména mezi dětmi. Takovou hrou je např. Tvar ruky. *„Lidé sedí v kruhu. Vedoucí hry určí tvar ruky a ukáže první znak, který má zadaný tvar. Pokračuje další v kruhu a vždy musí použít ve znaku tvar, který byl určen na začátku hry. Tak pokračuje i další v kruhu. Hra končí, když soutěžící nemůže vymyslet žádný znak s předem daným tvarem. Hra se opakuje s jiným tvarem ruky.“* (Komárková 2005, s. 93)

4.1.3. Kultura v užším smyslu slova

Tato oblast úzce souvisí s uměním neslyšících. Umění neslyšících je u nás velmi mladou záležitostí. Na vině je skutečnost, že užívání českého znakového jazyka u nás bylo po dlouhou dobu zakazováno. Ve školách bylo znakování dokonce i trestáno. Neslyšící kvůli svému způsobu dorozumívání často čelili i posměchu ze strany většinové populace. Zároveň bylo také téměř nemožné jakkoliv zaznamenat umělecký projev neslyšících založený na znakovém jazyce. Díky technickému pokroku je již tento problém minulostí.

Kosinová (2008) se ve své publikaci zabývá uměním neslyšících v těchto oblastech:

- Lidové umění;
- Povídky založené na znakovém jazyce;
- Humor;
- Anekdoty;
- Hry;
- Vizuální umění;
- Divadelní vystoupení.

V komunitě neslyšících můžeme vysledovat určitou formu lidové slovesnosti, stejně jako byli v minulých dobách na našem území lidoví vypravěči. Jedná se o vyprávění smyšlených příběhů ve znakovém jazyce. Takový vypravěč musí být bystrý a všímavý, orientovaný v aktuálním dění v komunitě neslyšících, výborně ovládat znakový jazyk a neverbální komunikaci, dokázat reagovat na odezvu diváků a vytvořit si poutavý repertoár příběhů.

Specifickými povídkami založenými na znakovém jazyce jsou ABC příběhy a klasifikátorové příběhy. První jmenované vychází z jednoruční prstové abecedy. V naší zemi je používána především dvouruční prstová abeceda, tudíž se tyto příběhy v komunitě českých neslyšících nevyskytují. „*Prvním znakem příběhu je pak znak s tvarem ruky stejným, jaký je v jednoruční prstové abecedě pro písmeno A. Následuje znak se stejným tvarem ruky, jaký je pro B v jednoruční prstové abecedě. Příběh pokračuje až ke tvaru ruky pro písmeno Z.*“ (Kosinová 2008, s. 23) Klasifikátorové příběhy jsou takové příběhy, kde se celé vyprávění skládá pouze z klasifikátorů.

Humor je velmi úzce spjatý s kulturou, ze které pocházíme. Podmínkou správného pochopení je také dostatečná znalost příslušného jazyka. Anekdoty neslyšících se vztahují především k jejich vztahu ke slyšícím lidem a k vzájemným nedorozuměním plynoucím z komunikačních obtíží. Komárková (2005) uvádí, že oblíbené jsou také vtipy s využitím znakové češtiny, kdy neslyšící zřetelně něco artikuluje a přitom ukazuje něco zcela odlišného.

Jedna z her neslyšících byla popsána již výše. Některé hry na večírcích neslyšících jsou velmi podobné těm, kteří hrají slyšící. Z toho, že neslyšící vnímají svět okolo sebe převážně zrakem, vyplývá, že neslyšícím mohou být nepříjemné hry,

kdy si hráči musí zavázat oči či se zhasíná světlo. Naopak oblíbené jsou u neslyšících hry pohybové, logické, vizuální či hry založené na znakovém jazyce. (Kosinová, 2008)

Další kategorií je vizuálního umění, kam lze zařadit malířství, sochařství, architekturu apod. s obsahem podstatným pro neslyšící lidi. Práce umělců je určena neslyšícím, vyjadřuje jejich touhy a přání a promlouvá k nim jejich vlastním jazykem. Výtvarná díla obsahují převážně motivy neslyšících, útlaku ze strany slyšící společnosti, znakového jazyka nebo zobrazují přechod od oralismu k znakovému jazyku. Čeští neslyšící, kteří předávají kulturu skrze výtvarné umění, patří např. Zdeňka Trnečková, Věra Macháčková, Ivana Tetauerová či Antonín Kovařík.

Výbornou příležitostí seberealizace je pro neslyšícího člověka divadelní vystoupení. V průběhu uměleckého vystoupení mohou herci ukázat kulturu neslyšících z jiného spektra. *„Znakový jazyk zde má skoro neomezené možnosti, pracuje se s ním rozmanitě, živěji než v běžné promluvě, zapracovává se zřetelněji mimika a navíc se přidává choreografie. Neslyšící diváci jsou vděčným publikem a za perfektní výkon herce obdarují velkými ovacemi.“* (Kosinová 2008, s. 30) Některé české neslyšící děti se s tímto typem umění setkávají již na základní škole. Ředitelé škol pro žáky s vadami sluchu mají možnost zařadit do osnov nepovinný předmět hudebně dramatická výchova. Učitel tohoto předmětu by měl do výuky zahrnout i návštěvy divadelních souborů neslyšících a dětem tak předat povědomí o českých i světových divadelních společnostech pro neslyšící.

Od roku 1992 lze na Janáčkově akademii múzických umění v Brně studovat bakalářský obor výchovná dramatika neslyšících. Absolventi tohoto oboru se mohou stát členy souboru Divadla Neslyším nebo pedagogickými pracovníky ve svém oboru. Právě Divadlo Neslyším je u nás jediným profesionálním divadelním souborem. Vzniklo v roce 1997. Jeho původní název byl Vlastní divadlo neslyšících a členy divadla byli absolventi vysokoškolského oboru výchovná dramatika neslyšících. V roce 2002 dostalo divadlo svůj současný název a začalo fungovat jako samostatná právní jednotka.

„Vedle divadelních představení Divadla Neslyším, z nichž si neslyšící divák odnáší kvalitní kulturní zážitek, mají neslyšící možnost navštívit několik představení určených pro slyšící diváky, která jsou různými způsoby tlumočena do znakového jazyka. ... Neslyšící lidé tak mohou nahlédnout do kultury slyšících bez jazykové bariéry a naopak představení pro slyšící diváky jsou obohacena o prvky z kultury

neslyšících.“ (Kosinová 2008, s. 32) V roce 2008 bylo v Hradci Králové založeno Divadlo beze slov. Vzniklo za finanční podpory magistrátu města Hradce Králové a školy SŠ, ZŠ a MŠ, Štefánikova, jejíž žáci a učitelé v něm vystupují.

Pantomima je jednou z forem divadelního představení. Toto tiché umění umožňuje divákovi vnímat lidské pocity, příběhy i myšlenky skrze tělesný pohyb. V České republice vystupují s pantomimickými představeními např. soubory Pantomima S.I. a Nepanto Praha či neslyšící manželé Spilkovi. V Brně sídlí Evropské centrum pantomimy neslyšících. Centrum funguje jako nestátní organizace a realizuje různé projekty v oblasti kultury neslyšících, především s dramatickou tematikou.

Ve znakovém jazyce lze přednášet i poezii. V mluveném jazyce jsou rýmy tvořeny shodou zvuků. Taková shoda může být vytvořena i v jazyce znakovém. Zde se ovšem neshodují slova, ale jednotlivé komponenty znaků jazyka – tvar ruky, pohyb, orientace a umístění. Báseň vytvořená ve znakovém jazyce může mít pro neslyšícího stejný emocionální efekt jako mluvená pro slyšícího člověka.

Také písně mají svoji podobu ve znakovém jazyce. Mají tradici především v Americe. U nás se jimi nechala inspirovat skupina Tichá hudba. Ta od roku 1998 rozšiřuje řady svých členů i svůj repertoár. Interpretují slavné písně českých i zahraničních umělců a od roku 2006 skládají i vlastní písně v českém znakovém jazyce. Při vystoupení používají k doprovodu africké bubny.

Dle Kosinové (2008) je mnoho příležitostí, při kterých se můžeme setkat s neslyšícími na podiu. Ve své publikaci uvádí například přehlídku tvorby ve znakovém jazyce Mluvicí ruce či Národní přehlídku pantomimy.

5. Spolková činnost neslyšících a nedoslýchavých

Téma významu spolkové činnosti v životě osob s postižením sluchu se prolíná téměř všemi výše uvedenými kapitolami. V České republice působí celá řada organizací a spolků neslyšících, které organizují různé akce, výlety nebo setkání. Některé z nich vydávají i vlastní časopisy, kde své členy informují o zajímavostech a aktuálních událostech. Nejznámější organizací, která zaštiťuje spolkovou činnost, je v současné době Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR. V současné době má více než 50 poboček (SNN v ČR 2013, online).

5.1. Vývoj spolkové činnosti na českém území

„První asociace a spolky neslyšících v Evropě byly založeny okolo roku 1850. Cíle spolků neslyšících se podobaly záměrům různých dělnických sdružení, tj. usilovat o zlepšení životní úrovně svých členů.“ (Mázerová 1999, s. 40) Myšlenku založení spolku na našem území přivezl Václav Wilczek ze svých cest. Inspirací mu byl berlínský Podpůrný spolek hluchoněmých. Členy a zakladateli tamějšího spolku byli sami neslyšící. Programem bylo rozšiřování péče o neslyšící ve spolupráci s ústavu. Počátky spolkové činnosti na území tehdejšího Českého království se datují do poloviny devatenáctého století, konkrétně ke dni 22. května 1868, kdy byly registrovány spolkové stanovy (Hrubý 1999). Lze předpokládat, že neslyšící žijící ve městech, se sdružovali již dříve. Scházeli se v restauracích, chodili na pravidelné nedělní bohoslužby v ústavech pro neslyšící a pořádali společné turistické výlety. Zmíněný spolek byl nazván Podpůrný spolek hluchoněmých Františka Saleského v Praze. V paragrafu č. 1 bylo mj. uvedeno: *„...účelem spolku je, aby se členové vzájemně podporovali k mravnému žití a dalšímu vzdělávání ducha, aby si vyměňovali zkušenosti o potřebách jednotlivých členů a vzájemně si pomáhali radou i skutkem.“* (Elán 1968, č. 3, str. 5). Jak uvádí Mázerová (1999), první schůze Spolku se konala 6. září 1868, Spolek měl 42 členů a všichni byli neslyšící. Hlavní činností spolku byla dle Hrubého (1999) finanční podpora chudých neslyšících, protože tehdy neexistovalo žádné sociální zabezpečení zdravotně postižených. Každý člen spolku platil malý finanční příspěvek, čímž získával nárok na měsíční podporu ve stáří a nedostatku.

Členové Spolku se zabývali také otázkami školství. V roce 1877 se ve Vídni konal Mezinárodní sjezd neslyšících, kde se delegace českých neslyšících snažila o prosazení povinné školní docházky pro neslyšící děti a zřizování pokračovacích škol.

(Mázerová 1999) Stejný návrh přednesli také na V. mezinárodním sjezdu neslyšících konaném v Praze roku 1881. O deset let později, „v roce 1891 Spolek hluchoněmých SFS vydal usnesení, aby byla „posuňková řeč“ ponechána jako potřebný prostředek k dorozumívání neslyšících.“ (Mázerová 1999, s. 41)

Až do roku 1906 byl Podpůrný spolek hluchoněmých Františka Saleského jediným sdružením neslyšících na našem území. Později se stal vzorem pro zakládání dalších organizací neslyšících. Slyšící společnost nebrala ohledy na odlišné komunikační potřeby neslyšících. Ti se kvůli komunikační bariéře nemohli účastnit mnoha akcí (zábavy, divadla, přednášky) a mnoho informací bylo pro ně nepřístupno. Vyhledávali proto lidi, se stejnými komunikačními potřebami. „*Hluchoněmí nejvíce potřebují společnost sobě rovných, s nimiž mohli by se baviti řečí sobě srozumitelnou. Vždy tam, kde jest více hluchoněmých pohromadě najde se jeden vzdělanější, který dovede čísti i noviny a ostatním pak čtení vypráví. Tak alespoň, i když nepokračuje, neklesá jejich vzdělání a schopnosti.*“ (Obzor hluchoněmých 1919, č. 2, str. 4)

Činnost spolků se v tomto období soustředila dle Mázerové (1999) do tří hlavních okruhů:

- Podpůrná činnost;
- Osvětová činnost;
- Zábavná činnost.

Podpůrná činnost spolků spočívala v poskytování pravidelné či příležitostné finanční podpory a půjčky. V té době neexistovalo nemocenské pojištění ani dávky v době nemoci, a tak spolky podporovaly neslyšící vyššího věku, neschopné práce a nezaměstnané. Zároveň také usilovali o zlepšení životní situací tím, že pomáhaly hledat dospělým neslyšícím zaměstnání a umisťovat učně k mistrům. Tomu, kdo neslyšícího člověka zaměstnal či ho k sobě umístil do učení, poskytoval spolek finanční příspěvek.

V rámci osvětové činnosti byla poskytována školní, zdravotní a sociální péče i právní poradenství. Spolky zřizovaly jednotlivé odbory, které poskytovaly neslyšícím rady, pomáhaly při zajišťování opatrovnictví a tlumočení do znakového jazyka u soudu. Tehdy jako tlumočníci působili zejména učitelé neslyšících a slyšící děti neslyšících rodičů.

Velkým tématem ve spolcích neslyšících byl rozvoj vzdělávání neslyšících. „*Spolky vypracovávaly plány rozvoje systému vzdělávání neslyšících, které se snažily prosadit na úřadech a ministerstvech. Pořádáním veřejných přednášek a kurzů rozšiřovali informace o životě neslyšících v širší veřejnosti. Spolky organizovaly odborné přednášky a doškolovací kurzy, které měly suplovat pokračovací a střední školy pro neslyšící, kterých byl permanentně nedostatek.*“ (Mázerová 1999, str. 42)

Díky spolkům mohli neslyšící vést poměrně bohatý kulturní život. Spolky každoročně pořádaly akce jako maškarní plesy, vinobraní, silvestrovský a mikulášský večírek, masopusty a výlety. Na takové zábavy se obvykle sjížděli neslyšící z různých měst Čech a Moravy. Pro mnoho neslyšících byly tyto oslavy jedinou příležitostí, jak se seznámit se svým budoucím partnerem. Již v předchozím textu bylo zmíněno, že neslyšící si často vybírají pro život partnera taktéž neslyšícího.

Pravidelnou součástí oslav spolků byla také krátká divadelní nebo taneční vystoupení a skupinové fotografování.

Již před vznikem spolků byly velmi oblíbenou společnou aktivitou neslyšících pěší výlety. Po roce 1918 se sportovní aktivity rozšiřovaly. K turistice přibyla i další sportovní odvětví. Z podpůrných spolků se začaly vydělovat divadelní, vzdělávací, turistické a sportovní odbory a vznikaly samostatné zájmové spolky neslyšících.

O rok později, roku 1919, vznikl Východočeský podpůrný spolek hluchoněmých, kterému bude věnována významná část nadcházející kapitoly. Téhož roku vznikl i Podpůrný spolek hluchoněmých v Moravské Ostravě, Spolek německých neslyšících v Republice československé a Spolek českých hluchoněmých pro Moravu se sídlem v Brně (Hrubý, 1999). Svůj spolek měli i učitelé hluchoněmých.

Svůj spolek ve dvacátých letech minulého století založili i nedoslýchaví a později ohluchlí. Nesl název Efeta.

V srpnu 1921 se konal První sjezd československých hluchoněmých. O sedm let se konal Mezinárodní hluchoněmých. Jeho přípravy byly velmi náročné a provázelo je velké množství sporů, o kterých blíže pojednává Hrubý (1999). Ku podivu se vedly spory mimo jiné i o to, zda se na sjezdu může znakovat.

Ministerstvo práce a sociální péče roku 1937 vyzvalo Spolek pro péči o hluchoněmé, aby vytvořil ústřednu, která by sjednocovala všechny spolky a ústavy pečující o hluchoněmé. Ministerstvo naznačilo, že veškeré dotace spolkům a ústavům bude poskytovat pouze přes tuto organizaci. Valná hromada byla svolána až roku 1939

v důsledku předválečné situace. „*Tam bylo ustaveno Ústředí péče o hluchoněmé. ... Je charakteristické, že v předsednictvu vrcholové organizace neslyšících nebyl ani jeden neslyšící.*“ (Hrubý 1999, s. 244) Slíbené dotace byly rozděleny mezi 12 subjektů. I přes žádost o navýšení dotací se na mnohé spolky vůbec nedostalo, což se obešlo bez velkého konfliktu jen důsledkem začátku druhé světové války.

Po záboru Sudet došlo k podstatnému omezení spolčovacího práva a po atentátu na Heydricha ustala spolková činnost téměř úplně. Ihned s koncem války se situace začala uvolňovat. V roce 1947 byla v rámci Autoklubu Republiky Československé založena zájmová skupina neslyšících motoristů. Ihned ve svých začátcích měla okolo 250 členů (Hrubý 1999).

Spolková činnost byl vždy ovlivňována aktuální politickou situací. 26. června 1949 vznikla Ústřední jednota invalidů. Na většinu spolků byl dříve či později vyvinut nátlak, aby se sloučili s Ústřední jednotou invalidů. Jak uvádí Hrubý (1999) začátkem dubna 1950 předalo Ústřední jednotě invalidů svůj majetek 10 spolků. Dalších 20 se začleněním souhlasilo, ale majetek prozatím neodevzdalo. O rok později byl přijat protispolkový zákon. „*Také ÚJI za trest, že se jí nepodařilo „dobrovolně“ začlenit Družinu válečných poškozců, musela ukončit svou činnost. Jako ocenění jejich zásluh za likvidaci drobných spolků jí však bylo povoleno, aby do nově vznikající organizace – Svaz československých invalidů přešla „jako celek“ s veškerým svým majetkem a placenými silami.*“ (Hrubý 1999, s. 259)

Během éry komunismu se lidé chtěli ze svazu oddělit dle druhu svého postižení. Tuto snahu měli zejména nevidomí a neslyšící. Tyto pokusy však byly potlačovány. Zajímavostí je, že v roce 1956 byla v Brně vytvořena základní organizace Svazarmu neslyšících. Ta byla relativně nezávislá na Svazu invalidů.

Počet členů Svazu československých invalidů ku podivu velmi rychle vzrůstal. V roce 1952 bylo ve Svazu 3.296 osob se sluchovým postižením a v roce 1961 jejich počet vzrostl na 7.047. (Hrubý 1999). Důvodem bylo to, že „poslušníci“ členové měli nárok na tehdy nedostatkové kompenzační pomůcky, tedy i na sluchadla.

Uvolnění politické situace v roce 1968 vedlo k zasedání Ústřední sekce sluchově postižených. Ta požadovala přeměnit Svaz na organizaci sdružující jednotlivé svazy, které by si samy volily své příslušné výbory. V souvislosti s tím vznikl 11. dubna 1969 Český svaz sluchově postižených. Neměl však dlouhého trvání. V roce 1974 došlo ke zrušení jednotlivých svazů. Svaz invalidů byl rozdělen na dvě

oddělení. V jednom byli zrakově a „vnitřně“ postižení, v druhém sluchově a tělesně postižení. Členská základna Svazu se zmenšila a tak začal Svaz svým členům nabízet výhody v podobě rekreací za nízké ceny či příspěvky na kompenzační pomůcky.

V roce 1989 se konal poslední sjezd Svazu a jeho činnost byla již téměř u konce. O rok později došlo k významné události. Svaz invalidů ukončil k poslednímu dni roku 1990 svoji činnost a začaly vznikat samostatné organizace dle druhu postižení. Období od roku 1990 nazývá Hrubý (1999) jako období renesance spolkové činnosti. První samostatnou organizací, která vznikla nezávisle na Svazu, byla Federace rodičů a přátel sluchově postižených. V roce 1990 došlo také k obnově práva občanů na svobodné sdružování. Po přijetí příslušného zákona začalo vznikat obrovské množství organizací sluchově postižených. 24. října 1990 vznikla Asociace svazů sluchově postižených. Téhož roku byly ustanoveny také Federální svaz neslyšících sportovců a Sdružení pro kulturu neslyšících SORDOS. V dubnových dnech téhož roku se v Hodoníně u Kunštátu konal ustavující sjezd, který rozhodl o vzniku Svazu sluchově postižených v ČR vyčleněním ze základny bývalého Svazu invalidů. „*Sluchově postižení lidé se tehdy převážnou většinou vyslovili pro ustavení vlastní organizace. II. Sjezd SSP v ČR v Berouně r. 1994 rozhodl o změně stávajícího názvu na Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR (dále jen SNN v ČR).*“ (SNN v ČR 2013, online)

V roce 1992 pak vznikla významná Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel a o rok později se stala vydavatelem časopisu Gong.

Další změny pro některé organizace nastaly s platností nového občanského zákoníků, který vstoupil v platnost v roce 2012. Některá občanská sdružení se začala připravovat na transformaci na spolek.

Není cílem této práce uvést zde úplný výčet organizací neslyšících a nedoslýchavých. Pro další kapitolu je stěžejní zmíněný Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR, protože zaštiťuje spolky působící v Královéhradeckém kraji.

5.2. Spolková činnost na území Královéhradeckého kraje

Cílem předkládané práce je shromáždění dat o spolkové činnosti neslyšících a nedoslýchavých na území Královéhradeckého kraje a jejich následné zpracování do textu, který popisuje vývoj a náplň spolkové činnosti. Prvním krokem při shromažďování dat byla návštěva Hradeckého centra pro osoby se sluchovým postižením. Zde mi bylo poskytnuto velké množství periodik vztahujících se k osobám se sluchovým postižením. V těchto periodikách byly hledány články pojednávající o spolkové činnosti.

Za účelem získání potřebných dat byl dále navštíven Státní okresní archiv Hradec Králové. Při první návštěvě archivu došlo za pomoci přítomné pracovnice k prohledání katalogu archivů spadajících pod Státní oblastní archiv v Zámrsku. Dokumenty použitelné pro tuto práci byly nalezeny pouze v pobočce v Hradci Králové. Šlo o doposud nezpracované materiály. Bylo mi sděleno, že rozhodnutí o povolení přístupu k takovým materiálům uděluje ředitel archivu. Na základě této informační návštěvy byl napsán e-mail s žádostí o umožnění nahlédnout do dvou následujících fondů, které se zdály být užitečné pro potřeby předkládané diplomové práce:

- Svaz československých invalidů - okresní organizace Hradec Králové (značka HK - SČI);
- Ústav pro hluchoněmé Hradec Králové (značka HK - ÚPH).

Jiné fondy, které by mohly obsahovat informace využitelné pro tuto práci, se v archivu nevyskytují. Nepříjemným překvapením byla obzvlášť absence archiválií, které by se týkaly Východočeského podpůrného spolku hluchoněmých. O přístup ke složce Ústavu pro hluchoněmé bylo zažádáno na základě domněnky, že Ústav mohl pořádat akce pro své bývalé chovance. Tato domněnka však nebyla potvrzena.

Dalším krokem při shromažďování dat byl e-mail Bc. Petru Pánkovi, který se zabývá historií neslyšících. Mimo jiné např. sestavoval kalendárium neslyšících, které bylo určeno pro časopis Unie a bylo zveřejňováno také na internetovém portále ruce.cz. Bc. Pánek mi poskytl cenné informace o periodikách, svoji bakalářskou práci a článek o Karlu Oubrechtovi, zakladateli Sportovního klubu neslyšících v Hradci Králové.

Důležitým zdrojem podkladů pro tuto práci byla návštěva knihovny Informačního centra o hluchotě v pražských Stodůlkách, kde mají kompletní sbírku Obzoru hluchoněmých, který se stal jedním z nejpřínosnějších pramenů informací.

Za účelem získání opravdu kompletních informací byl zaslán e-mail přímo do Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice s vysvětlením problematiky a nastíněním otázek pro stručné popsání, zhodnocení aktuálního stavu a vývoje spolkové činnosti všeobecně. V odpovědi přišla informace, že za účelem poskytnutí alespoň nějakých informací by bylo třeba sjednat si schůzku přímo v Praze. Zároveň jsem byla odkázána na Mgr. Krúpovou a paní Kopeckou.

Doplňující metodou byly stanoveny volné rozhovory. Za účelem jejich získání byly kontaktováni všichni předsedové poboček Svazu neslyšících a nedoslýchavých v České republice, které se nacházejí na území Královéhradeckého kraje. Jediná odpověď přišla od pana Pačesného, který je předsedou spolku v Trutnově. Zdrojem informací byly i internetové stránky Hradeckého spolku neslyšících.

Z dat získaných výše uvedenými způsoby, byl sestaven následující text, který chronologicky popisuje spolkovou činnost cílových skupin. Pro dosažení cíle byla zvolena metoda obsahové analýzy dat. Veškeré materiály, tedy jejich fotokopie, které byly v průběhu výzkumu shromažďovány, budou poskytnuty Hradeckému centru pro osoby se sluchovým postižením k dalšímu zpracování.

Vývoj spolkové činnosti na území Královéhradeckého kraje

V roce 1881 byl v Hradci Králové založen Ústav pro hluchoněmé. Státní okresní archiv má ve své sbírce jen malé množství dokumentů, které se Ústavu týkají. Nenalezla jsem při jejich procházení žádnou informaci, ze které by se dalo usuzovat, že zde byla jakýmkoliv způsobem (např. setkávání bývalých chovanců) realizována spolková činnost.

Významnou událostí v životě neslyšících bylo ustanovení Východočeského spolku neslyšících. Ten byl oficiálně založen o Velikonocích v roce 1921. Přípravy na jeho založení však započaly již v roce 1919. V tomto roce také vyšlo první číslo Obzoru hluchoněmých. 6. července 1919 byl vytvořen přípravný výbor pro založení Východočeského spolku neslyšících. Na tuto událost se sjeli neslyšící ze Středních a Východních Čech. Další schůze, ustanovující, se konala 28. září. Tohoto dne byly schváleny stanovy spolku. Ty byly registrovány 10. března 1921 (Hrubý 1999),

výnosem zemské politické správy v Praze. Ustavující schůze se konala o Velikonocích roku 1921. Sešlo se na ni 35 neslyšících. Prvním předsedou byl zvolen Karel Sršeň, místopředsedou Josef Reichelt, jednatelkou Růžena Gottwaldová, pokladníkem Karel Stránský a revizorem účtů František Gottwald. Dalšími členy výboru byl Josef Středa, Robert Šváb a Karel Rais.

Hlavní náplň spolku se nijak výrazně nelišila od úlohy ostatních spolků neslyšících. Spolek poskytoval neslyšícím příležitosti k setkávání a pobavení. Ta největší setkání se konala na velikonoční a svatodušní svátky v Ústavu pro hluchoněmé. Zajímavostí může být, že spolek pravidelně věnoval finanční dary neslyšícím dětem v Ústavu¹. Z finančních darů, které Spolek obdržel od veřejnosti a úřadů, se snažil ušetřit, aby mohl postavit domov pro opuštěné neslyšící z východních a středních Čech.

Setkávání a různé akce se konaly buď ve zmíněném Ústavu pro hluchoněmé, nebo na veřejných místech (restaurace u Švagerků, Grand, Avion, Sokolovna, restaurace Slovan atd.)

Pod Východočeským podpůrným spolkem hluchoněmých v Hradci Králové byla také skupina hluchoněmých v Ústí nad Orlicí. Ta 10. prosince 1922 pořádala v restauraci „v Lázni“ mikulášskou zábavu spojenou s tanečním věnečkem, o které informoval Obzor hluchoněmých (1923, č. 1). Zábavy se účastnilo velké množství členů, sál byl naplněn do posledního místa. Ze zábavy byl velký finanční zisk a skupina díky tomu mohla věnovat 250 Kč chudým chovancům Ústavu pro hluchoněmé v Hradci Králové.

Na sklonku roku 1922 se pod záštitou Východočeského spolku konala silvestrovská zábava s vojenským koncertem, na kterou se dostavili i slyšící hosté. Během zábavy byl rozsvícen vánoční stromek, pan Závodský se ujal role fotografa a předseda pan Karel Sršeň vystoupil s projevem, ve kterém děkoval za hojnou účast a podal zprávu o spolkové činnosti. Projevu se ujal i pan Závodský, který „... *nabádal členy ku svědomitému vykonávání spolkových povinností. Napomínal členy, aby byli vděční těm, kteří o blaho spolkové tak pečují a přál všem hojně zdaru v novém roce.*“

¹ Za vyučování a pobyt v Ústavu platili rodiče dítěte měsíčně 250 Kč. Pokud byli rodiče chudí, mohla být částka dle možností Ústavu snížena. K tomu dále ročně částku 100 Kč za praní prádla a 20 Kč na školní potřeby. Na konci školního roku byla vždy vyúčtována částka za opravu obuvi a za léky.

(R. G., 1923, Obzor hluchoněmých, č. 2, s. 4) Poplatky, které spolek obdržel za dárky, byly věnovány podpůrnému fondu.

20. května 1923 pořádal Východočeský podpůrný spolek hluchoněmých svoji druhou valnou hromadu v hotelu Slavie. Pozvánka byla zveřejněna v dubnovém čísle Obzoru hluchoněmých, kde bylo mimo jiné uvedeno, aby si každý člen přinesl s sebou „...knížku legitimační. Budou se k ní připojovati stanovy spolkové, by členové pochopili, k čemu spolkové příspěvky slouží.“ (Sršeň, Gottwaldová, Obzor hluchoněmých, 1923, č. 4, s. 4)

Účast byla opravdu vysoká – dostavilo se 98 členů. Dostavili se i hosté. Z ústředního pražského spolku přijel pan Leopold Malich, kterého doprovázel pan Josef Válek z Chuchle. Za litoměřický spolek se dostavila paní A. Klofáčová z Terezína.

Ve tři hodiny odpoledne bylo setkání zahájeno panem předsedou Karlem Sršněm. Pokladník, pan Karel Stránský podal zprávu o finančním stavu spolku. Ten činil koncem roku 1922 4.622 Kč. Proslovu se ujal i jeden z hostů, pan Leopold Malich, který pojednal o úkolech pražského Svazu a vyzval přítomné, aby svědomitě plnili povinnosti, které jim členství u Svazu ukládá. Na valné hromadě došlo také k volbě nového výboru. Předsedou byl znovu zvolen pan Karel Sršeň, místopředsedou pan Josef Reichlt, jednatelkou zůstala paní Růžena Gottwaldová, pokladníkem byl zvolen pan František Gottwald. Za kontrolora byl zvolen pan Robert Šváb a pořadatelem byl ustanoven pan Josef Středa. Byli zvoleni také náhradníci – pan Karel Závodský a pan Ferdinand Nývlt. Zmíněný pan Závodský byl vyslán jako delegát Východočeského spolku na sjezd hluchoněmých do Brna, který se konal ve stejný den jako valná hromada.

Po volbách byl již čas na volnou zábavu. Rozpoutala se přátelská diskuze o příštích úkolech spolku. „*Pak následovala tombola, která vynesla 135 Kč. Sbirka při valné hromadě vynesla 329 Kč. Nejvíce spolku darovali: p. Ferd. Nývlt se svojí sestrou Anežkou 40 Kč; pí. A. Klofáčová 20 Kč; a pěkný obraz Husův pro tombolu; p. Válek daroval 10 Kč; sl. B. Likařová 10 Kč.; pí. Ant. Bouchalová věnovala z výprodeje 20 Kč. Všem šlechetným dárcům vzdává spolek nejsrdečnější díky.*“ (Gottwaldová, 1923, Obzor hluchoněmých, č. 6, s. 4)

Spolkový život nebyl vždy jen veselý. Dne 3. srpna 1923 zemřel sochař, zakládající člen a první předseda spolku pan Karel Sršeň následkem krátké nemoci ve

věku pouhých 39 let. Pan Sršeň byl pro spolek velmi důležitý. Za jeho působení se spolek rozrůstal a přibývalo mnoho nových členů. Za účelem uctění jeho památky byla svolána mimořádná valná hromada na 8. – 9. září 1923 do hotelu Slavie. Na valné hromadě bylo třeba jednat o nově nastalé situaci a volbě nového předsedy. Byla tedy nutná účast všech členů. Ve zprávě zveřejněné v Obzoru hluchoněmých (1923, č. 9) vyjádřila autorka příspěvku paní Gottvaldová prosbu, aby se valné hromady zúčastnili i kolegové z Prahy.

Novým předsedou se stal pan Karel Závodský (Hrubý, 1999). Článek, který by pojednával o volbě nového předsedy, se nepodařilo dohledat. Krátce po zvolení na místo předsedy oslavil pan Závodský padesáté narozeniny. *„Milenému pánu, panu Karlu Závodskému, předsedovi našeho spolku, jenž dne 31. října t.r. slavil své padesáté narozeniny, přejí všichni členové spolku z upřímného srdce hojné štěstí, stále zdraví a trvalou spokojenost. Pro sebe pak si přeji, by oslavenec dlouhá léta zůstal v čele jejich spolku a vedl jej k rozkvětu a blahu hluchoněmého členstva.“* (Gottvaldová, 1923, Obzor hluchoněmých, č. 11, s. 4)

V sobotu 8. prosince roku 1923 od 8 hodin večer konal Východočeský podpůrný spolek hluchoněmých tradiční mikulášskou zábavu v hotelu Slavia. Na večírek se dostavili i předsedové spolků z Kutné Hory a z Prahy. Zisk ze zábavy byl věnován Podpůrnému spolku. Po štedré nadílce proběhlo fotografování. Druhý den dopoledne se pak konala spolková schůze.

O tom, že neslyšící byli vždy opravdu pospolitou komunitou, ve které se všichni navzájem znali, pojednává zpráva v prvním čísle Obzoru hluchoněmých roku 1924 nazvaná Díkůvzdání. Manželé Klofáčovi oslavili stříbrnou svatbu. K této příležitosti jim blahopřáli lidé z redakce Obzoru, členové Podpůrného spolku hluchoněmých v Hradci Králové, rodiny z Českých Budějovic, Ústní nad Orlicí a Litoměřic.

V neděli 8. června 1924 pořádal Východočeský podpůrný spolek hluchoněmých valnou hromadu již tradičně v hotelu Slavia. Program schůze byl následující: *„Zahájení valné hromady předsedou. Čtení zápisu valné hromady minulé. Zprávy spolkových činnovníků. Volba místopředsedy a členů výboru. Přihlašování nezaměstnaných členů. Přijímání nových členů do spolku.“* (Obzor hluchoněmých, 1924, č. 6, s. 4) Také této valné hromady se zúčastnilo několik hostů. Zavítal na ni pan Hruška z Prahy za Svaz hluchoněmých a za Podpůrný spolek, pan Port za Turistický

a Divadelní klub pražských hluchoněmých, pan Chuchla za kutnohorský spolek hluchoněmých, pan Mareš za Sportovní klub pražský a pan ředitel Sekera.

Schůze byla zahájena vzpomínkou na zesnulého předsedu pana Sršně a členky paní Peškové. Předseda Závodský poté pojednal o významu a účelu spolku. Projednána byla i finanční situace. Na konci roku 1923 bylo čisté jmění spolku 2.132,82 Kč. Před započítáním zábavy proběhly volby do výboru. Předsedou zůstal i nadále pan Závodský, místopředsedou byl zvolen pan Šváb, jednatelkou paní Gottwaldová, pokladníkem pan Gottvald, kontrolorem pan Stránský, zapisovatelkou paní Sršňová, pořadatelem pan Reis a náhradníkem pan Nývlt.

Ve dnech 7. a 8. září 1924 pořádal Východočeský podpůrný spolek zábavu spojenou s tombolou. Jako vždy byli všichni členové spolku srdečně zváni a vybízeni k hojně účasti.

Prosincové číslo Obzoru hluchoněmých bývalo obvykle plné pozvánek na různé akce. Mikulášské zábavy se v roce 1924 ujala ústecká skupina neslyšících. Konala se v restauraci „v Lázní“ 7. prosince a byla tradičně spojena s rozdáváním dáreků. Zúčastnili se slyšící i neslyšící hosté. Mikuláš v podání pana Gottvalda promluvil k účastníkům o jejich povinnostech a nabádal je ke společné činnosti. Po rozdání dáreků následovala taneční zábava a společné fotografování. Výtěžek z této akce byl věnován na podporu starých a práce neschopných členů spolku.

Sylvestrovská zábava v hotelu Slavia patřila k tradičním každoročním akcím a tak ani rok 1924 nebyl výjimkou. „*O přiměřenou zábavu jest hojně postaráno. Přijďte se všichni pobaviti do kruhu svých hluchoněmých druhů a družek.*“ (Obzor hluchoněmých, 1924, č. 12, s. 4) Tehdejší předseda pan Závodský měl na zábavě proslov o chování neslyšících ve společnosti. Přednáška se velice líbila a hosté ji odměnili bouřlivým potleskem.

Konec roku 1924 přichystal pro Východočeský podpůrný spolek hluchoněmých kromě zábav i velkou ztrátu. „*Dne 22. listopadu 1924 byl náš spolek postižen krutou ranou. Zemřela naše milovaná členka a první jednatelka spolku paní Růžena Gottwaldová z Hylvat u Ústí n. Orł. Zesnula po dlouhé a trapné nemoci v sobotu, dne 22. listopadu o půl šesté hod. več. ... Spolek ztrácí v ní výbornou jednatelku, celý výbor pak pilnou pracovníci. Ve spolku našem, jakož i mezi všemi českými hluchoněmými zachována ji bude čestná a trvalá vzpomínka.*“ (Obzor hluchoněmých, 1925, č. 1, s. 4) Paní Gottwaldová také psala oznámení o akcích

pořádaných Východočeským podpůrným spolkem hluchoněmých, která byla uveřejňována v Obzoru hluchoněmých. V této funkci ji nahradila paní Sršňová.

Na počátku roku 1925 podpořil spolek pan prezident T. G. Masaryk. Věnoval mu finanční dar v hodnotě 500 Kč.

V květnovém čísle Obzoru hluchoněmých se objevilo oznámení o sňatku pana Františka Gottwalda z Hýlvat u Ústí nad Orlicí s paní Annou Kulhánkovou ze Sedlce u Vysokého Mýta.

Dne 1. května 1925 se zástupci spolků sjeli do Plzně, kde se konal valný sjezd hluchoněmých. Za Východočeský spolek se zúčastnili paní Sršňová s panem Závodským. Stěžejní částí programu bylo projednání změn stanov dle návrhu pana předsedy Bažila. *„Hlavní zásadou těchto stanov jest úzké spojení jednotlivých spolků hluchoněmých ve Svaz. Dle nich byly by jednotlivé spolky místními odbočkami Svazu s vlastní správou. Všechny by se spravovaly jednotlivými stanovami. Příspěvky by se platily Svazu. Místní spolky by odváděly ze svého jmění a ze všech svých příjmů dvě třetiny do pokladny svazové. Svaz by z těchto peněz zřídil různé fondy (podpůrný, útulkový, tiskový, hospodářský, úmrtní, a p.). Místní spolky byly by zastoupeny ve Svazu svými delegáty.“* (Obzor hluchoněmých, 1925 č. 6, s. 4) Takový návrh byl bezpochyby velmi odvážný. Pan Bažil musel po svém výroku čelit námitkám především na sloučení jmění a tomu, že stanovy jsou napsány dle vzoru stanov německého Svazu. Schůze skončila bez výsledku. Po schůzi se konal večírek, na němž vystoupila spousta řečníků přejících hodně zdaru sjezdu a práci výboru.

Jednání o nových stanovách pokračovalo druhý den ráno. Ani tentokrát nedošli zástupci spolků k jakémukoliv řešení. Večer bylo na programu divadelní představení hry Mlsáníčko od F.X. Svobody a taneční představení. Následovala volná zábava s tancem.

Následující den ráno byla oficiálně zahájena řádná valná hromada Svazu, které se zúčastnilo 105 neslyšících a 9 hostů. Po krátkých úvodních proslovech přednesl pan předseda pantomimicky přednášku p. odborného učitele Antonína Šedó (Příloha D). Přednáška nabádala neslyšící k zodpovědnému přístupu ke svému členství ve výboru a k přijetí nových stanov. Projednávání návrhu nových stanov bylo nakonec odloženo. Jednotlivé spolky byli vyzváni k tomu, aby vypracovaly své návrhy a poslali je výboru Svazu. Ten je zpracuje a budou projednány na valné hromadě příští rok.

Posledním bodem programu byli volby. Z hradeckých zástupců byl do výboru zvolen pan Závodský, předsedou zůstal pan Bažil. I výsledky voleb byly pro některé účastníky důvodem ke stížnosti. „*Rozdělení funkcí výborových nebylo provedeno. Pan Hrbek podal panu předsedovi protest proti volbám. Jako důvod uváděl, že volby nekonaly se správně. Chce-li na svém protestu setrvati a podati jej písemně, není známo.*“ (Obzor hluchoněmých, 1925, č. 6, s. 6)

Po volbách se všichni účastníci sjezdu nechali vyfotografovat a tím sjezd oficiálně skončil.

Každoročně pořádanou akcí byla kromě silvestrovské a mikulášské zábavy také valná hromada. V roce 1925 se konala dne 31. května v sále ústavu pro hluchoněmé. Stávající členové byli vyzváni k tomu, aby s sebou přivedli své známé neslyšící, kteří o existenci a účelu spolku vůbec nevědí. Pan předseda uvítal všechny přítomné členy a zavzpomínal na první jednatelku spolku paní Růženu Gottvaldovou. Ocenil její zásluhy o spolek a tlumočil její poslední přání, aby členové spolku konali své povinnosti vždy svědomitě a žili v lásce a svornosti. Následně byla památka zesnulé uctěna povstáním. Program této valné hromady byl velmi podobný těm předchozím. Pan předseda přečetl zápis z minulé valné hromady, následovaly zprávy funkcionářů, volba nového výboru a přijímání nových členů. Posledním bodem programu byly volby. Post předsedy obhájil pan Závodský. Funkci místopředsedy získal pan František Gottvald, pokladníka pan Karel Netolický. Jednatelkou zůstala paní Sršňová. Kontrolory byli zvoleni pánové Karel Stránský a Robert Šváb, pořadatelem pan Ferdinand Nývlt a náhradníkem pan Cyril Šťastný. Všichni zvolení s volbou souhlasili a zavázali se, že jejich snahou bude pečovat o rozkvět spolku a blaho členstva. Po vyčerpání programu následovala volná zábava v hotelu Slavie.

Nastal opět konec roku, kdy neslyšící společně každoročně slavili silvestr. Ani závěr roku 1925 nebyl jiný a oslava spojená s rozdáváním dárků proběhla již tradičně v hotelu Slavie.

Od roku 1926 se v Obzoru hluchoněmých zprávy o spolkové činnosti členů Východočeského podpůrného spolku neslyšících neobjevují tak často jako v minulých letech. Nelze posoudit, jaký k tomu měli důvod. První příspěvek od paní Sršňové se objevuje až v květnovém čísle. V neděli 23. května 1926 konal spolek valnou hromadu, na kterou snažně zvali všechny členy spolku i hosty.

V květnu roku 1926 byl k uspořádání Sjezdu československého svazu spolků hluchoněmých vybrán Hradec Králové. Účast byla mimořádná. Z Prahy přijelo 50 účastníků, v hojném počtu bylo zastoupeno i Brno, Plzeň a Budějovice. Zavítali také Němci z Teplic a Chomutova. Celkový počet účastníků se pohyboval okolo 300.

První den byl věnován schůzi svazu, na které proběhly poslední přípravy na sjezd a valná hromada. Za svazového sekretáře byl zvolen pan odb. učitel Antonín Šedó. Zároveň bylo upuštěno od původního plánu vyslat delegáty do Španělska na slavnosti neslyšících.

V porovnání se sjezdem, který se konal roku 1925 v Plzni, byl tento klidný a věcný. Jednání o nových stanovách pro Svaz probíhalo bez nemístných poznámek a jiných nepříjemností.

Prvního dne večer se sál v hotelu Slavia změnil v sál divadelní. Herci pražského divadelního klubu sehráli několik veseloher pod taktovkou pana režiséra Myšky. Dalším účinkujícím byla jedenáctiletá dívka Mobi Urbanová, která předvedla dva tance a obdržela takový potlesk a pochvaly, že musela své vystoupení opakovat. Jako diváci se divadelního vystoupení zúčastnili ředitel královéhradeckého ústavu hluchoněmých pan Vladimír Sekera a učitel ústavu pan Jiljí Hůlek. Touto zdařilou zábavou končil první den sjezdu.

Druhý den se v Albertinu konala valná hromada Svazu, které se zúčastnilo 152 členů. Vzácnou návštěvou byl pan starosta města Dr. Ulrich, který se nevšedním zájmem sledoval celé jednání schůze. Přítomni byli i již zmínění zástupci ústavu hluchoněmých. Neobvykle vysokou účast vystihuje následující text: *„Valné hromady zúčastnili se pak zástupcové Podpůrného spolku hluchoněmých v Praze; delegáti turistického klubu Pražského; zástupcové I. sportovního klubu pražského; delegáti vzdělávacího divadelního klubu hluchoněmých v Praze. Dále byl účasten celého jednání Východočeský podpůrný spolek z Hradce Králové; Podpůrný spolek pro Hluchoněmé „Oul“ z Plzně; Podpůrný spolek hluchoněmých „Jirsík“ z Č. Budějovic; Ústřední zemská jednota hluchoněmých na Moravě; Moravsko-ostravský spolek hluchoněmých, jakož i zástupcové německých spolků z Teplic, Chomutova a Terezína. Pan odb. uč. Ant. Šedó zastupoval Spolek pro péči o hluchoněmé v RČS.; Svaz rodičů dětí hluchoněmých; Spolek učitelů hluch. V Čechách.“* (Obzor hluchoněmých, 1926, č. 6, s. 4) Po krátkém úvodním proslovu pana předsedy Bažila o významu Svazu přednesl pan jednatel Hruška výroční zprávu o činnosti za uplynulý rok a následně pan

pokladník Vaněk podal zprávu o financích. Zůstatek v pokladně ke dni 31. prosince 1925 činil 1.696,43 Kč.

Podrobně byla probrána kritika, která se objevila v periodiku Moravské noviny pro hluchoněmé. Nejmenovaná pisatelka označila Svaz za zbytečný z důvodu malé početnosti českých hluchoněmých. Pan Myška se k této kritice vyjádřil následovně: *„Svaz má nyní 660 členů. Nejméně tolik jest jich ještě neorganizovaných. Počet to, který nejlépe ukazuje, že jest Svazu nutně třeba, a to tím více, uvážíme-li, v jak nepříznivých společenských poměrech naši hluchoněmí žijí. Tu jest třeba jim pomoci a pomoc takovou může vykonati jenom mohutná korporace „Svaz“. Bylo by nám všem mnohem příjemnější, kdyby všichni hluchoněmí inteligenti dali své organizační talenty, své volné chvíle i své schopnosti do služeb Svazu, který by povznesli na úroveň všem hluchoněmým prospěšnou. Bylo by to našemu celku mnohem prospěšnějším, nežli zaútočiti lacinou, nepromyšlenou formou na Svaz a na všechno, co s ním souvisí.“* (Obzor hluchoněmých, 1926, č. 6, s. 4)

Po valné hromadě se všichni odebrali na společný slavnostní oběd a po něm se rozjeli domů. Předseda Východočeského podpůrného spolku pan Závodský obdržel poděkování za pěkný a hladký průběh celé akce. Příští sjezd se měl konat opět v Plzni.

Z dopisu (Příloha E), který poslal pan předseda Závodský okresní správní komisi 29. listopadu 1927 lze usuzovat, že se Podpůrný spolek potýkal s finančními problémy. Pan předseda v dopise žádá o příspěvek na provoz spolku, protože jeho prostředky nejsou nevyčerpatelné. 26. ledna roku 1928 přišla spolku odpověď (Příloha F). Žádost o příspěvek byla zamítnuta a bylo doporučeno, aby byl okres vyškrtnut ze seznamu přispěvovatelů za účelem úspory poštovních výloh.

Na Štědrý den roku 1928 byl v Hradci Králové založen Svatojanský ústav pro hluchoněmé dívky. Dívky se zde živily uměleckým vyšíváním bohoslužebných rouch, šitím prádla a vyšíváním všeobecně.

Celé čtyři roky se v Obzoru hluchoněmých o Východočeském podpůrném spolku hluchoněmých neobjevila ani zmínka. Až v dubnovém čísle z roku 1931 byla uveřejněna pozvánka na oslavu desetiletého trvání zdejšího spolku. Oslava byla naplánována na 24. a 25. května a sešli se na ní neslyšící i z ostatních spolků v republice *„...aby jednak prorokovali o svých požadavcích a snahách, jednak aby pookřáli v družné zábavě a načerpali nových sil k další činnosti. ... Spolek má pro*

hluchoněmé z východních Čech velikou důležitost jak kulturní, tak i sociální.“ (Obzor hluchoněmých, 1931, č. 4, s. 4)

V roce 1932 došlo v Hradci Králové k události, která sice nesouvisí přímo se spolkem, ale pro mnoho neslyšících byla jistě významná. Po příkladu Prahy byla zde zřízena Sociálně zdravotní poradna pro hluchoněmé. Jednatelskou prací byl pověřen odborný učitel hluchoněmých pan Hůlek. Poradna poskytovala následující druhy pomoci:

- Rady rodičům v záležitosti dětí do 6 let;
- Rady rodičům v záležitosti dětí do 14 let;
- Rada při volbě povolání;
- Opatření učňovských míst;
- Přímý dozor nad učni;
- Obstarání řemeslnického náčiní;
- Tlumočení na úřadech;
- Získání peněžité podpory hluchoněmých učňů.

Za rok 1933 vyřídila poradna celkem 29 případů.

4. června 1933 se v Hradci Králové konala další valná hromada v hotelu Slavia za přítomnosti 85 členů. Jako obvykle i této valné hromady se zúčastnili hosté. Tentokrát to byli důstojný pán Jiljí Hůlka, učitel v ústavu pro hluchoněmé v Hradci Králové, pan František Kopřiva, předseda Brněnské ústřední jednoty hluchoněmých pro Moravu v Brně a pan Šprýnar z Prahy. Pan předseda Závodský pronesl na úvod obvyklý projev, ve kterém připomněl význam spolků pro neslyšící, které jsou schopny dát každému členovi to, co by mezi spolky slyšících nenašel. Připomněl také důležitost spolkových příspěvků, bez kterých spolek nebude moct podporovat své členy v době nezaměstnanosti či nemoci. Dále vybízel přítomné, aby v časech blahobytu pamatovali na to, že mohou přijít i léta bídy a nedostatku. *„Vylíčil pak následky nynější hospodářské krize, která nejvíce postihuje řady hluchoněmých. Proto musíme být svorní, ve všem jednotní, pracovat společným úsilím na všech stranách a varovat se všeho, co by mohlo ohrozit základy našeho spolku a připravit nás o ovoce naší dlouholeté, namáhavé práce.“* (Obzor hluchoněmých, 1933, č. 7, s. 6) Svůj proslov pak pan Závodský ukončil přáním mnoha úspěchu v nadcházející práci.

Dle jednatelské zprávy, která byla na valné hromadě přečtena, měl Východočeský podpůrný spolek v roce 1933 51 členů. V roce 1932 se konala jedna řádná valná hromada a čtyři výborové schůze. Výtěžek ze silvestrovské zábavy byl rozdělen mezi 14 nemajetných dětí neslyšících rodičů. Každé dítě dostalo 50 Kč. Členům spolku bylo na podpoře v nemoci a nezaměstnanosti vyplaceno 933 Kč. Za účelem úhrady těchto výdajů rozeslal pan předseda žádosti o podporu. Mezi těmi, kdo spolku přispěli, byli průmyslové podniky, spořitelny, záložny a obce. Ředitelství státní loterie dokonce darovalo spolku částku 1.000 Kč.

Po projednání všech zmíněných záležitostí proběhly volby. Zvoleni byli: p. Závodský předsedou, p. Šváb místopředsedou, p. Hořák jednatelem, p. Sršňová první pokladní, sl. Nývltová druhou pokladní, p. Lesák kontrolorem, p. Stránský druhým kontrolorem, p. Pavliš pořadatelem, p. Nývlt prvním náhradníkem, p. Hořáková druhým náhradníkem. Všichni zvolení členové svoji funkci přijali, všele děkovali za projevenou důvěru a slíbili další spolupráci ve spolku.

Druhý den ráno po valné hromadě, tedy v pondělí 5. června, se členové výboru a pražští hosté vydali na mši do hradeckého ústavu, kterou sloužil pan ředitel Vladimír Sekera. Ten je pak přijal ve své kanceláři, kde probíhala diskuze o věcech náboženských i sociálních.

Valná hromada v roce 1934 byla svolána na neděli 20. května. Její program nebyl ničím odlišný od předchozích valných hromad. Čestným hostem byl již poněkolkáté ředitel Ústavu pro hluchoněmé, pan Vladimír Sekera. Jmění spolku ke konci roku 1933 činilo 1.055 Kč. Roku 1933 uplynulo deset let od nástupu pana Závodského na post předsedy spolku. Na této valné hromadě byl proto panu Závodskému předán zasloužený diplom.

Neuplynul ani rok a dne 23. dubna 1935 členové spolku svého dlouholetého předsedu doprovázeli k poslednímu odpočinku. Jeho život byl plný obětí, práce a odříkání. Kdo vlastně pan Závodský byl? „... *zasloužilý předseda Východočeského spolku hluchoněmých v Hradci Králové, bývalý předseda Podpůrného spolku SFS v Praze a místo předseda Čsl. Svazů spolků hluchoněmých. Zesnulý byl vzděláván v ústavu pro hluchoněmé v Praze na Karlově náměstí. Po vystoupení z ústavu vzdělával se dále sám. V roce 1894 vstoupil do učení na fotografa a pracoval dlouhá léta u fotografa Tomáše v Praze na Václavském náměstí. Byl velmi zručným odborníkem. V roce 1916 otevřel si svůj vlastní fotografický závod v Luži u Vys. Mýta, kdež setrval*

až do smrti. ... Odešel jeden z nejlepších velké rodiny hluchoněmých.“ (Obzor hluchoněmých, 1935, č. 5, s. 4)

Po ztrátě předsedy vyvstávala otázka, kdo nastoupí na jeho místo. O tom mělo být rozhodnuto na čtrnácté valné hromadě Východočeského podpůrného spolku hluchoněmých, která se konala v neděli 9. června roku 1935. Zúčastnilo se jí 20 členů a 60 hostů. Jednání zahájil pan místopředseda František Šváb krátkým uvítacím proslovem a pietní vzpomínkou na zesnulého předsedu. Jeho památka byla uctěna povstáním všech přítomných. V minulém roce, tedy 1934, měl spolek 53 členů a jeho jmění po odečtu všech nákladů činilo 4.087 Kč.

Při volbách do výboru byli zvoleni: pan František Šváb předsedou, p. Kovařík místopředsedou, p. Hořák jednatelem, p. Lesáková pokladníkem, p. Nývlt prvním revizorem a p. Štusák druhým revisorem. Za náhradníky byli zvoleni: p. Lesák, p. Andrlé a s. Nývltová. Všichni s volbou souhlasili a tím byla valná hromada ukončena.

Další valná hromada, o které byla nalezena dochovaná zmínka, se konala o dva roky později, 16. května 1937. Byla zahájena uvítacím proslovem a připomínkou památky zesnulých předsedů pana Sršně a pana Závodského.

Z jednatelské zprávy vyplynulo, že v roce 1936 měl spolek 37 řádně placících členů a 23 členy, kteří jsou sice vedeni v evidenci, ale nemají nárok na výhody, které spolek svým členům poskytuje, protože neplatí členské příspěvky, a to dokonce již déle než tři roky. Ve zmíněném roce konal spolek čtyři výborové schůze, jednu členskou, jednu řádnou valnou hromadu a dva zábavní večírky. Bylo vyřízeno celkem 23 žádosti o podporu v nezaměstnanosti a v noci. Celkem se jednalo o 31 měsíců a bylo na podporách vyplaceno 1.310 Kč. Na starobních podporách, na které měli nárok prozatím jen dva členové, bylo vyplaceno 450 Kč. Chudí členové, celkem 21, obdrželi novoroční nadílku v naturáliích. Balíčky obsahovaly mouku, kostkový cukr, kávu a čaj. Zároveň všechny děti členů obdržely 20 Kč.

Prozatím jsme se ve zprávách ze života Východočeského podpůrného spolku neseťkali s žádnými významnějšími konflikty. Tato valná hromada však byla výjimkou. Po předložení pokladní zprávy začali přítomní protestovat, protože zjistili, že většina z finanční rezervy spolku je rozpůjčovaná. Z následujícího textu vyplývá, že šlo zřejmě ještě o dluhy vzniklé za vedení bývalého pana předsedy. „*Jednatel uvedl ve známost, že nynější vedení spolku žádných podobných půjček, jaké byly poskytovány*

za vedení pana K. Závodského, bez záruk, neposkytuje, za nynějšího vedení byla poskytnuta půjčka p. manželům Hořákovým na postavení rodinného domku; ostatně půjčka tato byla také doporučena též p. K. Závodským a na základě toho také později povolena s podmínkou, že celá půjčka bude zajištěna knihovně na 1. místě před ostatními případnými půjčkami. Dle rozhodnutí výboru zůstává domek č. 99. v Morašicích vlastnictvím Východočeského spolku hluchoněmých v Hradci Králové až do úplného splacení celého dluhu.“ (Obzor hluchoněmých, 1937, č. 8, s. 8) To, že spolek půjčoval svým členům i na takové věci jako jsou domy, je jistě zajímavou informací.

Další z půjček byla poskytnuta družstvu hluchoněmých obuvníků v Brně z důvodu nedostatečného kapitálu na výrobu většího množství vojenské obuvi. Ostatní půjčky byly staršího data. Jednalo se převážně o půjčky, které byly poskytnuty nemajetným členům, jež i nyní následkem hospodářské krize velmi strádají. I přes všechny rozpůjčované částky činil zůstatek ve spolkové kase na konci roku 1936 5.073 Kč. Došlo také na schválení navýšení starobní podpory z dosavadních 25 Kč na 30 Kč měsíčně.

Po projednání finančních záležitostí byla na řadě otázka nových stanov. Jednalo se o rozšíření stanov a odstavce o pracovních odborech, řemeslných, pro obuvníky, truhláře, krejčí a jiná řemeslnická odvětví, ve kterých neslyšící nejvíce působili. Stanovy byly schváleny.

Posledním bodem programu byly volby s následujícím výsledkem: předseda pan Šváb, místopředseda pan Lajvr, jednatel pan Hořák, pokladníky manželé Lesákoví, pořadatelem pan Zelený, revisory účtů pánové Nývlt, Hejzlar a Andrlé, náhradníkem pan Kousal.

Po vyčerpání všech bodů programu se pořádal přátelský věneček, který se vydařil zejména díky mladým veselým hostům z Prahy.

Druhý den se všichni účastníci dostavili do ústavní kaple na svatou mši, kterou sloužil ředitel Jiljí Hůlek. Po obědě se všichni rozjeli do svých domovů.

Od roku 1938 se spolkové akce zdánlivě přesunuly do jiného hotelu. Bylo tomu však tak, že hotel Slavia byl přejmenován na hotel Elektra. Zde se 5. června 1938 konala valná hromada obohacená o přednášku na oslavu dvacetiletého trvání republiky. Zúčastnilo se jí 33 členů a 5 hostů. Na konci roku 1937 činilo spolkové jmění pouhých 126 Kč. Spolek se dohodl na tom, že veškeré žádosti o podporu musí

být řádně prověřeny. Dále bylo rozhodnuto, že jeden z členů představenstva bude mít přidělenou plnou moc v přijímání a vedení veškeré spolkové korespondence. Odměnou mu bude přiměřený roční paušál na úhradu vzniklých výloh.

Volby do představenstva spolku přinesli změny. Předsedou se stal pan Hořák, místopředsedou pan Lesák, jednatelkou paní Lesáková, pokladníkem pan Hejzlar, pořadatelem pan Vývlt a náhradníky páni Andrlé a Rofeld. Po valné hromadě byl naplánován věneček s tombolou plný hudby, tance, veselých vystoupení. Prvně se objevuje požadavek vstupného, které bylo stanoveno na 3 Kč.

Účast druhý den po valné hromadě na mši v ústavu byla již každoroční tradicí. Po ní následoval společný oběd. Po obědě se pan předseda s přítomnými loučil krátkým proslovem „... v němž vylíčil obtíže, s nimiž se úřadování ve spolku po smrti bývalého předsedy setkává, přál spolku nejlepšího zdaru do budoucna, zejména pak, by se spolku podařilo vybudování domova pro hluchoněmé v Hradci Králové.“ (Obzor hluchoněmých, 1938, č. 7, s. 4)

Dnes již těžko posoudit, zda spolková činnost zažívala horší časy nebo jen neinformovala o svých akcích stejným způsobem jako v předchozích letech. Je důležité si uvědomit, že šlo o období druhé světové války a jak uvádí Hrubý (1999, s. 247): „Po heydrichiádě ustala téměř veškerá spolková činnost až do konce války.“

Ve zprávách o činnosti Východočeského podpůrného spolku hluchoněmých se objevuje několikaletá odmlka. Až v roce 1942 byla v Obzoru hluchoněmých (1942, č. 4) uveřejněna pozvánka na 21. valnou hromadu. Ta byla svolána na 5. dubna do restaurace „u Švagerů“.

V roce 1945 byl v Hradci Králové založen Sportovní klub neslyšících. Zakladatelem byl pan Karel Oubrecht z Náchoda a při založení mu pomáhali kolegové Rous, Lajvr a Hořák.

Poslední pozvánka na valnou hromadu byla zaslána do Obzoru v roce 1946. Jednalo se o 25. valnou hromadu. V tomto roce 5. – 7. července oslavil spolek také 25 let trvání od svého založení. Na programu byl fotbalový zápas dvou neslyšících družstev, společenský večer s uměleckým programem, tancem, bufetem tombolou a jinými atrakcemi.

V červenci roku 1951 bylo vydáno poslední číslo Obzoru hluchoněmých.

Roku 1952 byl ustanoven Svaz československých invalidů. To samozřejmě ovlivnilo i spolkovou činnost v Hradci Králové. Informace o jejím provozování jsou

již jen velmi těžko dohledatelné. Několik střípků bylo nalezeno ve Státním okresním archivu Hradec Králové. Z dokumentů, ke kterým mi byl umožněn přístup bylo patrné, že neaktivnější byla skupina „organicky vadných“.

Svaz Československých invalidů vydával svůj vlastní časopis s názvem Zpravodaj svazu československých invalidů. Od roku 1954 dokonce vycházel v upravené verzi pro neslyšící (Hrubý, 1999). V tomto periodiku se často objevovaly úspěchy neslyšících sportovců. V jednom z mála čísel dostupných ve Státním okresním archivu v Hradci Králové byla osobám s postižením sluchu věnována téměř celá dvoustránka. Byl zde uveden „Koutek neslyšících motoristů“, který obsahoval informace týkající se bezpečného provozování motorových vozidel. Upozorňoval i na povinnou výbavu auta. Další rubrika se zabývala sluchadly. Konkrétně se jednalo o rady, jak o sluchadlo pečovat, aby co nejdéle vydrželo a jak je důležité udržovat jej v čistotě a o nabídku zkoušení baterií do sluchadel (to však probíhalo pouze v Praze). Osoba se sluchovým postižením zde našla i informace o průkazech.

Důvod, proč se nepodařilo nalézt dostatečné množství informací o činnosti skupin osob se sluchovým postižením, by mohl vysvětlit článek uveřejněný na zmíněné dvoustránce věnovaný sluchově postiženým dopisovatelům. *„Při posledním školení sluchově vadných funkcionářů se v závěru přednášek přihlásila řada účastníků, kteří projeví ochotu do našich časopisů přispívat. Někteří však poukazovali na to, že nemají dostatek látky (námětů), o čem by psali. Znovu jim připomínáme – pište především o své práci, kterou konáte v rámci SČSI, a nejen to, pište též o svých úspěších na pracovištích. Je velká chyba, že se o našich vynikajících pracovnících... dovídáme často s velikým zpožděním a často také zcela náhodně.“*

Na rok 1958 připravil Svaz československých invalidů v Hradci Králové ve spolupráci s Československou společností pro šíření politických a vědeckých znalostí přednáškový cyklus pro členy, dle tehdejší terminologie, „sluchově vadné“. Program byl následující:

- 22.1.1958 vystoupil promováný pedagog Bohuslav Kovář s přednáškou o životě lidí se sluchovým postižením v SSSR a o svých zážitcích z Moskvy a Leningradu;
- 29.1.1958 přednáška Co víme o lidském těle od Dr. J. Mikeše;
- 12.2.1958 Psychologie jednání s lidmi;
- 19.2.1958 Energie atomového jádra;

- 26.2.1958 Deset let nového života;
- 17.5.1958 blíže neurčená přednáška, které se zúčastnili zástupci Ústředního výboru Československého svazu invalidů.

Přednášky se konaly v salonku hotelu Bystrica, kde byl instalován „zesilovač se sluchátky“ a pro neslyšící byl dokonce přítomen i tlumočník.

Dle Zázpisu členské schůze konané dne 22. června 1958 v restauraci u Švagerků byl v rámci zájmové činnosti ustanoven kroužek odezírání pro neslyšící. Na první hodinu se dostavilo 14 členů. Ze stejného zápisu vyplývá, že k 15. květnu 1957 měla okresní organizace celkem 556. Z tohoto počtu bylo 59 neslyšících.

28. září 1958 bylo Světovou federací neslyšících vyhlášeno prvním Mezinárodním dnem neslyšících. Při této příležitosti vydal Krajský výbor Svazu československých invalidů zvláštní vydání nástěnných novin, které bylo nazváno Obzor. Noviny nevelkého rozsahu byly celé věnovány osobám se sluchovým postižením. V úvodu bylo uveřejněno usnesení ze schůze zájmového ústředí sluchově vadných Svazu československých invalidů, která se konala 5. července 1958. Zde jsou uvedeny nejzajímavější body, které vystihují, co členové tehdy řešili:

- Sledování komplexní problematiky sluchově vadných po stránce studijní, i z hlediska spolupráce s úřady a jinými činiteli všude, kde bude možno působit ve prospěch sluchově vadných;
- Zaměření činnosti ke zvýšení vzdělání osob se sluchovým postižením prostřednictvím připomínek ministerstvu a spoluprací se školami, ústavy a rodičovskými sdruženími;
- Z hlediska pomůcek jednat o dovozu a výrobě tranzistorových sluchadel a sledování výsledků decentralizace protetické péče na krajských ústavech národního zdraví;
- Rozvíjení styků a výměna zkušeností s organizacemi sluchově postižených osob v zahraničí;
- Vypracování osnov „pro základní kurs posunkové řeči“;
- Sledování všech aktuálních potřeb osob se sluchovým postižením.

V roce 1975 byl v Hradci Králové ustanoven Automotoklub Svazarmu neslyšících, který lze také zařadit do spolkové činnosti. Došlo k tomu konkrétně 25. února, kdy se v Hradci Králové na Žižkově náměstí sešlo 74 neslyšících zájemců

o motorismus z celého východočeského kraje. Tuto schůzi zorganizovali František Dvořák a Jan Šalda, kteří automotoklub neslyšících založili. „*Na této ustavující schůzi byl sál přeplněn a každý chtěl být mezi prvními členy nově vzniklého AMKN. V době vzniku měl tento AMKN pár členů. Prvním předsedou byl zvolen František Dvořák, který měl obětavého spolupracovníka Jana Šaldu.*“ (Gong, 2000, č. 7-8)

Ve svých začátcích se neslyšící motoristé scházeli v budově Automotoklubu, ale po sporech o vlastnická práva obdrželi neslyšící motoristé od Družení zdravotně postižených klubovnu v budově Sdružení.

V sedmdesátých letech minulého století byli neslyšící z hlediska spolkové činnosti aktivní také ve Vrchlabí. Tato informace vyplývá z článku, který byl uveřejněn v časopise Gong (1975, květen, s. 78). „*Zdařilou oslavu MDŽ s vystoupením dětí z mateřské školy a s hudbou z Klubu důchodců uspořádala místní ZO jako příspěvek k Mezinárodnímu roku ženy. Do nově založeného kroužku sběratelek léčivých bylin se přihlásilo 12 členek, dále bylo získáno 24 odběratelek Gongu. Člen výboru B. Lánský odevzdal na počest oslavy 1920 kg zlomkové litiny. Chtěli jsme tím dokázat, že nejen oslavami, ale také prospěšnou prací přistupujeme k plnění svých závazků vůči naší socialistické vlasti.*“

V roce 1976 uspořádal zmíněný Automotoklub neslyšících 1. ročník jízdy zručnosti na parkovišti všesportovního stadiónu v Hradci Králové – Malšovicích. Zúčastnilo se jej 16 závodníků. Na následné členské schůzi Automotoklubu bylo přítomno 31 členů a 32 hostů. Pro neslyšící členy bylo připraveno školení o vyhlášece č. 100, které tlumočil pan Hyxa.

Ve zprávách o životě lidí se sluchovým postižením na sledovaném území se objevuje několikaletá pauza. Až v roce 1982 byl časopise Gong krátký článek, jehož cílem bylo přiblížit, jak dobře je o tuto cílovou skupinu v Hradci Králové postaráno. V té době byly pořádány kurzy znakového jazyka, kterých se účastnili i pracovníci Ústavu sociální péče v Opočně a učitelé školy pro neslyšící děti. Samozřejmostí byl také kurz odezírání, který pro velký zájem pokračoval. Uživatelům sluchadel bylo jednou měsíčně poskytováno poradenství. To spočívalo především v informacích o správném užívání a údržbě sluchadel i v drobných opravách těchto přístrojů. Rada sluchově postižených úzce spolupracovala s foniatrickým oddělením. Na okrese byla prováděna kontrola všech uživatelů sluchadel. Důvodem bylo zajištění využitelnosti a návratnosti přístrojů. V této době bylo v okrese Hradec Králové 1500 uživatelů

sluchadel. Zmíněná rada sluchově postižených se starala také o opatřování indukčních snímačů k poslechu televize a indukčních smyček. Samozřejmostí byl v té době také aktiv k Mezinárodnímu dni neslyšících, který byl významnou politickou a společenskou akcí celého okresu. Při vyjmenovávání možností, které v té době sluchově postižení měli nelze opomenout také činnost neslyšících sportovců. Fotbalisté si vedli dobře v okresní soutěži a hokejisté byli několik let mezi nejlepšími družstvy neslyšících v ČSR. Úspěšný byl i automotoklub, jehož činnost využívali neslyšící z celého kraje.

Obrázek o tehdejším životě lidí se sluchovým postižením si lze udělat z krátkého zhodnocení činnosti za rok 1982, které do redakce časopisu poslala p. Bartoníčková. *„Jako každoročně zajistila ZO neslyšících společnou účast na pálení „Ohně míru“ dne 30.4. V červnu jsme v rámci oslav MDD navštívili mateřskou školu pro neslyšící děti v Hradci Král. A dětem jsme předali drobné dárky. Pro členy jsme připravili lékařskou přednášku MUDr. Tušla na téma „Civilizační choroby“. ... Ve 2. čtvrtletí jsme pomáhali brigádně při mytí oken Zimního stadiónu. Celkem jsme odpracovali 414 brig. Hodin. Ve sběru odpadových surovin jsme docílili velmi dobrých výsledků, odevzdali jsme přes 3300 kg. Pravidelně každé pondělí máme v městských lázních vyhrazenou hodinu plavání společně s ostatními členy ZO SI.“* (Gong, 1983, č. 3, s. 42)

Rada sluchově postižených při okresním výboru Svazu invalidů v Hradci Králové ve spolupráci se základní organizací nedoslýchavých uspořádala 12. června 1984 aktiv uživatelů sluchadel. Na aktivu vystoupilo několik odborníků. *„... MUDr. Pršíková hovořila o chorobách sluchu, zdravotní péči a formách léčení. Ing. Šolc, vedoucí I. Odd. ÚV SI v ČSR, informoval o úkolech Svazu, s. Hrubý, zástupce ÚV SI v ČSR, informoval o problémech SP občanů při rozvoji řeči, vzdělávání, jejich společenském a pracovním uplatněním, o správném používání sluchadel, o stoupajícím počtu nedoslýchavých a neslyšících atd. Informoval též o různých dalších kompenzačních pomůckách, které vyrábí Meta. Jsou to snímače pro dobrý poslech televize a rozhlasu, různé druhy světelných signalizátorů a budíků i indukčních smyček ke zkvalitnění poslechu mluveného slova.“* (Gong, 1984, září, s. 164) Posledním vystupujícím byl pan Myslivec, tajemník okresního výboru Svazu invalidů, který přítomné informoval o prodeji pomůcek v Hradci Králové, o poskytování příspěvku

na nákup elektrických zdrojů a šňůrek ke sluchadlům u sociálně potřebných osob, o možnosti odběru časopisu Gong pro občany se sluchovým postižením atd.

Aktiv měl velmi dobrý průběh a ohlas u přítomných posluchačů. Těch se z původně pozvaných 1600 dostavilo 190.

12. listopadu 1984 pořádal Automotoklub neslyšících Svazarmu výroční členskou schůzi, které se zúčastnilo 25 členů, 20 hostů a tlumočnice znakového jazyka paní Procházková. V té době byl předsedou pan Hyxa a jednatelkou paní Hyxová. Základní organizace připravovala rekreační pobyt svých členů v Krkonoších a Vysokých Tatrách. I tato schůze měla jakýsi „politický nádech“. Pan Hyxa zde vyzval všechny přítomné k podepsání protestní listiny proti rozmístování amerických raket středního doletu v západoevropských zemích. Posledním bodem programu bylo promítání filmu o zájezdu neslyšících svazarmovců z Hradce Králové na Šumavu a do Krkonoš. Následně se rozproučila srdečná zábava a diskuze. V roce 1984 měla základní organizace 54 členů, z toho 43 mužů a 11 žen.

Během roku 1984 se počet členů ZO neslyšících zvýšil o čtyři členy. V témže roce organizace připravila několik zájmových akcí, jako např. oslavy Mezinárodního dne neslyšících, přednášku o první pomoci či zájezd do NDR. Jak tomu v té době bylo, musela organizace vykazovat brigádnickou a „sběratelskou“ činnost. V roce 1984 odevzdali členové 2016 kg druhotných surovin, 47 ks králičích kožek a odpracovali celkem 52 brigádnických hodin.

V roce 1985 dostali neslyšící od Městského národního výboru Hradec Králové vlastní místnost v Kuklenách na faře. Do této doby se scházeli v prostorách okresního výboru Svazu invalidů v ulici S. K. Neumanna. Na úpravách své historicky první klubovně neslyšící pracovali tři roky. V květnu 1988 však obdrželi výpověď a museli prostor fary opustit. Pan Morávek, pracovník Svazu invalidů, nabídl neslyšícím volné prostory v ulici Fráni Šrámka 1647 v Lipkách. Díky tomu mohli neslyšící dne 15. srpna 1988 otevřít svou novou klubovnu.

V roce 1993 byla založena oblastní organizace Svazu neslyšících a nedoslýchavých v Trutnově. Zakládající členové spolku pan Libor Kalenský a pan Miroslav Pačesný se seznámili již za dob Československého svazu invalidů a před oficiálním založením organizace se s několika dalšími neslyšícími a nedoslýchavými scházeli již několik let „neoficiálně“. (Pačesný, 2016, osobní sdělení, příloha G)

O rok později, 15. června 1994, dostal Hradecký spolek neslyšících svůj současný název.

Další písemná zpráva o spolkové činnosti byla objevena až z doby, kdy již Svaz invalidů 8 let neexistoval. V roce 1998 sdružoval Hradecký klub neslyšících 150 členů. Každou středu od 16 hodin byla otevřená klubovna, kterou hojně využíval i Sportovní klub neslyšících a Automotoklub neslyšících. V klubovně se konali schůze, přátelská posezení, oslavy svátků, jako jsou Velikonoce, Mezinárodní den dětí, Svátek matek dokonce i Svátek otců, dále samozřejmě Mezinárodní den neslyšících, Mikuláš, Vánoce a Silvestr. Přednášek a besed se účastnili odborníci. Jednou z nich byla např. MUDr. Střítecká z Krajské hygienické stanice, která několika desítkám zájemců přednášela o zásadách správné výživy. Její slova do znakového jazyka tlumočila paní Monika Krúpová, pracovnice Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR.

V roce 1998 byl velmi aktivní také Automotoklub neslyšících. Téměř každý měsíc se konala nějaká akce. 21. února byl pořádán 12. ročník „Bezpečných cest“. Jednalo se o zimní jízdu zručnosti a soutěž BESIP v dopravní výchově. I přes velmi nepříznivé počasí dojela všechna auta do cíle bez jediné nehody. V soutěži BESIP byli nejlepší manželé Landovi z Kladna a v zimní jízdě zručnosti zvítězil Vilém Riesner z Hradce Králové s Trabantem.

18. března se konala přednáška o prodeji aut na českém trhu. 4. dubna proběhlo doškolení řidičů v pravidlech silničního provozu, kde byl přednášejícím host přímo z Dopravního inspektorátu Policie ČR. V dubnu pořádal Automotoklub ještě jednu akci, a to 2. ročník cyklistické orientační soutěže. První místo obsadila paní Marie Krejčí se synem Davidem. 2. května proběhl vlastivědný zájezd vlastními auty do jižních Čech a Příbrami. 8. června se Automotoklub podílel spolu s hradeckou školou pro sluchově postižené na programu oslavy Mezinárodního dne dětí na stadionu v Malšovicích. Pro děti zde bylo připravené soutěžní odpoledne s dopravní výchovou.

Ve dnech 27. až 29. června se konal 13. ročník srazu neslyšících motoristů a soutěží pro děti a mládež „Bezpečné cesty“. Očekávala se účast členů i z jiných automotoklubů. Jejich členové bohužel nedorazili, a tak účast nebyl zrovna velká. Dětskou soutěž vyhrála K. Hudecová a mládežnickou S. Janků. V kategorii dospělých zvítězil Vilém Riesner. 3. října se konala další soutěž v jízdě zručnosti a BESIP. Ani této akce se nezúčastnil velký počet řidičů. Nejvíce chyb účastníci dělali při couvání.

V soutěži BESIP zvítězili pánové Ladislav Jeřábek a František Hruška z Hradce Králové. Pan Jeřábek byl zároveň nejlepší i v jízdě zručnosti.

Na říjen byla naplánována exkurze do Frankfurtu do automobilky Opel. Tato akce byla pro malý zájem odložena. V listopadu proběhla přednáška o přípravě motoristů na zimní období a v prosinci tradiční mikulášská besídka pro děti členů.

Členové hradeckého Automotoklubu neslyšících se zúčastnili i několika akcí, které pořádali automotokluby v jiných městech. Hlavním cílem všech pořádaných soutěží bylo umět jezdit na silnicích bez nehody a bezchybně ovládat pravidla silničního provozu.

30. ledna 1999 měl Automotoklub neslyšících výroční členskou schůzi, na které si připomněl 24. výročí svého založení. Přítomno bylo 11 členů a předsedou byl opětovně zvolen pan Vilém Riesner. Hradečtí neslyšící motoristé se v té době scházeli pravidelně každou středu od 16 do 19:30 hod. v ulici Fráni Šrámka.

Výroční členská schůze Hradeckého spolku neslyšících připadla v roce 1999 na 20. března. Schůzi zahájila paní předsedkyně Eva Bartoníčková. Hlavním hostem byl pan Josef Solar – člen Výkonného výboru, člen Valného shromáždění, člen Rady neslyšících SNN v ČR a od roku 1999 také člen výboru Hradeckého spolku neslyšících. *„Instruktorka a tlumočnice Monika Krúpová oznámila změny v poskytování tlumočnických služeb, které vyplývají ze zákona o znakové řeči, seznámila se situací v poskytování dotací organizacím a dále informovala o možnosti využít faxové číslo pro tísňové volání. Na číslo je možné zaslat jakoukoliv zprávu, pokud budou neslyšící v nouzi. Hasiči zprávu vyřídí na příslušném místě podle popsání problému.“* (Gong, 1999, 6) Hospodářkou v té době byla paní Marie Krejčí, která podala zprávu o stavu pokladny, a pan Radek Červinka žádal přítomné o zaplacení členského příspěvku. Na své akce pozvali všechny přítomné pan Vilém Riesner, předseda Automotoklubu neslyšících, a paní Marie Krejčí, předsedkyně sportovců. Po naplnění programu proběhla finanční sbírka na konto nadace Naše dítě. Následná volná zábava pokračovala až do večerních hodin.

25. března 1999 proběhlo setkání neslyšících na Jičínsku, kterého se zúčastnily i pracovnice referátu sociálních věcí Okresního úřadu v Jičíně. Ty přítomným nabídly poskytování tlumočnických služeb, předaly jim seznam poskytovaných příspěvků na kompenzační pomůcky a sdělily, jak správně postupovat při žádání o příspěvek. *„Neslyšící mají zájem scházet se častěji a hovořit o tom, s čím mají problémy, navzájem*

si poradit. Překážkou těch, kteří nejsou přímo z Jičína, je špatné dopravní spojení, nebo se musí podřizovat požadavkům zaměstnavatele, aby neztratili svou práci. Pan Sochor přislíbil, že se bude snažit vyjít vstříc neslyšícím a schůzky budou častější.“ (Gong, 1999, č. 6) Toto byla však jediná zmínka o spolkové činnosti na území Jičínska, kterou se podařilo dohledat.

Na sklonku března 1999 bylo po dohodě členů výboru rozhodnuto, že při Hradeckém spolku neslyšících bude založen klub důchodců. Vedením klubu byl pověřen pan Josef Solar. 14. dubna téhož roku se konala úvodní beseda, na které se sešlo 22 osob. Téma bylo zaměřeno zejména na činnost Svazu neslyšících a nedoslýchavých a Hradeckého spolku neslyšících. Probrány byly i záležitosti týkající se sluchového postižení. Na této schůzi byla ustanovena komise ve složení: Josef Solar, František Dvořák, Vlasta Lukášková, Zdenka Strnadová, Miloslava Pácalová. Bylo rozhodnuto, že další beseda se bude konat za měsícem.

17. dubna byl základní organizací nedoslýchavých v Kulturním a vzdělávacím středisku Medium na Moravském Předměstí uspořádán Aktiv pro sluchově postižené. Hosty byli odborníci zabývající se problematikou nedoslýchavosti. „... jsou ochotni vám pomoci: Prim. MUDr. Ivana Nováková a sestra Hedvičáková z odd. foniatrie Ušní kliniky v HK, p. J. Paur, ředitel firmy Siemens seznámí s některými typy sluchadel a kompenzačních pomůcek, firma Kompane předvede signalizaci zvonění domovního a telefonního zvonku „AVISO“. Přítomny budou též pracovnice referátu soc. věcí OÚ a ÚM Hradec Králové.“ (Noviny Radnice, 1999, 14.4.)

Již bylo zmíněno, že oslava Mezinárodního dne dětí patřila k tradičním akcím, které pořádal Hradecký spolek neslyšících, a tak ani rok 1999 nebyl výjimkou. Tento svátek oslavili 5. června. Program byl připraven ve spolupráci s paní Lenkou Novákovou, učitelkou v mateřské škole pro neslyšící děti v Hradci Králové. Odpoledne bylo plné zábavy a různých her. I přesto, že žádná z her nebyla opravdovou soutěží (neměřil se čas, ani nebyly udělovány body), vládlo mezi dětmi napětí, zda se jim podaří dané úkoly splnit. Děti se mezi sebou podporovaly, fandily si. Vítězi byly nakonec všechny děti a díky sponzorům si každé z nich odneslo tašku plnou dárků.

11. března 2000 se v Hradeckém spolku neslyšících uskutečnila další výroční členská schůze spojená s volbou předsedy spolku. Pro další volební období se stala předsedkyní paní Eva Bartoníčková. Novým členem výboru byl navržen a zvolen pan Miroslav Havel – kronikář.

Téhož roku slavil Automotoklub neslyšících v Hradci Králové čtvrt století od svého založení. Oslava se konala 25. března a předcházela jí soutěž v jízdě zručnosti, kterou se motoristé loučili se zimní sezónou. Oslavy se zúčastnilo 24 členů a 17 hostů. Jedním z hostů byl i zástupce BESIPu pro východní Čechy pan Beneš. Předseda pan Riesner seznámil přítomné s činností Automotoklubu v roce 1999. Sami hradečtí motoristé zorganizovali 3 soutěže a jednu celostátní v rámci srazu neslyšících motoristů v Konopáči u Heřmanova Městce. V závěru roku 1999 se uskutečnila přednáška o povinném ručení a samozřejmostí byla i mikulášská nadílka pro děti. Program na rok 2000 nebyl o nic chudší. Na červenec byl naplánován celostátní sraz neslyšících motoristů, na září podzimní jízda zručnosti a Bezpečné cesty. Listopad patřil doškolení řidičů a přednášce o přípravě automobilů na zimní období.

V roce 2000 oslavila Základní organizace neslyšících v Náchodě 50. výročí svého založení a 25 let partnerství s polskými neslyšícími v Kłodzku. Zveřejnili plán činnosti na duben a květen. 15. dubna 2000 proběhla výroční členská schůze spojená s volbou nového výboru a oslavou 50 let od založení. Konala se v restauraci Pod montací v Náchodě. Na 29. dubna byl připraven tajný vlakový výlet. V květnu se pak konal zájezd do Kłodzka a oslava Dne matek. Předsedou byl v té době pan Josef Kratěna, který informoval o tom, že: *„Navážeme spolupráci s Hradeckým spolkem neslyšících a se základní organizací neslyšících a nedoslýchavých Trutnov. Schůze, přednášky, besedy a videoprogram se konají v 15.30 hodin v místnosti Střediska poradenství SZdP, Husovo náměstí 1022 v Náchodě.“* (Gong, 2000, č. 4, s. 92)

24. června 2000 pořádala Základní organizace neslyšících v Náchodě turistický výlet po stopách Boženy Němcové v rámci 180 let od jejího narození. Trasa vedla z České Skalice přes Ratibořice do Babiččina údolí.

Na konci února roku 2001 proběhl v klubovně Rehabilitačního centra Den otevřených dveří. Návštěvníci měli možnost prohlédnout si pracoviště, dozvědět se o činnosti organizací a především seznámit se s pomůckami, které lidé se sluchovým postižením používají.

Automotoklub neslyšících Hradec Králové uspořádal 5. března 2001 již 15. ročník soutěže Bezpečné cesty ve spolupráci s BESIP a soutěže v zimní jízdě zručnosti. Start byl na parkovišti Všesportovního stadionu v Hradci Králové. Soutěžící dostali itinerář 7 km dlouhé trasy a po 25 minutách se měli vrátit zpět. Na trase byly tajné kontroly, které sledovaly, zda řidiči nepřekročili povolenou rychlost či zda

nezapomněli používat blinkry při odbočování. Na startu čekali na řidiče soutěže ve znalostech pravidel silničního provozu, první pomoc apod. Další, velmi náročnou, soutěží byl autoslalom v rámci jízdy zručnosti.

Po soutěžích proběhla výroční členská schůze, na které všichni přítomní uctili památku zemřelého obětavého funkcionáře a spoluzakladatele pana Šaldy.

Motoristům patřil také květnový víkend s datem 18. až 20. května 2000, kdy proběhl sraz neslyšících motoristů v Hořicích v Podkrkonoších s názvem Bezpečné cesty s dopravní výchovou BESIP. Pro soutěžící byla připravená trasa plná úzkých cest a převýšení. Po jízdě proběhla kontrola povinné výbavy aut a písemné testy. Jisté zajímavou informací je, že první dvě místa obsadily ženy, jedna jako řidička a druhá jako navigátorka. Z toho důvodu chtěli pořadatelé na příští ročník pro ženy samostatnou soutěž s následnou volbou miss řidička. Pořadatelé nezapomněli ani na děti, pro které byla připravena soutěž zručnosti v jízdě na kole, otázky týkající se kol a testy z pravidel silničního provozu.

V souladu s tím, jak se Česká republika rozdělila na 14 krajů, vznikaly i krajské organizace Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR. V sobotu 25. srpna 2001 se konala ustavující konference, na které byl zvolen krajský výbor, jeho předsednictvo a revizní komise. *„První předsedkyní KV SNN v ČR byla zvolena Jiřina Bohuslavová ze ZO nedoslýchavých v Hradci Králové, post místopředsedkyně přijala Marie Krejčí z Hradeckého spolku neslyšících. ... Hlavním posláním organizace je ochrana a obhajoba potřeb, práv a zájmů sluchově postižených občanů Královéhradeckého kraje, účast na jejich sociální rehabilitaci a integraci, poskytování služeb tak, aby bylo dosaženo maximální míry rovnoprávnosti těchto občanů se zdravou populací.“* (Hradecké noviny, 2001, 28.8.)

Na závěr motoristické sezóny roku 2001 připravil Automotoklub neslyšících v Hradci Králové dvě akce. V sobotu 6. října absolvovalo sedm řidičů Podzimní jízdu zručnosti. Soutěžící museli prokázat své schopnosti v autoslalomu i couvání. Vítězem se stal pan Vilém Riesner, druhé místo obsadil pan Pavel Městka z Prahy a třetí byl pan Miloslav Komárek.

Druhá akce připadla na sobotu 10. listopadu 2001. Výbor Automotoklubu neslyšících Hradec Králové uspořádal pro své členy doškolování řidičů. Na závěr si řidiči zkoušeli testy z pravidel silničního provozu. Maxima 50 bodů nedosáhl nikdo. Někteří v testu obdrželi dokonce pouhých 12 bodů. Nejlepšího skóre dosáhla žena.

Paní Bohumila Dvořáková dosáhla 42 bodů, na druhém místě byl pan Petr Strnad s 40 body a třetí místo obsadil pan Josef Hudec s 37 body.

V roce 2001 uplynulo již 80 let od vzniku Východočeského podpůrného spolku neslyšících a 120 let od založení Ústavu pro hluchoněmé v Hradci Králové. Tyto příležitosti byly samozřejmě důvodem k oslavám. Ty byly spojeny s oslavami Mezinárodního dne neslyšících. Oslavy byly zahájeny ve středu 10. října, kdy si 27 osob zahrálo bowling v nákupním centru Futurum. Druhý den se neslyšící sešli ve své klubovně. V pátek proběhla vystoupení žáků Speciálních škol pro sluchově postižené a představení Moskevského divadla mimiky a gest. Moskevští hosté předvedli známý příběh z Knihy džunglí. Sobotní program zahájil Den otevřených dveří ve Speciálních školách pro sluchově postižené. Odpoledne se konalo slavnostní zasedání Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR. Odpoledne bylo opravdu nabitě. „*V projevech jsme vyslechli slova pochopení i chvály za práci Spolku, který nabízí své služby také lidem z jiných okresů. V přestávce vystoupily mažoretky ze Základní umělecké školy Habrmanova z Hradce Králové a skupiny Tichá hudba pod vedením Kateřiny Červinkové – Houškové. Zástupci z organizací neslyšících z Prahy, Plzně, Mostu, Ústí nad Labem a Zlína vystoupili na pódiu, pozdravili přítomné a předali hostům upomínkové předměty. Několik funkcionářů převzalo z rukou generálního ředitele SNN v ČR Mgr. Ludka Černého poděkování za záslužnou práci v organizaci. Ke gratulaci se připojila také prezidentka SNN v ČR Milada Smutná a Pavel Šturm, předseda rady neslyšících a předseda Pražského spolku neslyšících.*“ (Gong, 2002, č. 1, s. 8) Po celou dobu byly přítomny tlumočnice do znakového jazyka Mgr. Kateřina Červinková – Houšková a Mgr. Zuzana Miklošová. Ta pravá zábava začala ve 20 hodin, kdy se ve Velkém sálu kulturního domu Střelnice konal společenský večer, kterého se zúčastnilo přibližně 320 lidí.

Dne 23. února 2002 se konala výroční členská schůze Automotoklubu neslyšících Hradec Králové, na které si členové připomněli 27 let od založení.

Na přelomu února a března se v rámci kampaně „30 dní pro občanský sektor“ konala prezentační akce Svazu neslyšících a nedoslýchavých – Základní organizace nedoslýchavých a Hradeckého spolku neslyšících. Akce nesla název Dny otevřených dveří a proběhla ve dnech 25.2. – 1.3. 2002 v klubovně rehabilitačního centra v Hradci Králové. Pro tento rok bylo vybráno téma dobrovolnictví, které navazovalo na rok 2001, jenž byl nazván Rokem dobrovolníků.

„Přípravy probíhaly již od ledna. Průběžně se zajišťoval program na jednotlivé dny. Celý týden si návštěvníci mohli vyzkoušet poslech televize přes indukční smyčku či sluchátkový poslech televize, prodávaly se baterie do sluchadel a pracovníci poskytovali informace jak správně vybrat kompenzační pomůcky a jak postupovat při podávání žádosti o příspěvek. Abychom informovali širokou veřejnost, oslovili jsme média. Záměrem bylo představit se široké veřejnosti jako organizace poskytující široké spektrum služeb pro sluchově postižené a také seznámit sluchově postižené s jejich možnostmi vyrovnávání se s vadou“ (Gong, 2002, č. 5, s. 118) Na tuto akci přijalo pozvání několik zajímavých lidí. Pan Ivan Poláček z Brna z firmy Kompone, psychologka Mgr. Petra Pihýrová, která má dlouholeté zkušenosti s dětmi se sluchovým postižením a Zdeněk Sokola, sluchově postižený, z firmy Pastrnek a Sokola 5Pé, který vystavil velké množství pomůcek pro sluchově postižené. Pan Sokola nabídl přítomným i drobné pomůcky, na které sice nelze získat příspěvek, ale mohou zpříjemnit život se sluchovým postižením. Akce se zúčastnilo úctyhodných 186 lidí.

23. března 2002 proběhl již 16. ročník soutěže Bezpečné cesty spojené s dopravní výchovou BESIP a 1. ročníkem Memoriálu Jana Šaldy v jízdě zručnosti. Trať první soutěže měřila 6 km a byly na ní skryté kontroly, které přidělovaly trestné body za nerespektování značek. Někteří řidiči dokonce nezastavovali na značce STOP. Zvítězila posádka ze Zlína ve složení pan Michal Ulman a pan Jiří Jahoda. Druhý jmenovaný zvítězil i v jízdě zručnosti a převzal cenu z rukou paní Aleny Šaldové, manželky zemřelého předsedy.

Doškolování řidičů v pravidlech silničního provozu proběhlo v roce 2002 dne 13. dubna. 30. dubna se pak konal 6. ročník cyklistické soutěže nazvané „Táto a mámo, jeď na kole opatrně“. Starší děti absolvovaly samostatně, ty mladší doprovázel jeden z rodičů. „Itinerář byl poněkud náročný, protože tu a tam se zabloudilo. Dokonce soutěžící čekal „chyták“ v podobě vjezdu přes značku „zákaz vjezdu všech vozidel“, ale většina okamžitě reagovala, že bylo potřeba sesednout s kola a pěšky vést kolo. Z dětí vyhrál David Krejčí a mezi dospělými byl nejlepší Josef Hudec.“ (Gong, 2003, č. 1, s. 7)

Na 15. června byla pro děti v rámci oslavy Mezinárodního dne dětí připravena dopravní výchova s malou cyklistickou soutěží, ve které zvítězil Jan Kopecký.

Na léto 2002 připravil Hradecký spolek neslyšících pobytovou akci společně s Automotoklubem neslyšících. V předchozích letech se totiž stávalo, že každá organizace připravila vlastní akci často ve stejném termínu ale na jiném místě. Objevili se i tací, kteří by se bývali rádi zúčastnili obou akcí. Z tohoto důvodu se pro tento rok organizace dohodly a bylo uspořádán výlet do Starých Splavů u Máchova jezera. Neslyšící byli ubytováni v krásných chatkách v lese s velkou terasu, kam si přijeli odpočinout od všedních starostí a pobavit se. Rekreace byla spojena s autoturistickou soutěží. Skupinka 20 neslyšících pak vyrazila na 2. ročník MISS neslyšících, který se konal v Praze. Tato soutěž je pro neslyšící skvělou příležitostí pro setkání s přáteli na společenském večírku, který se konal ihned po vyhlášení.

Pravidelná klubová činnost Hradeckého spolku neslyšících pak byla zahájena 28. srpna a 11. září se sešli členové Klubu důchodců. V rámci Mezinárodního dne neslyšících byla v roce 2002 připravena jen malá oslava, která proběhla v sobotu 26. října. Společenský program a taneční zábava se konaly v Hospodě U Švagerků v Hradci Králové.

Tradiční podzimní jízda zručnosti Automotoklubu neslyšících proběhla 5. října. Stejně jako v předchozích ročnících, i tento odhalil nedostatky soutěžících v couvání. Zvítězil pan Pohanka z Plzně. 9. listopadu pak proběhla členská schůze Automotoklubu, která bilancovala uplynulý rok 2002.

V závěru roku 2002, konkrétně 13. prosince, uspořádal Okresní výbor Svazu neslyšících a nedoslýchavých v Trutnově předvánoční bowlingový turnaj ve sportovním centru Olymp. Jednalo se již o pátý ročník této akce. Zúčastnilo se jej celkem 16 soutěžících.

V únoru 2004 si Automotoklub neslyšících Hradec Králové připomněl 29 let od svého založení. V sobotu 28. byl uspořádán 18. ročník soutěže „Bezpečné cesty“ s dopravní výchovou a 3. ročník Memoriálu Jana Šaldy v zimní jízdě zručnosti. „V první soutěži měli řidiči projet 4 km trať za 20 minut. Čekaly na ně tajné kontroly, často se chybovalo ve světelných znameních (blikání) a v nerespektování značky „Stop“. Po jízdě se řidiči podrobili testům z pravidel silničního provozu a ze zdravotvědy. ... Další soutěž v zimní jízdě zručnosti byla velmi náročná, protože vozovka byla zledovatělá, nakonec ji všichni zvládli.“ (Gong, 2004, č. 4, s. 4) Po ukončení soutěží proběhla výroční členská schůze s volbou předsedy, kterým se stal opět pan Vilém Riesner.

V dubnu roku 2004 si Klub důchodců připomněl páté výročí svého založení. V rámci této příležitosti se sešlo 32 členů z celkového počtu 35. Členové spolku se v té době scházeli pravidelně jednou za dva týdny vždy ve středu od 13 do 18 hodin. Předseda pan Solar vždy přítomné informoval o jednání jednotlivých výborů Svazu neslyšících a nedoslýchavých a společně probírali aktuality z denního tisku. V rámci některých besed pořádali soutěže a procvičovali si znalosti pomocí kvízů a různých her. Účastnili se i programů ostatních organizací. Za dobu své pětileté existence bylo zajištěno ve spolupráci s paní Krúpovou celkem 6 rekondičních pobytů. Klub důchodců tak strávil týden v Javorníku, Rožnově pod Radhoštěm, Kamenickém Šenově, Zahrádkách, Mariánských Lázních a Lázních Bohdaneč. Velmi úspěšný byl i zájezd do polského města Wroclav. Pan Solar vzpomínal, jak to vlastně všechno začalo: *„Když jsem se na dobro odstěhoval do Dobrušky na podzim roku 1998, rozhodl jsem se pomoci výboru Hradeckého spolku neslyšících vytvořit klub důchodců a z evidenční karty HSN jsem zjistil starobní důchodce roztroušené po kraji Královéhradeckém, tj. po 14 obcích. Potom jsem se pokusil za pomoci Moniky Krúpové založit klub důchodců. Od dubna roku 1999 jsme se scházeli jednou měsíčně a od roku 2000 již dvakrát do měsíce. ... Naši členové mají rádi společné besedy, jsou vděční za informace, které ode mne získávají, a po skončení besed si rádi ještě spolu povídají. Větší centra sluchově postižených by měla umožnit seniorům roztroušeným v kraji České republiky účast na besedách v jejich klubech. ... Jsem velice rád, že můj nápad založit klub důchodců je správný a těší mě, jak se neslyšící důchodci rádi zúčastňují besed.“* (Gong, 2004, č. 7-8, s. 4)

Na den 8. května 2004 byla pro členky Hradeckého spolku neslyšících připravena oslava Dne matek. Pozvání na toto setkání přijala vizážistka paní Marcela Homolová. Ta zde nebyla poprvé. Pokaždé ženám poradila, jak se dle aktuálního ročního období starat o své tělo a měla s sebou i kosmetiku, kterou si bylo možné vyzkoušet a zakoupit či objednat. Všechny přítomné ženy tentokrát dostaly kytičku a občerstvení. Připravena byla také malá tombola. Zábava pokračovala až do večerních hodin.

Následující měsíc v sobotu 12. června 2004 proběhla akce „Bezpečné cesty“ a pro děti a mládež dopravní výchova BESIP, kterou uspořádal Automotoklub neslyšících v Hradci Králové. Akce probíhala podobně jako předchozí ročníky. Dopoledne na 6 posádek čekala 7 km dlouhá trať, kterou měly absolvovat dle itineráře

s časovým limitem 20 minut. Na trati byly rozmístěny tajné hlídky, které počítaly trestné body. Nejčastějšími chybami bylo zapominání používat blinkr, nerespektování značky STOP a v jednosměrné ulici při odbočování vlevo část blokovali pravou stranu. Královéhradecké posádky obsadili třetí místo. Jednalo se o paní Lenku Novákovou s Marií Krejčí a Josefa Hudce s Šárkou Riesnerovou.

Odpolední program byl připraven pro pěší. Cesta trvala 15 minut a byla plná překážkových soutěží. Děti vybarvovaly omalovánky a doplňovaly správné značky do obrázkových křižovatek.

Jako každý rok i v roce 2004 oslavili v Hradeckém spolku neslyšících Mezinárodní den neslyšících. Tentokrát oslavy proběhly 16. října a byl připraven kulturní a sportovní program. *„Na odpoledne byl připraven „vědomostní kvíz“, kterého se zúčastnilo 15 osob. Soutěžilo se ve skupinách. Některé otázky byly jednoduché, jiné těžké, a tak se ve skupinách hodně diskutovalo, kdo zná správnou odpověď. Soutěžilo se také v šipkách. Hrál 6 žen a 5 mužů a souboj to byl velmi napínavý. Během celého odpoledne byl otevřená klubovna Rehabilitačního centra, kde jsme volně besedovali.“* (Gong, 2005, č. 1, s. 3)

Tato oslava Mezinárodního dne neslyšících byla zakončena tanečním večerem na Střelnici, kam se dostavilo 75 osob. Zde také proběhlo vyhlášení vítězů a předání cen. Zábava skončila až ve dvě hodiny ráno a to jen z toho důvodu, že pořadatelé se nedali uprosit.

V sobotu 4. února 2005 proběhl již 20. ročník soutěže Bezpečné cesty s dopravní výchovou BESIP a jízda zručnosti a 5. ročník Memoriálu Jana Šaldy. Na dopoledne byla připravena soutěž BESIP, které se zúčastnilo pět posádek, z nichž jedna byla ženská. Trať měřila 16,5 km a soutěžící na ni měli stanovený čas – 50 minut. Počasí tentokrát k motoristům nebylo příliš vstřícné, protože mrzlo, sněžilo a některé části silnice byly dokonce zledovatělé.

Následné jízdy zručnosti se zúčastnilo pouhých šest závodníků. Malý počet byl pravděpodobně zapříčiněn tím, že parkoviště bylo pokryté ledem a stále trochu sněžilo. Některá auta klouzala, ale všichni dojeli v pořádku. Všem jistě přišel vhod oběd, při kterém se zejména promrzlí pořadatelé zahřáli. Po obědě šli na hřbitov uctít památku pana Šaldy. Odpoledne proběhla motoristická beseda, na kterou přišlo 38 lidí.

25. únor 2005 patřil také Automotoklubu neslyšících. Přesně v ten den uběhlo 30 let od založení Automotoklubu. Této výroční schůze se zúčastnilo 16 členů

a 20 hostů. Mezi hosty patřila i předsedkyně Hradeckého spolku neslyšících paní Eva Bartoníčková a předseda Sportovního klubu neslyšících paní Marie Krejčí.

Začátkem roku 2005 zveřejnil Automotoklub neslyšících Hradec Králové v časopise Gong (2005, č. 2) následující program na celý rok 2005:

- 18. a 19. března – 19. ročník „Bezpečných cest“ spojený s dopravní výchovou BESIP, jízdou zručnosti, 4. ročníkem Memoriálu Jana Šaldy a slavnostní výroční členskou schůzí k 30. výročí založení Automotoklubu;
- 30. dubna – 9. ročník cyklistické orientační soutěže s následným pálením čarodějnic;
- 1. června – dopravní soutěž pro děti u příležitosti Mezinárodního dne dětí;
- 10. až 12. června – Hradecký pohár „Bezpečných cest – Táto a mámo, jed'te opatrně“ s dopravní výchovou BESIP, jízdou zručnosti v rámci Memoriálu Jana Klimečka a udělování jablka a citronu;
- 12. listopadu od 14 hod. v klubovně Hradeckého spolku neslyšících členská schůze;
- 3. prosince v klubovně Hradeckého spolku neslyšících – mikulášská besídka s překvapením pro děti.

Počátkem července roku 2005 se členové Hradeckého spolku neslyšících vydali na rekondiční pobyt do Sněžného v Orlických horách. Od 1. do 6. července byli ubytováni v rekreačním středisku Horalka. Odtud podnikali výlety na dělostřeleckou pevnost Dobrošov, do tvrzí Březinka a Skutina, do skanzenu v Uhřínově a mnoho dalších. Průvodce jim po celou dobu dělal pan Heinz Stulík. Pobytu se zúčastnilo 24 osob a po celou dobu jim přálo počasí. Díky tomu mohli účastníci každý večer sedět venku a bavit se vtipy a zábavnými příběhy v dobré společnosti.

Roku 2006 se v Gongu (2006, č. 1, s. 3) objevilo oznámení, že byl v Náchodě založen nový klub s názvem Náchodský spolek pro neslyšící a nedoslýchavé. Činnost byla zahájena 14. listopadu 2005. *„Náš klub bude zaměřen na následující činnosti: poradenství, kurzy znakového jazyka, kurzy práce na počítači, besedy a tlumočnické služby pro neslyšící. Náš klub sdružuje asi 50 členů z okresu Náchod. Spolupracujeme s polským klubem pro neslyšící a nedoslýchavé, který sdružuje přibližně 45 polských*

občanů v regionu Walbrzych, Nowa Ruda, Kudowa Zdroj a Lubawka. Spolupracujeme v oblasti kultury, turistiky, sportovního vyžití a rekreace.“ (Gong, 2006, č. 1, s. 3) Klub byl otevřen každou středu a pátek vždy od 13 do 22 hodin.

13. května 2006 oslavili neslyšící z Hradeckého spolku ve své klubovně Den matek. Na uvítanou si všichni nejdříve popovídali o tom, co je nového. Poté si zahráli zábavné hry. První z nich byla soutěž o nejdelší slupku z jablka, kterou vyhrála paní Marie Netušilová s délkou 77,5cm. Druhou disciplínou bylo malování sluníčka se zavázanýma očima. Vznikla velmi legrační díla. Třetí soutěží byla hra na způsob známého televizního „Milionáře“. Poslední disciplínou byla klasická křížovka s tajenkou. Po soutěžích obdržely ženy odměny v podobě sladkostí. Program uzavřel pan Luboš Hampl, který vyprávěl vtipy. Volná zábava pak pokračovala až do pozdních večerních hodin.

V Hradeckém spolku neslyšících oslavili v roce 2006 i Mezinárodní den dětí. V neděli 4. června se zde sešlo 18 dětí. *„Díky paní Monice Krúpové si děti vyzkoušely svou rychlost, postřeh a obratnost při přesouvání se po papírových stopách, hodu papírovou koulí do koše, chytání rybiček na udici, běhu v pytlích, namotávání bondonu na provázku či provlékání lžice s provázkem pod oblečením.*“ (Gong, 2006, č. 7 – 8, s. 4) Starší děti si mohly po soutěžích zkusit nazdobit květináč ubrouskovou technikou a odnést si ho domu. Všechny děti si jako odměny odnesly sladkosti.

V září 2006 oslavil Hradecký spolek neslyšících 85 let od doby svého založení. Pátek 21. 9. patřil sportovcům. V sobotu proběhly oslavy na Střelnici s následnou taneční zábavou.

První zářijový týden roku 2007 strávili královéhradečtí neslyšící v hotelu Siréna, kam se vypravili za účelem rekondičního pobytu. Pobyt pořádala hradecká organizace Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR za podpory magistrátu. Program pobytu byl jednak odborný a jednak rekreační. V rámci toho odborného proběhl jednodenní kurz odezírání, instruktáž správného používání sluchadel, seznámení s vhodnými kompenzačními pomůckami, individuální poradenství a přednáška o zrakové hygieně. Rekreační náplň pobytu se pak skládala z plavání, masáží a výletů po okolí Janských Lázní.

Na konci roku 2009 se neslyšící z Královéhradeckého spolku museli rozloučit se svojí dosavadní klubovnou v ulici Fráni Šrámka. Důvodem byl nevyhovující stav

budovy a záměr města ji zbourat. Klubovna se přemístila na novou adresu do ulice Milady Horákové.

V lednu 2011 vznikl v Hradci Králové Klub nedoslýchavých, který se schází pravidelně jednou měsíčně. Mimo těchto pravidelných schůzek proběhlo 21. února 2011 soutěžní odpoledne a 16. března téhož roku prezentace kompenzačních pomůcek.

16. dubna 2011 uspořádal Hradecký spolek neslyšících kurz „Tvoříme bez bariér!“ jehož tématem byla velikonoční výzdoba. O několik týdnů později, 7. května 2011 proběhl kurz znovu. Tentokrát byla tématem výzdoba pro radost.

V roce 2012 proběhla oslava 90. výročí Hradeckého spolku neslyšících. Při té příležitosti navštívili moderátoři Televizního klubu neslyšících zmíněný spolek. Natočili zde krátkou reportáž s p. Bartoníčkovou, která stručně popsala akce, které v té době spolek každoročně pořádá. V březnu měli výroční členskou schůzi. Pořádali také Den dětí, Den matek, v červnu rekondiční pobyt, v září Mezinárodní den neslyšících. A v prosinci proběhl Mikuláš. Pokud někdo z Hradeckého spolku neslyšících nebo Klubu důchodců slavil jubileum, uspořádali velkou hostinu.

V současné době je již předsedkyní Hradeckého spolku neslyšících paní Kopecká, kterou se nepodařilo kontaktovat. Na webových stránkách spolku lze nalézt program akcí na rok 2016. Vyplývá z něj, že Klub důchodců je v pořádání akcí o něco aktivnější než samotný spolek.

Předsedou Sportovního klubu neslyšících je od roku pan Zdeněk Kaplan. Na svých stránkách nemají aktuální program. Lze dohledat pouze akce z první poloviny minulého roku a starší. V té době byli členové velmi aktivní. Každý měsíc se zúčastnili turnajů v několika disciplínách.

Automotoklub neslyšících nemá vlastní webové stránky, stejně jako Klub důchodců a Základní organizace nedoslýchavých.

Trutnovský spolek taktéž nemá vlastní internetové stránky. Na letošní rok plánují oslavu Velikonoc a Den otevřených dveří. V rámci spolupráce s ostatními organizacemi pojedou někteří členové na rekondiční pobyt.

5.3. Shrnutí

Z informací shromážděných v rámci výzkumného šetření pro tuto práci vyplynulo několik skutečností. Nejzásadnější je ta, že tradiční spolková činnost neslyšících a nedoslýchavých je v současné době v úpadku. Dříve byla setkání mnohem častější. S věkem členů spolků se mění i jejich aktivita a zájmy. Ve výše uvedeném textu je popsáno několik tanečních zábav, které končily až okolo druhé hodiny ranní. Dle informací získaných od bývalé předsedkyně Hradeckého spolku neslyšících i předsedy Základní organizace Svazu neslyšících a nedoslýchavých v Trutnově členové spolků stárnou, někteří již zemřeli a noví členové téměř nepřibývají. Podle pana Pačesného (osobní sdělení, 2016) je to spíše náhoda, když někdo zavítá na pobočku za účelem poradenství ohledně pomůcek a současně projeví zájem také o jejich pravidelná setkávání.

Generace neslyšících, která se ještě schází ve spolcích, byla v dřívějších letech v naprosto odlišné situaci, než jsou dnešní mladí neslyšící. Používání znakového jazyka na veřejnosti bylo zakázáno a i v rámci školní výuky byla preferována orální řeč. Oproti tomu se dnes již mladí neslyšící neostýchají jít si sednout do restaurace mezi slyšící lidi a tam si nerušeně povídat preferovaným způsobem komunikace.

Druhým důvodem může být také to, že dříve (zejména za časů, kdy vycházel Obzor hluchoněmých) byla spolková setkání pro mnohé neslyšící významnou, ne-li jedinou, příležitostí k získání důležitých informací. V dnešní době díky vývoji techniky jsou například na internetových portálech, které se věnují problematice neslyšících k nalezení videa ve znakovém jazyce na nejrůznější témata. Stejně tak paní Bartoníčková (2016, osobní sdělení) vidí příčinu nezájmu mladých v počítačích, mobilních telefonech apod. V porovnání se současnou situací v minulosti nebylo možné předávat informace ve znakovém jazyce jinak než při osobním kontaktu.

Další poznatek vychází z rozhovoru s panem Pačesným. Dle něj je komunita neslyšících a nedoslýchavých v Trutnově mnohem pospolitější oproti Hradci Králové, kde se tyto skupiny sluchově postižených osob schází odděleně. V trutnovském spolku se schází neslyšící i nedoslýchaví dohromady, vzájemně si pomáhají, a to i přes to, že sám pan Pačesný dle svých slov příliš neovládá znakový jazyk.

Trutnovská organizace úzce spolupracuje se spolky v Náchodě a Broumově, které se v rámci získávání dat pro tuto práci nepodařilo přimět ke spolupráci. Pořádají spolu zejména rekondiční pobyty a výlety. V Hradci Králové působí kromě

Hradeckého spolku neslyšících také Automotoklub neslyšících, Základní organizace nedoslýchavých, Klub důchodců a Sportovní klub neslyšících, kteří spolu dle informací z periodik často také spolupracovali.

Spolková činnost neodmyslitelně patří ke kultuře neslyšících. V Královéhradeckém kraji je zatím udržovaná, což je dobrý předpoklad pro její obnovu. Pro její udržení či navrácení do původní podoby je nejdůležitější získat členy z řad mladých neslyšících.

Závěr

Z teoretické části předkládané práce vyplývá, jak významná je spolková činnost v životě osob se sluchovým postižením. Zejména neslyšící lidé si chodí do spolku odpočinout. I přes veškeré moderní technologie mezi světem slyšících a světem neslyšících existuje komunikační bariéra. Člověk s těžkou poruchou sluchu se většinu dne, pokud se pohybuje mezi slyšícími lidmi, musí na komunikaci velmi soustředit. V rámci teoretických poznatků bylo několikrát zmíněno, jak namáhavou činností je odezírání a jak vyčerpávající pro člověka bývá neustálá nejistota, zda mluvčímu dobře porozuměl. Komunikační bariéru potvrdil i pan Pačesný. V rámci spolku, který sdružuje osoby se stejným druhem postižením, komunikuje neslyšící s ostatními přítomnými jazykem, který je pro ně primární, přirozený. Zároveň se zde dozví i informace, které jsou pro členy komunity důležité. Uživatel znakového jazyka má velmi omezené možnosti, jak se k některým informacím dostat. Není samozřejmostí, že mu bude vyhovovat jejich písemná podoba. Text si může přečíst, ale pokud není jeho mateřským jazykem mluvená čeština, nemusí mu správně porozumět.

Také kapitola s názvem Spolková činnost neslyšících a nedoslýchavých, sestavená z materiálů získaných v průběhu výzkumného šetření, pojednává o přínosu spolkové činnosti cílových skupin. Dříve spolky částečně zastupovaly dnešní sociální služby v nejširším slova smyslu. Zřizovaly poradny se znakujícími pracovníky. Z vlastních zdrojů podporovaly nemajetné rodiny tím, že jejich neslyšícím dětem poskytovaly finanční příspěvky. Díky tomu se dětem mohlo dostat vzdělání v tehdejších ústavech. Na finanční příspěvky měli nárok i členové spolku v době nemoci či stáří, kdy již nebyli schopni práce. Spolky se staraly také o to, aby neslyšící našli uplatnění na trhu práce. Umísťovaly učně k mistrům, zřizovaly útulny a ústavy i pro dospělé. Dříve, před rozvojem komunikačních technologií, se informace ve znakovém jazyce nedaly šířit jiným způsobem než při osobním kontaktu.

Možná právě moderní technologie způsobily to, že v dnešní době je spolková činnost v úpadku. Mladí neslyšící mají spoustu možností, jak si mezi sebou předat informace na dálku, a to i ve znakovém jazyce. Zároveň se již nemusí stydět na veřejnosti za svůj primární jazyk. Je možné, že spolková činnost nezanikne a jen postupem času získá jinou podobu. To však nelze tvrdit, neznáme-li názory dnešní mladé generace na tradiční spolkovou činnost.

Seznam použitých zdrojů

Seznam literatury

- ČÁLEK, Oldřich. 1988. *Akceptace vady jako produkt sociálních vztahů postiženého jedince*. 1. Praha: Svaz invalidů v ČSR.
- ČEŇKOVÁ, Ivana. 2008. *Úvod do teorie tlumočení*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 111 s. ISBN 978-80-87218-09-9.
- ČICHONĚ, Milan. 2007. *Právní rámec občanské společnosti: studijní opora pro distanční vzdělávání*. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 978-80-7368-362-7.
- GREGORY, S., KNIGHT, P., McCracken, W., POWERS, S., WATSON, L. 1998. *Problémy vzdělávání sluchově postižených*. Praha: FFUK. ISBN 80-7308-003-6.
- HOLMANOVÁ, J., 2002. *Raná péče o dítě se sluchovým postižením*. Praha: Septima, spol.s.r.o., 92 s. ISBN 80-7216-162-8.
- FREEMAN, R. D., CARBIN C. F., BOESE, R. J. 1992. *Tvé dítě neslyší?: průvodce pro všechny, kteří pečují o neslyšící děti*. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených.
- HRUBÝ, Jaroslav. 1998. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*. 1. vyd. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, ISBN 80-7216-075-3.
- HRUBÝ, Jaroslav. 1999. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených. ISBN 80-7216-096-6.
- HUDÁKOVÁ, Andrea. 2005. *Ve světě sluchového postižení: informační a vzdělávací publikace (nejen) pro zdravotnický personál o životě a potřebách neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých lidí a lidí s kochleárním implantátem*. Praha: Středisko rané péče Tamtam. ISBN 80-86792-27-7.
- KAŠPAR, Zdeněk. 2008. *Technické kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-15-0.
- KOSINOVÁ, Barbora. 2008. *Neslyšící jako jazyková a kulturní menšina - kultura neslyšících*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87153-94-9.

- KRAHULCOVÁ, Beáta. 1996. *Komplexní komunikační systémy těžce sluchově postižených*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-239-7.
- KRHUTOVÁ, Lenka. 2013. *Autonomie v kontextu zdravotního postižení*. Vyd. 1. Boskovice: Ostravská univerzita v Ostravě v nakl. Albert. ISBN 978-80-7326-232-7.
- LEJSKA, Mojmír. 2003. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-038-7
- MIKŠÍK, Oldřich. 2007. *Psychologické teorie osobnosti*. 2., přeprac. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1312-3.
- MOORES, D., F. 1990. *Educational and developmental aspects of deafness*. Washington, D.C.: Gallaudet University Press, 1. ISBN 0-930323-52-1.
- NAKONEČNÝ, Milan. 2009. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1679-9.
- POTŮČEK, M. a kol. 2005. *Veřejná politika*. Praha: SLON. ISBN 80-86429-50-4.
- RAKUŠANOVÁ, P. 2007. *Povaha občanské společnosti v České republice v kontextu střední Evropy*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 978-80-7330-122-4.
- SILVERMAN, David. 2005. *Ako robiť kvalitatívny výskum: praktická príručka*. Preklad Martin Štulrajter. Bratislava: Ikar. ISBN 80-551-0904-4.
- SKÁKALOVÁ, Tereza. 2016. *Sluchová vada a její sociální dopady v dospělém věku*. Vydání první. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-628-5.
- SOURALOVÁ, LANGER. 2002. *Speciální pedagogika osob s postižením sluchu*. In RENOTIÉROVÁ, Marie, LUDÍKOVÁ, Libuše a kol. *Speciální pedagogika*. 4. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. s. ISBN 80-244-1475-9.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu*. Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: Albert. 228 s. ISBN 80-85834-60-X.
- STRNADOVÁ, Věra. 1998. *Současné problémy české komunity neslyšících*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-85899-45-0.
- STRNADOVÁ, Věra. 2001. *Jak se úspěšně vyrovnávat se ztrátou sluchu*. Praha: ASNEP. ISBN 80-903035-2-8.
- STRNADOVÁ, Věra. 2003. *Skryté bariéry v životě lidí se sluchovým postižením*. In: JESENSKÝ, Ján. *Zdravotně postižení, programy pro 21. století*. První. Hradec Králové: Gaudeamus, s. 78-81. ISBN 80-7041-234-8.

- STRNADOVÁ, Věra. 2008. *Specifické neverbální projevy neslyšících lidí. 2., opr.* vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-28-0.
- HOLMANOVÁ, Jitka. 2003. *Vady a poruchy sluchu z hlediska klinické logopedie.* In ŠKODOVÁ, Eva, JEDLIČKA, Ivan a kol. *Klinická logopedie.* Vyd. 1. Praha: Portál. s. 489-523. ISBN 80-7178-546-6.
- ŠVARŤÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- TARCSIOVÁ, D., HOVORKOVÁ, S. 2002. *Máme dieťa so sluchovým postihnutím, ...čo ďalej?* Bratislava: Efeta. 118s. ISBN 80-968584-5-9.
- VÁGNEROVÁ, Marie, a kol. 2000. *Psychologie handicapu. 2. vyd.* Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-929-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie. 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese.* Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie. 2014. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese.* Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0696-5.
- PETRUŠEK a kol. 1996. *Velký sociologický slovník.* Vyd. 1. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.
- ZIMA, Petr. 1999. *Komunita a komunikace.* První. Praha: Pastelka. ISBN 80-902439-9-1.

Legislativní dokumenty

Listina základních práv a svobod. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. [online]. [cit. 2015–12–10]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb. [online]. [cit. 2015–12–10]. Dostupné z:

http://www.mmr.cz/getmedia/f015224c-ff91-4cad-a37b-dc0dc1072946/Vyhlaska-MMR-398_2009

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. [online]. [cit. 2015–12–10]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/108_2006_2015.pdf

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením.

[online]. [cit. 2015–12–10]. Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/11911/zakon_329_2011.pdf

Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. [online]. [cit. 2015–12–9]. Dostupné z: <http://www.cun.cz/dokumenty/zakon-o-komunikacnich-systemech-neslysicich-a-hluchoslepych-osob-zakon-c-384-2008-sb.pdf>

Elektronické zdroje

British Deaf Association. 2016. *What is Deaf culture?*. [online]. [cit. 2016–03–15].

Dostupné z: <https://www.bda.org.uk/what-is-deaf-culture>

Česká unie neslyšících. 2011. *Centrum zprostředkování simultánního přepisu.*

[online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.eprepis.cz>

Český svaz neslyšících sportovců. 2015. *Zimní Deaflympiáda 2015.* [online]. [cit.

2016–03–15]. Dostupné z: <http://csns-sport.cz/zpravy/zimni-deaflympiada-2015.html>

HAVEL, Václav. 1999. *Projev prezidenta republiky Václava Havla na sympóziu*

"Myšlenky Václava Havla a koncept občanské společnosti", Macalester College,

Minneapolis/St.Paul, USA, 26. dubna 1999. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z:

http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=projevy&val=106_projevy.html&typ=H

Hradecký spolek neslyšících. [online]. [cit. 2016–02–15]. Dostupné z:

<http://www.hsnhk.estranky.cz>

JUNGWIRTHOVÁ, Iva. 2013. *Komunikace s malým dítětem se sluchovým*

postižením. [online]. [cit. 2016–03–15]. Dostupné z: [http://www.tamtam-praha.cz/informace-pro-vas/o-rozvoji-ditete/komunikace-s-malym-ditetem-se-](http://www.tamtam-praha.cz/informace-pro-vas/o-rozvoji-ditete/komunikace-s-malym-ditetem-se-sluchovym-postizenim.html)

[sluchovym-postizenim.html](http://www.tamtam-praha.cz/informace-pro-vas/o-rozvoji-ditete/komunikace-s-malym-ditetem-se-sluchovym-postizenim.html)

MÁZEROVÁ, Renata. 1999. *Kultura komunity neslyšících v České republice (Nástin*

historie komunity neslyšících do roku 1938). [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z:

<http://rss.archives.ceu.hu/archive/00001035/01/36.pdf>

NOVÁK, HOFEROVÁ. 2015. *Srovnání různých typů simultánního přepisu.* [online].

[cit. 2016-03-15]. Dostupné z:

<http://www.helpnet.cz/sites/default/files/soubory/novak-50613.pdf>

Siemens. 2015. *touchControl App.* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z:

<https://www.bestsound-technology.cz/siemens-sluchadla/wireless/touchcontrol-app/>

SKÁKALOVÁ, Tereza. 2012. *Hradecký spolek neslyšících*. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.hsnhk.estranky.cz/clanky/hradecky-spolek-neslysicich.html>

SNN v ČR. 2014. *Pobočky*. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.snnr.cz/Pobočky>

Sportovní klub neslyšících hradec králové, o.s. *Založení SKN*. [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.sknhradec.estranky.cz/clanky/zalozeni-skn.html>.

STRNADOVÁ, Věra. 2011. *10 obvyklých omylů o ohluchlých osobách*. [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/908-10-obvyklych-omylu-o-ohluchlych-osobach>

TKN. *Hradecký spolek neslyšících*. [online]. [cit. 2016-03-15] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/211562221800020/>

Tichý svět. *Tlumočení online*. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.tichysvet.cz/tlumoceni-online>

Tichý svět. *Slovník pojmů*. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.tichysvet.cz>

Transkript. *Pro neslyšící*. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.transkript.cz/index.php/nase-sluzby/pro-neslysici>

Unie neslyšících brno. 2015. *Aplikace Chytré ucho*. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.pomuckyproneslysici.cz/aplikace-chytre-ucho/c1185>

VYSUČEK, Petr. 2014. *Otevřený dopis do ČT*. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.gong.cz>

Widex, 2015. *Baby440*. [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.widex.cz/cs-cz/products/hearingaids/baby/>

Odborné články a periodika

Elán: Časopis svazu československých invalidů. Praha: Sdružení zdravotně postižených v ČR. 1968. č. 3. ISSN 0323-2727.

Gong: Časopis sluchově postižených. Praha: ASNEP. 2000. č. 4, 6, 7-8. ISSN 0323-0732.

Gong: Časopis sluchově postižených. Praha: ASNEP. 2001. č. 5, 7-8. ISSN 0323-0732.

- Gong: Časopis sluchově postižených.* Praha: ASNEP. 2002. č. 1, 5, 12. ISSN 0323-0732.
- Gong: Časopis sluchově postižených.* Praha: ASNEP. 2003. č. 1. ISSN 0323-0732.
- Gong: Časopis sluchově postižených.* Praha: ASNEP. 2004. č. 3, 4, 7-8, 9. ISSN 0323-0732.
- Gong: Časopis sluchově postižených.* Praha: ASNEP. 2005. č. 1, 2, 6, 7-8. ISSN 0323-0732.
- Gong: Časopis sluchově postižených.* Praha: ASNEP. 2006. č. 1, 7-8. ISSN 0323-0732.
- Gong: Časopis sluchově postižených.* Praha: ASNEP. 2012. č. 10-12. ISSN 0323-0732.
- Gong: Časopis sluchově postižených.* Praha: ASNEP. 2013. č. 10-12. ISSN 0323-0732.
- Gong: měsíčník pro občany a mládež s vadami sluchu.* Praha: Naše vojsko. 1985. č. 3. ISSN 0323-0732.
- Gong: měsíčník pro občany a mládež s vadami sluchu.* Praha: Magnet. 1975. č. 5. ISSN 0323-0732.
- Gong: měsíčník pro občany a mládež s vadami sluchu.* Praha: Magnet. 1976. č. 2. ISSN 0323-0732.
- Gong: měsíčník pro občany a mládež s vadami sluchu.* Praha: Naše vojsko. 1982. č. 8. ISSN 0323-0732.
- Gong: měsíčník pro občany a mládež s vadami sluchu.* Praha: Naše vojsko. 1983. č. 3. ISSN 0323-0732.
- Gong: měsíčník pro občany a mládež s vadami sluchu.* Praha: Naše vojsko. 1984. č. 1, 9. ISSN 0323-0732.
- Gong: měsíčník sluchově postižených.* Praha: ASNEP. 1999. č. 4, 6, 9. ISSN 0323-0732.
- KROČANOVÁ, L. 2005. *Maladjustačné prejavy sluchovo postihnutého dieťaťa v komunikácii s matkou.* In *Speciální pedagogika.* Praha. Roč. 15, č. 1. s. 21-23. ISSN 1211-2720
- Obzor hluchoněmých: Časopis českých hluchoněmých.* Praha: Zemský spolek pro péči o hluchoněmé v Čechách a Podpůrný spolek pro hluchoněmé v Praze. 1919. č. 2, 6.

Obzor hluchoněmých: Časopis českých hluchoněmých. Praha: Zemský spolek pro péči o hluchoněmé v Čechách a Podpůrný spolek pro hluchoněmé v Praze. 1923. č. 1, 2, 4, 6, 9, 11, 12.

Obzor hluchoněmých: Časopis českých hluchoněmých. Praha: Zemský spolek pro péči o hluchoněmé v Čechách a Podpůrný spolek pro hluchoněmé v Praze. 1924. č. 1, 6, 7, 9, 12.

Obzor hluchoněmých: Časopis českých hluchoněmých. Praha: Zemský spolek pro péči o hluchoněmé v Čechách a Podpůrný spolek pro hluchoněmé v Praze. 1925. č. 1, 2, 5, 6, 7, 12.

Obzor hluchoněmých: Časopis českých hluchoněmých. Praha: Zemský spolek pro péči o hluchoněmé v Čechách a Podpůrný spolek pro hluchoněmé v Praze. 1926. č. 5, 6.

Obzor hluchoněmých: Časopis českých hluchoněmých. Praha: Zemský spolek pro péči o hluchoněmé v Čechách a Podpůrný spolek pro hluchoněmé v Praze. 1931. č. 4, 5, 6.

Obzor hluchoněmých: Časopis spolku pro péči o hluchoněmé v RČS. Praha: Spolek pro péči o hluchoněmé v Republice Československé. 1933. č. 7.

Obzor hluchoněmých: Časopis spolku pro péči o hluchoněmé v RČS. Praha: Spolek pro péči o hluchoněmé v Republice Československé. 1934. č. 3, 4, 5, 7.

Obzor hluchoněmých: Časopis spolku pro péči o hluchoněmé v RČS. Praha: Spolek pro péči o hluchoněmé v Republice Československé. 1935. č. 5.

Obzor hluchoněmých: Časopis spolku pro péči o hluchoněmé v RČS. Praha Spolek pro péči o hluchoněmé v Republice Československé. 1936. č. 4.

Obzor hluchoněmých: Časopis spolku pro péči o hluchoněmé v RČS. Praha: Spolek pro péči o hluchoněmé v Republice Československé. 1937. č. 5, 7.

Obzor hluchoněmých: Časopis spolku pro péči o hluchoněmé v RČS. Praha: Spolek pro péči o hluchoněmé v Republice Československé. 1938. č. 2, 5, 6, 7.

Obzor hluchoněmých: Časopis spolku pro péči o hluchoněmé v RČS. Praha: Spolek pro péči o hluchoněmé v Republice Československé. 1940. č. 10.

Obzor hluchoněmých: Časopis spolku pro péči o hluchoněmé v RČS. Praha: Spolek pro péči o hluchoněmé v Republice Československé. 1941. č. 2, 8, 9.

Obzor hluchoněmých: Časopis spolku pro péči o hluchoněmé v RČS. Praha: Spolek pro péči o hluchoněmé v Republice Československé. 1942. č. 4.

Obzor hluchoněmých: Časopis spolku pro péči o hluchoněmé v RČS. Praha: Spolek pro péči o hluchoněmé v Republice Československé. 1946. č. 6.

PROCHÁZKOVÁ, Věra. 2006. *Identita - jak ji prožívají nedoslýchaví lidé.* In *Info - Zpravodaj*. 2006, č. 2. s. 22-23.

SVÁČINA, Stanislav. 1968. *Sdružování neslyšících.* In *Elán: Časopis svazu československých invalidů.* Praha: Sdružení zdravotně postižených v ČR. Roč. XIX. č. 5-6, s. 8-9. ISSN 0323-2727.

Ucho-Echo: informátor pro sluchově postižené. Praha: Svaz neslyšících a nedoslýchavých v České republice. 1999. č. 3, 4. ISSN 1211-6955.

Archiv

Státní okresní archiv Hradec Králové. Svaz československých invalidů - okresní organizace Hradec Králové (značka HK - SČI).

Státní okresní archiv Hradec Králové. Ústav pro hluchoněmé Hradec Králové (značka HK - ÚPH).

Osobní sdělení

BARTONÍČKOVÁ, Eva. Osobní sdělení. Hradec Králové 2.3.2016. zprostředkovala Skákalová.

PAČESNÝ, Miroslav. Osobní sdělení. Trutnov 9.3.2016.

Seznam obrázků

Obrázek č. 1, Schématické znázornění Maslowovy hierarchie potřeb

ZDROJ: MIKŠÍK, Oldřich. 2007, s. 222

Seznam příloh

Příloha A, Vývoj lidské řeči – časová osa

Příloha B, Otevřený dopis České televizi

Příloha C, Mezinárodní symbol přístupnosti

Příloha D, Přednáška Antonína Šedó

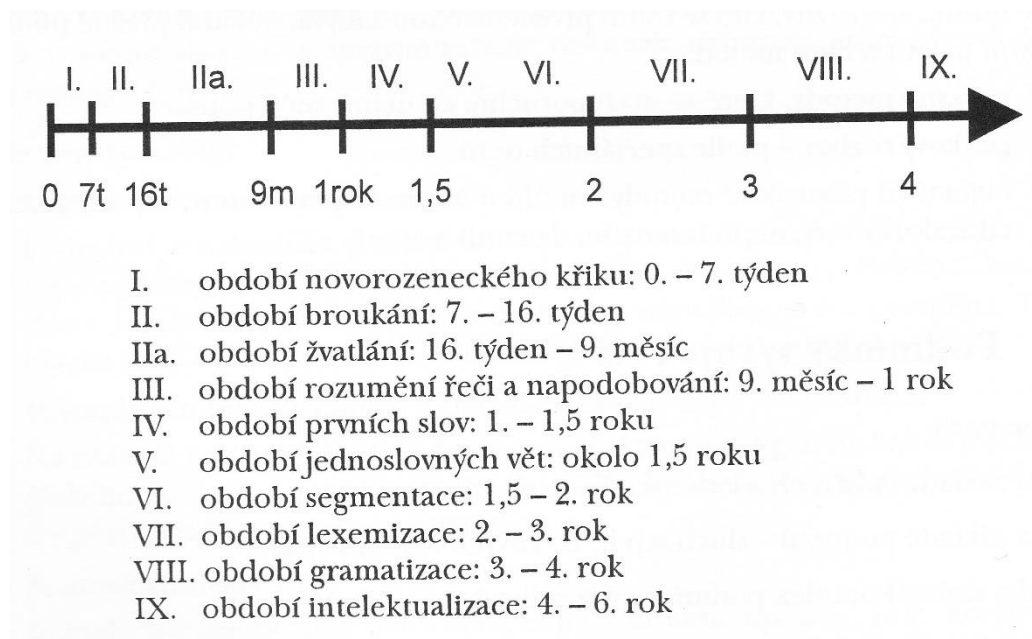
Příloha E, Dopis Okresní správní komisi

Příloha F, Dopis Východočeskému podpůrnému spolku hluchoněmých

Příloha G, Přepis rozhovoru s Miroslavem Pačesným, předsedou ZO SNN v ČR
Trutnov

Přílohy

Příloha A, Vývoj lidské řeči – časová osa

ZDROJ: Lejska, 2003, s. 90

Příloha B, Otevřený dopis České televizi

Vážený pane generální řediteli. Vážení přátelé.

Jménem Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel, z. s. (ASNEP z. s.) vám s úctou a upřímně děkuji za váš příkladný přístup ve využívání jak skrytých titulků, tak i tlumočení do českého znakového jazyka u vybraných pořadů, kterými lidem se sluchovým postižením zpřístupňujete nejen zábavu, ale především podstatné a důležité informace pomáhající jim k lepší orientaci v nejrůznějších oblastech jejich života.

Česká televize uvádějící konkrétně pořad „SAMA DOMA“, který je titulkován a současně i tlumočen do českého znakového jazyka, se zcela určitě zařadil ideálním spojením obou komunikačních prostředků určených lidem neslyšícím, ohluchlým a těžce nedoslýchavým se zbytky sluchu užívajících často kochleární implantát mezi vyspělé země, kde se tohoto komunikačního spojení běžně používá v národních televizích u mnoha pořadů.

Děkujeme za váš citlivý a vstřícný přístup, kterým jste doslova zrovnoprávnili neslyšící menšinu posluchačů se slyšící většinou posluchačů vaší televize. Pořad „SAMA DOMA“ se stal vzorem ostatním televizním stanicím.

Pro vaši představu si dovoluji uvést informaci, že sluchové postižení je velmi různorodé a v České republice se týká více jak půl milionu osob. Každý třetí člověk je v 65 letech nedoslýchavý. Titulkování využívají zejména lidé nedoslýchaví, ohluchlí a uživatelé kochleárních implantátů. Český znakový jazyk (ČZJ) naproti tomu prelingválně neslyšící, pro které je ČZJ rodným jazykem stejně, jako pro slyšící je rodným jazykem čeština. Bez nadsázky a věcně se dá říci, že pro uživatele českého znakového jazyka je pořad „SAMA DOMA“ jediný každodenní vzdělávací pořad. Proč? Mnozí neslyšící neumějí dokonale český jazyk (je pro ně cizím jazykem) a nerozumí mnoha jeho nuancím a bohatosti jeho výrazových prostředků. Spojením titulků a českého znakového jazyka jste tak oslovili celou komunitu neslyšících v celé její šíři.

Věříme, že jste inspirací pro ostatní televizní stanice, které vašeho příkladu budou následovat. Tímto krokem si navíc zvýší i sledovanost svých pořadů. Děkujeme.

Mgr. Petr Vysuček prezident Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel, z. s. (ASNEP z. s.)

Adresa: Hábova 1571, 155 00 Praha 5 – Stodůlky

V Praze dne 5. 11. 2014

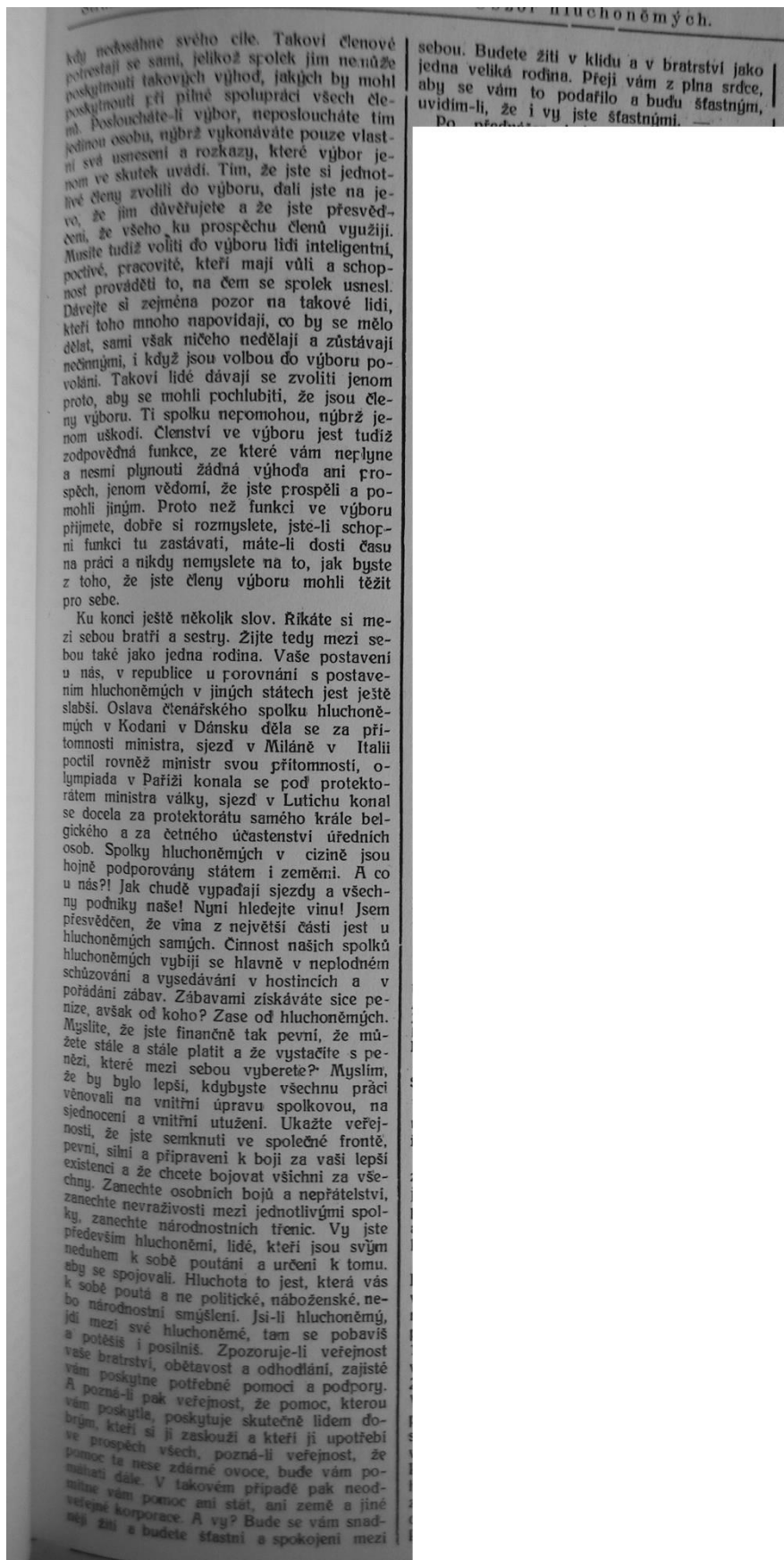
ZDROJ: VYSUČEK, Petr. Otevřený dopis do ČT. In: *Gong: časopis sluchově postižených* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.gong.cz>

Příloha C, Mezinárodní symbol přístupnosti

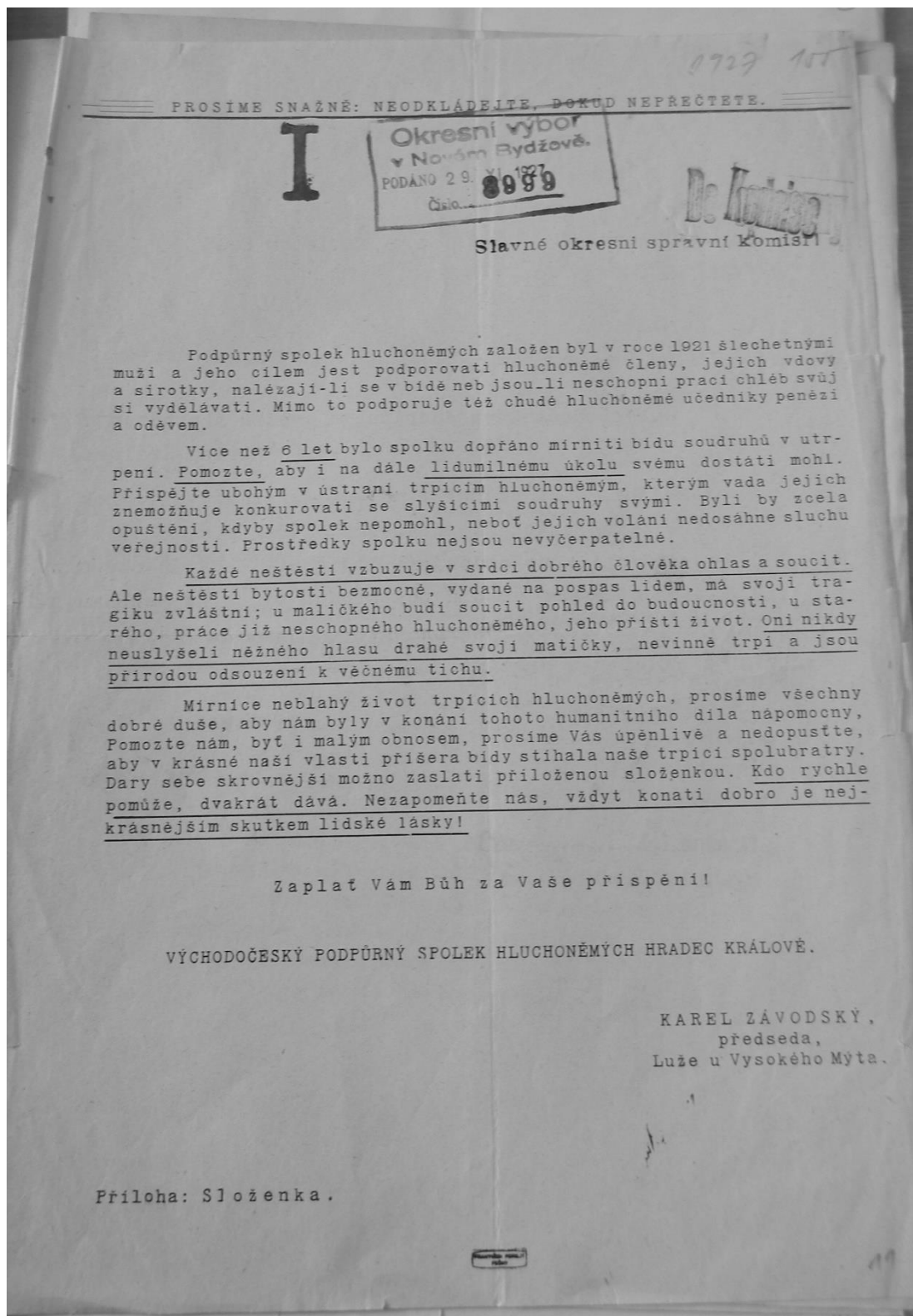
Příloha D, Přednáška Antona Šedó

První člověk žil sám pro sebe, ojedinele. Jednak bylo tehdy lidí málo, jednak neměl člověk tenkrát takových požadavků, jako nyní. Čeho potřeboval, to si sám opatřil. To byl ovšem člověk nevzdělaný. Vzděláním stouply i potřeby člověka. Nyní již neuměl si sám opatřit vše, čeho potřeboval. Musel si vyžádati pomoc druhého. Tak člověk již nebyl samostatným, byl již odkázán na pomoc druhého. Jeden bez druhého již nemohl býti. Museli si již vzájemně pomáhati. Tak vznikl ten největší spolek, nejrozsířenější organizace, které říkáme společnost lidská. Z toho vidíme, že spolek tvoří lidé, kteří pozorují, že by v životě těžko obstáli, vyžadují proto pomoci druhého a slibují mu také pomoc svoji. To si všichni, kteří jsou členy některého spolku, musí pamatovat. Spolek jsou lidé, kteří si chtějí vzájemně pomáhat a se podporovat, aby mohli býti lépe živi. Život jest boj. Jednomu se těžko bojuje, jest příliš slabý. Proto se ti, kteří bojují za stejnou věc, spojují, aby byli silnější a spíše zvítězili. Jestliže člověk slyšící cítí, že jest pro boj životní slabý a spojuje se proto ve spolky, tím spíše toho potřebuje hluchoněmý, který jest daleko nedostatečněji do životního boje vypraven. Organizace hluchoněmých musí býti proto tím silnější. Musí si tím více každý hluchoněmý býti vědom, že v organizaci pomáhá jeden druhému a že se tu nejvíce uplatňuje pořekadlo: Jeden za všechny a všichni za jednoho. Nikdo nesmí při tom hleděti jenom na vlastní prospěch. Musí pracovati pro všechny a bude mít vědomí, že všichni zase pracují pro něho. Škodu z toho nebude mít. Nenechávejte pracovati jenom několik lidí ve spolku. Nemyslete si, že jste učinili zadost své povinnosti, když jste zaplatili příspěvek. Jaký jest to člen, když zaplatí 50 hal. měsíčního příspěvku a přijde jednou za měsíc do schůze, aby si odnesl podporu 50 Kč a jinak se o spolek nestará. Co má spolek z takových členů? Každý člen musí svůj spolek podporovati. Nemůže-li penězi, tedy jinak (ziskáváním členů a příznivců, je-li mnoho práce, ať se nabídne ku pomoci). Nemyslete si, že mají pracovat jenom členové výboru. Výbor jest proto, aby práci spolkovou řídil, aby nepřišla nazmar a aby ze všeho spolek co možná nejvíce výtěžil. Za to jest výbor zodpovědný a musí na valné hromadě přede všemi členy říci, jak využil všeho ve prospěch spolku. Členové výboru nejsou vašimi služebníky, jsou stejně členy spolku, jako vy. Nejsou také vašimi nadřízenými. Výbor není proto, aby členstvu poroučel a sám nic nedělal. Výbor provádí to, na čem se členové usnesli. Rozumí se samo sebou, když vybědne výbor některého člena ku práci, že musí tento uposlechnouti. Spolek bez kázně jest jako mlůn bez vody. Spolek, jehož členové nemají na mysli prospěch a dobro jeho, ni-

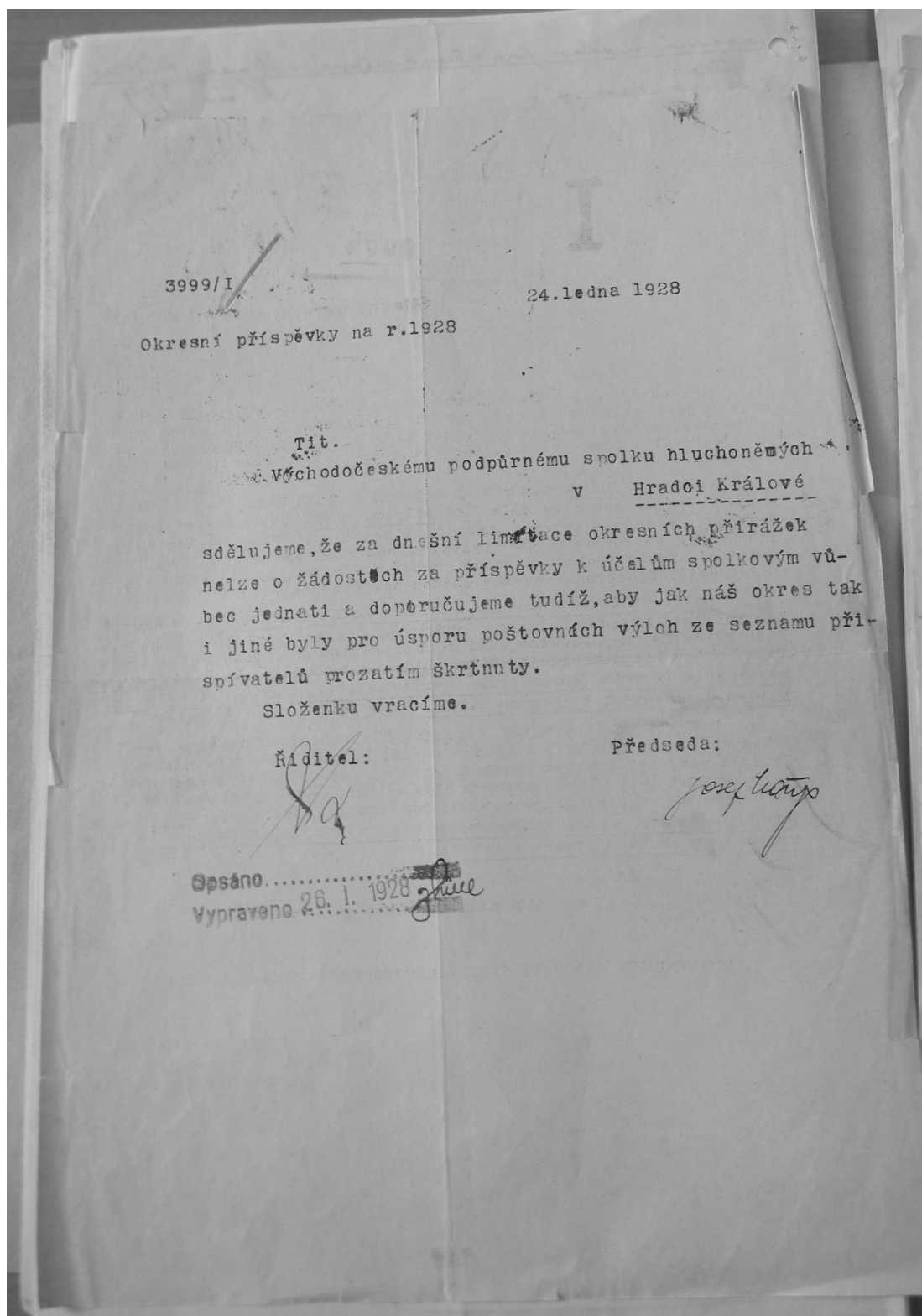
ZDROJ: Obzor hluchoněmých, 1925, č. 6, s. 5-6

Příloha E, Dopis Okresní správní komisi

ZDROJ: Státní okresní archiv Hradec Králové, Ústav pro hluchoněmé Hradec Králové. Datum vzniku: 29. listopadu 1927.

Příloha F, Dopis Východočeskému podpůrnému spolku hluchoněmých

ZDROJ: Státní okresní archiv Hradec Králové, Ústav pro hluchoněmé Hradec Králové. Datum vzniku: 24. ledna 1928.

Příloha G, Přepis rozhovoru s Miroslavem Pačesným, předsedou ZO SNN v ČR Trutnov

Doplňkovou metodou při získávání dat pro předkládanou diplomovou práci byla zvolena kvalitativní metoda nestrukturovaného rozhovoru. Dle Strausse a Corbinové (1999) je kvalitativní výzkum vhodnější např. v případě výzkumu, který se snaží odhalit podstatu něčích zkušeností s určitým jevem. Kvalitativní metody se užívají k odhalení a porozumění jevům, o kterých toho příliš nevíme nebo také pro získání detailních informací o konkrétních jevech, které jsou kvantitativními metodami obtížně zachytitelné. Nestrukturovaný rozhovor je taková metoda, kdy tazatel nemá dopředu přesně vytvořený plán. Jak uvádí Miovský (2006, s. 157) „*Důraz bývá kladen na přirozenost konverzace... Držíme se především hlavního tématu, které nás zajímá.*“ Při rozhovoru s panem Pačesným bylo dáno téma spolková činnost a dále se rozhovor vyvíjel zcela spontánně. S přihlédnutím k odborné literatuře lze rozhovor označit za narativní. Při této metodě je úkolem tazatele spíše podněcovat vypravěče. „*Tazatel by neměl vypravěče zbytečně přerušovat, zasahovat do dějové linie či jinak nevhodně vyprávění měnit. Cílem je získat co nejvíce autentický materiál.*“ (Miovský, 2006, s. 158) Způsob, jakým vypravěč podává tazateli informace, jaké pasáže zdůrazňuje a jaké naopak upozadí apod., je velmi důležitý. Podává cenné informace o jeho životě a zkušenostech, což je pro doplnění informací získaných analýzou přínosné.

Rozhovor s panem Pačesným proběhl 9. března 2016 v klubovně Oblastní organizace SNN v ČR v Trutnově. Audio záznam narativního rozhovoru byl přepsán bez zásahu do obsahu. Byly tedy ponechány i informace, které se nevztahují přímo ke spolkové činnosti, ale vypovídají o životě osob se sluchovým postižením, rozdílech mezi neslyšícími a nedoslýchavými i o roli slyšících osob ve spolcích.

Přepis rozhovoru s panem Pačesným

T: „Povězte mi, kdy vznikl trutnovský spolek.“

M.P.: „*Začali jsme jako samostatná organizace od roku 93. Nedělali jsme ještě takové poradenství, jako by mělo být, ale vlastně jsme se tady scházeli. Dělali jsme nějaké takové různé akce, protože pořád ta bariéra v té komunikaci tam je. A ono se tady musí rozlišovat neslyšící a nedoslýchaví, protože my se držíme pohromadě. Vzájemně si pomáháme. Jsou tady neslyšící, kteří jenom znakuji a odezírají. Já teda znakovat moc*

neumím. Já spíš odezírám. My jsme začali tady s kolegou (pozn. s panem Liborem Kalenským). My jsme se seznámili ve Svazu invalidů. Jak to bylo původně jako smíšenka. Jsme se tam scházeli a pak jsme se trhli. A teďka se pořád držíme spolu od té doby. Já vlastně...jako volby byly, ale navrhli mě jako předsedu a jeho (pozn. pana Kalenského) jako hospodáře. Já od toho roku 93 až do dnešní doby dělám toho předsedu.“

T: „To už je docela dlouhá doba.“

M.P.: „Podle stanov by se to mělo měnit. Ale on není zájem. Mladí neslyšící nebo nedoslýchaví o to nemají zájem. Oni se scházejí jinde nebo žijí jiným způsobem, stylem života. Nebo spíše jezdí do toho Hradce. Protože Hradec je velké město.

Takže co se týče klubové činnosti, tak děláme vzájemné akce, jako takovou aktivitu volnočasovou. Dokud byly peníze, tak jsme dělali výlety. Nebo děláme sportovní činnost. Nebo jsme se zúčastňovali sportovních akcí v jiných městech, spíše v Hradci Králové. Ale tam ta spolupráce byla taková zvláštní svým způsobem, protože Hradečáci byli spíš neslyšící. Byli takoví jako arogantní a oni nepřijímají mezi sebe nedoslýchavý. Ale my jsme se snažili, protože... Tady kolega Fibinger, nejstarší člen, tak ten pořád jezdí do toho Hradce do Klubu důchodců, že se tam scházej a že si tady takhle vyměňujeme názory. Takže děláme takový různé akce, výlety, sportovní. Co se týče sportovních akcí, tak spíš ten bowling. Tam se scházíme a děláme pozvánky, takže tam přijedou z Náchoda, z Broumova, z Hradce tam někdo přijede, Trutnováci tam jsou. Ten počet... Posledně nás hrálo kolem třiceti. Děláme i takové ty vánoční akce nebo velikonoční akce. Protože někomu se to nehodí před Velikonocemi, tak letos nám to vychází po Velikonocích. Máme to letos až druhého dubna. Spolupracujeme i s jinými základními organizacemi. Jako třeba Havlíčkův Brod nebo Jihlava nebo Most nebo s Libereckým krajem.“

T.: „To je docela daleko.“

M.P. „Dřív tam byl taky Svaz neslyšících. Jenže oni kvůli penězům... Jak se to měnilo v Praze ti ředitelé, tak v Liberci měli málo peněz a Miloš Hostonský z Libereckého kraje s Trejbalem to dělali na dvou místech. Dělali ve Svazu neslyšících a v Unii neslyšících. Ono teď to je hodně roztržštěné tyhle organizace. Ona je i Unie nedoslýchavých. To je spíš v Plzni. My jsme byli jako Svaz neslyšících a nedoslýchavých dohromady. Ale od letošního roku to přechází na spolky. Takže je nový název Svaz osob se sluchovým postižením zapsaný jako spolek a spadáme pod

Prahu. Takže jako Trutnov tam musíme mít ještě pobočný spolek. Protože to je podle nařízení Evropské unie podle těch nových zákonů. Jednou za čtyři roky je sjezd. Musí být stanovy. Unie má jiné stanovy. Teď letos by měl být sjezd. Kolega (pozn. pan Kalenský) tam je zvolen do republikového výboru. Tam je Libor zvolen za neslyšící za Trutnov. Pak tady s námi ještě spolupracuje učitelka, která umí trošku znakový jazyk. Ona je zvolená za nedoslýchavé. A ten republikový výbor se schází dvakrát do roka. Tam stanoví nějaké podmínky a rozhodují, kdy se ten sjezd bude konat. Letos na podzim by měl být sjezd šestnáctý. Takže tam budou muset být a pak tam bude muset někdo zastupovat za základní organizace z toho spolku. Tak většinou tam jezdím já jako předseda. Tam se schvalují ty stanovy veškeré, to musí být všechno zaregistrované.

Takže my spolupracujeme s tím Libercem, oni tam jsou Unie neslyšících. A oni dělají víkendové pobyty, kterých se zúčastňujeme, kdo chce. Vždycky nám pošlou seznam, ta organizace, která dělá akci. Takhle se scházíme a takhle si vypomáháme. Ono to je dobré na jednu stránku z toho důvodu, že získáváme nové informace, které třeba nevíme. To je všechno jako dál. Co se týče tady blízkého okolí, tak hodně hlavně spolupracujeme s Náchodem a Broumovem. Oni tam jsou takové smíšenky, takže ty akce a výlety to jezdí s nimi. A když potřebují odborné poradenství, tak se obrátí na Vaverku, on tam je ředitelem v Náchodě. S nimi my spolupracujeme. Oni vymýšlí nějaké aktivity. Dají nám vědět, co kde. My se toho zúčastníme. Nebo my vymyslíme nějakou aktivitu, dáme jim vědět. Takže se takhle scházíme. Ale co se týče rozdílů neslyšícího a nedoslýchavého, tam není problém. Větší problém je v Hradci. Tam ten problém je, protože... Já nevím, jak bych vám to řekl. Já mám někdy takovou špatnou zkušenost třeba se Semilským okresem, tam se scházejí většinou neslyšící, ale už v tom kolektivu nechtějí nedoslýchavého. Což nechápu. Když to tak vezmete, třeba neslyšícím se narodí dítě. Někdy to vyjde, že se jim narodí neslyšící dítě, někde se narodí normální zdravé dítě. Ale od těch rodičů se naučí znakový jazyk, tu komunikaci. Pro ty rodiče je to výborný tlumočník. Ty děti se zapojí do té organizace osob se sluchovým postižením. Hájí ty neslyšící. Já jsem se setkal...nevzpomenu si, jak se jmenuje. Má na starost Liberecký kraj. On pochází z neslyšící rodiny, ale přitom je slyšící. Jsme se tam dostali do konfliktu kvůli tomu, že... Já jsem s ním chtěl navázat spolupráci a on to prostě odmítl. Říkal mi, že mám dar od pánaboha, že mluvím. Přitom já když si sundám sluchátko, tak jsem neslyšící, ale odezírám. To jako naučí život, to odezírání.

V jihlavském spolku jsme se vždycky scházeli na školení. Tam právě paní Jiřina Kocmanová má na starosti Jihlavu i Havlíčkův Brod. Je tam ředitelkou. Ona slyší, ale dostala se do toho spolku, že má dvě holky neslyšící a jednu slyšící. Naučila se ten znakový jazyk právě kvůli těm holkám, protože holky musely chodit do speciální školy. Ty holky se vdaly a našly si neslyšící manžely. Oni se většinou stýkají v tom kolektivu neslyšících. Vzaly si ty neslyšící partnery a mají spolu rodinu. A narodily se jim neslyšící děti. Paní Kocmanová jim zajistila kochleár.“

T.: „Když mají neslyšící rodiče?“

M.P.: „Jo. Ony na ten kochleár jsou různé názory, protože je to operace dost náročná a než si ten neslyšící člověk na to zvykne, než se naučí mluvit... A ona si někdy říká, jestli neudělala chybu, že jim nechala ten kochleár implantovat. Nebo jestli je měla nechat tak, jak jsou a ony by komunikovaly znakovým jazykem a odezíráním. Ona se snažila, aby mluvily. Jenže tam byl problém v tom...“

Když se podíváte tady na neslyšící, tak oni mají problém v té komunikaci. My jsme tady taková malá organizace. Zabýváme se tou poradenskou činností, aby nemuseli jezdit do Prahy nebo do Hradce nebo do Náchoda. A oni se vždycky ti neslyšící nebo osoby se sluchovým postižením přijedou k nám poradit, jak mají postupovat při výběru sluchátek, protože to jsou většinou ti starší lidi, kteří přicházejí o sluch tím věkem nebo po práci.“

T.: „Přibývají k vám do spolku ještě noví členové?“

M.P.: „Pokud se o nás dozvědí... Ale spíš málo. My máme spíš takovou starší klientelu, co jsme začínali. Ono to pomalu odchází k pánu Bohu.“

T. : „Dokážete určit, kolik vás teď přibližně je?“

M.P. „Dřív nás bylo hodně. Dřív nás bylo tak sto padesát. Ted' nás je šedesát, ubývají. Tak jsme dělali takový ty různé akce. Začínali jsme od toho 93 roku. V téhle budově jsme začínali. Jak jsme byli ve Svazu invalidů, tak to bylo na té Pražský. Ted' tam dělají ta razítka. My bysme tam mohli být, jenže to bylo takové plesnivé ty prostory. Děláme taky Dny otevřených dveří. Pozveme si odborníky s kompenzačními pomůckami a předvádíme to tady, ukazujeme. Začali jsme kdysi v Národním domě tu akci. Měli jsme pozvaného od firmy Otikon pana Tvrzkého. Ted' se to tam mění hodně. Dělali jsme výlety. Různé akce jsme dělali. Dávali jsme to tak dohromady. Aktivy... Od té doby se měníme. Generace se mění. Tady byla prezidentkou paní Smutná celé té organizace. Ona byla neslyšící. Už teda zemřela. Ted' je ředitelkou Šárka

Prokopiusová, ředitelem je Paur. Letos na tom sjezdu by se měl volit nový ředitel a nový prezident. To bude na podzim. Ještě nevíme, kde to bude. Dvakrát to bylo v Berouně. Poslední se konal v Hodoníně u Kunštátu. Já jsem byl akorát na třech sjezdech. Z časových důvodů...

Měli jsme výlet do České Skalice, to jsme se sešli s náchoďákama a z Broumova. Vaverka, Jirka Vondrouš z náchoďské organizace. Bylo nás hodně. Taky jsme se jednou zúčastnili neregistrovaného závodu v kuželkách v roce 96 v Hradci Králové. Dělali jsme takové ty rehabilitační pobyty. “

T.: „A organizujete ty pobyty ještě?“

M.P.: „No teď jsem začal pracovat na nepřetržitém provozu, tak jsem to musel omezit, protože je to časově náročné. Někteří si to nemůžou dovolit kvůli penězům. Teď jsem se přihlásil na náchoďskou akci. Dělají rehabilitační víkendový pobyt v Králikách. Ty dvě noci, to je málo. Tak jsem si to sám prodloužil ještě o dvě noci, takže tam jedu skoro na celý týden. Ale musel jsem si to přiojednat sám s manželkou. Přihlásil se ještě kolega nedoslýchavý s manželkou, takže jedem čtyři osoby.

Pak jsme taky dělali členskou schůzi ve velkém sále tady v té budově v mezipatře. To byla výhoda. Těch akcí bylo hodně. Teď, jak to upadá, tak se to omezilo. Snažíme se v rámci možností a dostupnosti všechno tak nějak zvládat. Byli jsme třeba na školení v tom Geofondu v Chotěboři s paní Kocmanovou z Jihlavy. Ten Geofond už taky padl. Jendou jsme tam dělali rekondiční pobyt. Jsou na to krásné vzpomínky. To je takové různé... Asi už jsem všechno vyčerpal.“

T.: „Myslíte, že ti mladí si jdou radši sednout do restaurace, že se už více začleňují mezi ty slyšící?“

M.P.: „Ti co jsou neslyšící a mají toho svého slyšícího kamaráda, tak se drží tam. Ale jsou někteří neslyšící, kteří přestoupili do té Jehovovy církve. To je jejich věc. Pamatuju si, že jednou za námi byl dědeček, ať to vnukovi rozmluvíme, ale on si to nedal rozmluvit a stejně tam šel.

No...dřív to bylo takové jiné a teď to opadá no. Byli jsme na Rejvízu na týdenním pobytu. To dělal ještě liberecký Svaz neslyšících. Udělali jsme výlet i do Bozkovských jeskyň na víkend. To jsme jeli vlakem, protože jsme si už nemohli dovolit vlastní autobus. Pak jsme měli taky přednášku z brněnské organizace Kompane. To je taky spíš neslyšící organizace. Tam taky sdružují neslyšící a nedoslýchavé. Vede to pan Poláček, ale co se týče kompenzačních pomůcek, tak jsou drahé. Dělal jsem pobytovku

na Sedmihorkách. Odtamtud máme krásné zážitky. To je takový malý prostor a já jsem musel vymyslet program, aby mi dal na celý den. Když to projdete jednoduchou cestou, tak to je hned. Tak jsem to vodil různýma stezkama turistickýma, ale vyšlo to. Byli unavení, líbilo se jim to. Hodně toho bylo. Na Frýdlantě jsme byli. To ještě byla ta možnost, že jsme ten autobus zaplatili. Tam jsme byli na zámku, ale tam je problém zajistit toho tlumočnicka pro neslyšící. Takže jsme to museli mít zvlášť. S jihlavskou organizací jsme byly na pobytu v Havlíčkově Brodě. Tam jsme se vyřádili v bazénu, na bowlingu. Je to různý. Dělal jsem přednáškovou akci. To byla dvouhodinová přednáška od paní doktorky Coufalové z ušního oddělení ze Semil. Pak Den otevřených dveří...“

T.: „Ten Den otevřených dveří ještě každý rok pořádáte?“

M.P.: „Každý rok, akorát v loni jsme ho neudělali, protože nám to časově nevyšlo. Další věc byla, že pan Paur, který tady seřizoval sluchadla, byl po operaci. Takže jsme to museli zrušit. Dále jsme dělali třeba mikulášskou v Chotěboři. To jsou nejlepší vzpomínky. Ale jezdíme tam pořád na Mikuláše, když nás paní Kocmanová pozve, ale už to není v Chotěboři, protože ten Geofond zkrachoval. Když jsme ještě měli peníze, tak jsme byli na zámku Žleby. To nás bylo ještě hodně v roce 2002. Když byl ještě Olymp tady v Trutnově na Poříčí, tak jsme tam dělali vánoční bowling. Petra Figerová s námi taky spolupracuje. Ona učí na té speciální škole. Ale už pozapomněla znakový jazyk. Má ve třídě jednoho žáka, který má kochleár. No...pak Praha dělá společenský ples. Tam kolega někdy jede (pozn. pan Kalenský), protože tam má přítelkyni neslyšící. Ta nám tlumočila na členské schůzi. Pak jsme měli třeba přednášku s tiskovým mluvčím policie. Jednou jsem udělal pobyt v Rožnově pod Radhoštěm. To jsou taky krásné vzpomínky. To jsme byli na Radhošti, potom tam, jak teď vyhořela...ta pustevna. To už nás bylo jen pár, asi 15, ale pořád dobrý. Poslední výlet byl v Ostré v roce 2005. Pak byla ještě pobytová akce v Českém ráji, ve Vyšším Brodě. Ubytování jsme měli v klášteře. To nás bylo jen málo. Navštívili jsme tam zámek v Českém Brodě. Úplně poslední pobytová akce byla ve Starých Splavech u Máchova jezera. Jsme se byli podívat na zámku Houska. To byla poslední akce. Pak už jsem dělal jen ty přednášky o kompenzačních pomůckách a členské schůze. Miloš Hostonský nám tu jednou vystavil historii kompenzačních pomůcek, jak to všechno začínalo. Měl toho asi šest krabic. To jsme využili na Dnu otevřených dveří. On se teď stěhoval do menšího

*bytu v Liberci, tak to prý nabídnul nějakému muzeu, protože jinak by to musel vyhodit.
K tomu byl hostem pan Musílek z firmy Oticon. No takže takhle to bylo.“*